

Ad 2 (wettelijke verplichtingen als gevolg van functionele eis 2)

Datum
5 oktober 2020

Ons kenmerk
AT-EZK/8004062

1. Indien u aannames moet maken voor het opstellen van de onderhavige impactanalyse op hoofdlijnen, verzoek ik u deze te vermelden en om indien relevant met verschillende scenario's te werken.

Vooropgesteld geldt voor het agentschap als toezichthouder het volgende standpunt. Het agentschap kan zich tot een Nederlandse aanbieder richten om op basis van een vraag of vordering informatie te verkrijgen, of schriftelijk is overeengekomen dat bij door buitenlandse dienstenaanbieders toegepaste versleutelde home routing de inhoud van de communicatie onversleuteld aangeleverd dient te worden. Kortom gaat het hier om de functionele eis 2.

Het agentschap kan dan – hoewel er een grote afhankelijkheid is van de info die de Nederlandse aanbieder wil en kan verschaffen – wel vaststellen of de afspraak is overeengekomen. Veel verder dan dat reikt de bevoegdheid van het agentschap niet.

Dit houdt bijvoorbeeld in dat het niet aan de totstandkoming van de overeenkomst meewerken door een buitenlandse aanbieder niet door het agentschap kan worden afgedwongen, zowel bij de buitenlandse aanbieder (i.v.m. jurisdictie) als bij de Nederlandse aanbieder (zo is deze bij onwil van de buitenlandse aanbieder niet verwijtbaar in publiekrechtelijke zin). Ook als er in de onderlinge, private, verhouding tussen de beide aanbieders een civiele sanctiemogelijkheid is afgesproken.

Dit geldt even goed in de situatie dat de inhoud van functionele eis 2 wel is overeengekomen, maar deze niet nagekomen wordt. Dit zou immers een wanprestatie betreffen, en zullen partijen in het civiele domein afspraken over hebben gemaakt.

Zoals gezegd zijn de handhavingsmogelijkheden voor het agentschap in geval van functionele eis 2 zeer beperkt.

2. Wat zijn de naar uw inschatting voorziene consequenties van het beleidsvoornemen tot wetswijziging voor de werkzaamheden van uw organisatie? Hierbij wordt u gevraagd om in elk geval in te gaan op de personele, operationele, juridische, en ICT-matige consequenties.

Uitgaand van bovenstaand standpunt geldt dat de huidige capaciteitsraming enige ruimte biedt om de bovengenoemde vaststellingswerkzaamheden uit te gaan voeren. Dit is gebaseerd op enkele gevallen per jaar.

Mocht de voorgenomen wettelijke verplichting tot gevolg hebben dat er sprake zal zijn van meer dan enkele gevallen per jaar, dan zijn de consequenties voor de capaciteitsbehoefte als gevolg van vele onzekerheden op dit moment niet te voorspellen. Ook hier geldt dat het agentschap beleidsvolgend is en dat de beleidsmatige keuzes en concept-wetgeving voldoende inzicht moet geven om iets over de capaciteitsbehoefte te kunnen zeggen. Niet onbelangrijk is ook hier de invloed vanuit de Europese dimensie, zoals de invulling van een dergelijke functionele eis door andere lidstaten.

3. Voorziet u extra kosten voor de implementatie en/of uitvoering van de regelgeving voor uw Organisatie? Zo ja, kunt u daarvan een indicatie (raming, bandbreedte) geven, met daarbij een uitsplitsing in structurele en eenmalige kosten?

De antwoorden op deze vragen zijn in essentie vergelijkbaar met het antwoord op vraag 2: op dit moment zijn extra kosten voor werkzaamheden die boven de huidige capaciteitsraming uitstijgen niet te voorspellen.

4. Welke obstakels ziet u bij de implementatie en uitvoering van de voorgenomen wet- en regelgeving door uw organisatie? Welke adviezen heeft uw voor het mitigeren daarvan?

Datum
5 oktober 2020

Ons kenmerk
AT-EZK/8004062

Primair geeft het agentschap als advies mee om bij de implementatie van deze functionele eis het standpunt zoals weergegeven bij het antwoord op vraag 1 in acht te nemen. Daarnaast ziet het agentschap een te ambitieuze implementatieplanning als potentieel obstakel voor een zorgvuldige implementatie en uitvoering.

Ik vertrouw er op uw verzoek om een impactanalyse uit te voeren hiermee zo goed als mogelijk te hebben beantwoord.

Hoogachtend,

10.2e
10.2e
Agentschap Telecom

Ministerie van Justitie en Veiligheid

T.a.v. 10.2e

10.2e

rechtshandhaving en criminaliteitsbestrijding

Via 10.2e

**Platform Bijzondere
Opsporingsdiensten**

Fiscale Inlichtingen- en
Opsporingsdienst
Rijksgebouw De Knoop
Croeselaan 14
3521 CA Utrecht
Postbus 19266
3501 DG Utrecht

M: 10.2e

Email:

10.2g

Datum

1 oktober 2020

Bijlagen

1

Uw kenmerk 3020330

Ons kenmerk Platform/2020-012

Betreft Impactanalyse voorgenomen interceptiewetgeving

Geachte 10.2e ,

Op 11 september 2020 heeft u het Platform Bijzondere Opsporingsdiensten verzocht een impactanalyse op hoofdlijnen op te stellen in verband met de voorgenomen interceptiewetgeving.

Namens de leden van het Platform Bijzondere Opsporingsdiensten (FIOD, ISZW-DO, NVWA-IOD, ILT-IOD, Koninklijke Marechaussee, Rijksrecherche) maak ik van de gelegenheid gebruik een reactie te geven.

Onze reactie treft u in de bij deze brief gevoegde bijlage aan.

Graag worden wij op de hoogte gehouden over de verdere voortgang.

Met vriendelijke groet,

PLATFORM BIJZONDERE OPSPORINGSDIENSTEN

10.2e

10.2e

FIOD

BIJLAGE 1 - bij brief met kenmerk Platform/2020-012 d.d. 1 oktober 2020

**Reactie Platform Bijzondere Opsporingsdiensten (FIOD, ISZW-DO, NVWA-IOD, ILT-IOD, Rijksrecherche, Koninklijke Marechaussee):
Impactanalyse voorgenomen interceptiewetgeving**

Op 11 september 2020 heeft u verzocht een impactanalyse op hoofdlijnen op te stellen in verband met de voorgenomen interceptiewetgeving. Het betreft een impactanalyse van bovenvermelde diensten. Voor zover de opmerking een specifieke dienst betreft is dat expliciet vermeld. Onze opmerkingen/suggesties treft u hieronder aan:

Vraag 1.

1. Welke impact is er voor de diensten als reeds in het onderhavige wetsvoorstel OTT-diensten (over-the-top communicatiediensten, zoals WhatsApp, Signal, e.d.) onder de huidige aftapverlichtingen uit hoofdstuk 13 van de Tw worden geplaatst?

Antwoorden

1. Indien u aannames moet maken voor het opstellen van de onderhavige impactanalyse op hoofdlijnen, verzoek ik u deze te vermelden en om indien relevant met verschillende scenario's te werken.

Vooralsnog zien wij geen aanleiding om met aannames te werken.

2. Wat zijn de naar uw inschatting voorziene consequenties van het beleidsvoornemen tot wetswijziging voor de werkzaamheden van uw organisatie?

Hierbij wordt u gevraagd om in elk geval in te gaan op de personele, operationele, juridische, en ICT-matige consequenties.

Van oudsher is interceptie van communicatie via telefoon een van de belangrijke opsporingsmiddelen om bewijs te vergaren in strafrechtelijke onderzoeken. Met de komst van (nieuwe) communicatiemiddelen zoals OTT diensten is gebleken dat verdachten/betrokkenen in strafrechtelijke onderzoeken, veel gebruik maken van dergelijke diensten. Enerzijds omdat het een gebruiksvriendelijk medium is, anderzijds omdat deze vorm van communicatie niet of moeilijk is af te tappen. Interceptie van de "traditionele" telefoongesprekken levert daarmee niet meer in alle gevallen de gewenste resultaten en zal langs andere wegen bewijs gevonden dienen te worden.

Personeel perspectief

Vanuit personeel oogpunt betekent dit dat indien verdachten andere, niet aftapbare communicatiemiddelen gebruiken, er meer capaciteit nodig is om andere bronnen te onderzoeken die bewijs moeten opleveren. De mogelijkheid om OTT diensten te tappen kan ertoe leiden dat er sneller en gemakkelijker bewijs wordt verkregen. Immers verdachten hebben communicatie nog steeds nodig om hun activiteiten te kunnen uitvoeren. Weliswaar zal er meer personeel ingezet moeten worden voor het tappen/analyseren echter zal dit weer worden bespaard op ander onderzoek om hetzelfde bewijs te verkrijgen. Verwacht wordt dat er een beperkte verschuiving plaatsvindt in personeel met relevante competenties.

Operationeel

Omdat interceptie ook nu al deel uit maakt van de werkzaamheden zal er in operationeel opzicht weinig tot niets veranderen.

Juridisch

Juridisch worden vooralsnog geen consequenties voorzien.

ICT-matig

De BOD-en en de KMar nemen de interceptiediensten af van de politie. Voor zover er aanpassingen aan het interceptiesysteem moeten worden verricht zal dat bij de politie gebeuren. Voor een beter inzicht hierin wil ik ook verwijzen naar Interceptie & Sensing van de Politie.

Ten aanzien van SummIT geldt dat een aantal BOD-en dit systeem bij de politie afneemt. De KMar heeft SummIT in eigen beheer. Het 5G resulteert in een enorme toename van data. De huidige systemen zijn niet ingericht op deze toename van data waardoor de verwachting is dat er aanpassingen moeten worden verricht.

3. Voorziet u extra kosten voor de implementatie en/of uitvoering van de regelgeving voor uw Organisatie? Zo ja, kunt u daarvan een indicatie (raming, bandbreedte) geven, met daarbij een uitsplitsing in structurele en eenmalige kosten?

In aanleg maakt interceptie deel uit van de reguliere werkzaamheden binnen de opsporing. Weliswaar komen er interceptiemogelijkheden bij en zullen deze als zodanig tot meer werkzaamheden leiden. Anderzijds kan dit er ook weer toe leiden dat andere onderzoeken niet hoeven te worden uitgevoerd om het bewijs te verkrijgen. Vanuit personeel oogpunt worden er geen significante structurele of incidentele kosten verwacht. Wellicht dat aanpassing aan het interceptiesysteem kan leiden tot een aanpassing in het systeem van waaruit de gesprekken worden uitgewerkt. Dit zou kunnen leiden tot enig inleereffect maar vooralsnog zijn daar geen aanwijzingen voor.

4. Welke obstakels ziet u bij de implementatie en uitvoering van de voorgenomen wet- en regelgeving door uw organisatie? Welke adviezen heeft uw voor het mitigeren daarvan?

Vooralsnog worden er geen obstakels voorzien. Wel kunnen we als aandachtspunt noemen de wijze waarop providers omgaan met de opgelegde wettelijke verplichting. Dit kan weer rechtstreeks van invloed zijn op hetgeen aan de opsporingsdiensten moet worden aangeleverd. Met name verplichtingen die een civielrechtelijke actie vereisen tussen providers en de naleving daarvan is bepalend voor de kwaliteit (gecrypt of niet) van hetgeen wordt aangeleverd.

Vraag 2.

Wat is de impact voor de diensten als er een wettelijke verplichting voor Nederlandse aanbieders komt om bij door buitenlandse dienstenaanbieders toegepaste versleutelde home routing (roaming) de inhoud van de communicatie onversleuteld aan te leveren.

Antwoorden

1. Indien u aannames moet maken voor het opstellen van de onderhavige impactanalyse op hoofdlijnen, verzoek ik u deze te vermelden en om indien relevant met verschillende scenario's te werken.

Vooralsnog zien wij geen aanleiding met aannames te werken.

2. Wat zijn de naar uw inschatting voorziene consequenties van het beleidsvoornemen tot wetswijziging voor de werkzaamheden van uw organisatie? Hierbij wordt u gevraagd om in elk geval in te gaan op de personele, operationele, juridische, en ICT-matige consequenties.

Voor zover het hier om versleutelde berichten gaat die op dit moment nog onversleuteld worden aangeleverd zullen er geen consequenties verwacht worden. Voor zover de berichten nu al versleuteld zijn en straks wel kunnen worden gelezen zijn de consequenties te vergelijken met die van het aftapbaar worden van OTT diensten met de OTT berichten.

Een zorg is de wijze waarop de communicatie gaat worden aangeleverd. Is die nog wel leesbaar dan wel op eenvoudige wijze (onversleuteld) toegankelijk? Voor zover dit leidt tot nieuwe systemen en werkwijzen zal dit leiden tot extra inspanningen en mogelijk kosten.

Personeel perspectief

Per saldo zullen de personele consequenties beperkt blijven. Wel zal mogelijk een verschuiving te zien zijn van competenties bij medewerkers. Er moet immers analysecapaciteit worden vrijgemaakt om de data te analyseren.

Operationeel

Omdat interceptie ook nu al deel uit maakt van de werkzaamheden zal er in operationeel opzicht weinig tot niets veranderen. Hoogstens zal er een verschuiving van werkzaamheden plaatsvinden gelet op de grote datastroom die moet worden geanalyseerd.

Juridisch

Juridisch worden vooralsnog geen consequenties voorzien.

ICT-matig

De BOD-en en de KMar nemen de interceptiediensten af van de politie. Voor zover er aanpassingen aan het interceptiesysteem moeten worden verricht zal dat bij de politie gebeuren. Voor een beter inzicht hierin wil ik ook verwijzen naar Interceptie & Sensing van de Politie.

Ten aanzien van SummIT geldt dat een aantal BOD-en dit systeem bij de politie afnemen. De KMar heeft SummIT in eigen beheer. Het 5G resulteert in een enorme toename van data. De huidige systemen zijn niet ingericht op deze toename van data.

3. Voorziet u extra kosten voor de implementatie en/of uitvoering van de regelgeving voor uw Organisatie? Zo ja, kunt u daarvan een indicatie (raming, bandbreedte) geven, met daarbij een uitsplitsing in structurele en eenmalige kosten?

In aanleg maakt interceptie deel uit van de reguliere werkzaamheden binnen de opsporing. Voor zover er interceptiemogelijkheden bij komen zal dit mogelijk tot meer werkzaamheden leiden. Anderzijds kan dit er ook weer toe leiden dan andere onderzoeken niet hoeven te worden uitgevoerd om het bewijs te verkrijgen. Vanuit personeel oogpunt worden er geen significante structurele of incidentele kosten verwacht. Wel wordt een verschuiving van de werkzaamheden en competentie voorzien.

Verder bestaat de kans dat er, afhankelijk van de wijze waarop interceptie is georganiseerd, extra opslagcapaciteit moet worden geregeld.

4. Welke obstakels ziet u bij de implementatie en uitvoering van de voorgenomen wet- en regelgeving door uw organisatie? Welke adviezen heeft uw voor het mitigeren daarvan?

Vooralsnog worden er geen obstakels voorzien. Ook hier geldt, net zoals bij de OTT diensten dat de wijze waarop de provider gegevens aanleveren bepalend is voor het succes. Dit afgezet tegen mogelijke civielrechtelijke afspraken die providers moeten maken.

Nr. C.020

Impactanalyse

Wetsvoorstel 5G + Besluit

OPENBAAR MINISTERIE

Parket-Generaal

Team Regie & Impact Nieuwe Wet- en Regelgeving & Beleid

Team Regie & Impact Nieuwe Wet- en Regelgeving en Beleid	
Naam voorstel:	Wijziging van de Telecommunicatiewet in verband met de invoering van de vijfde generatie mobiele telecommunicatie
Fase:	i.h.k.v. voorbereiding van nieuwe wet- en regelgeving/beleid
Kamerstuk:	n.v.t.
Naam auteur:	10.2e
Versie:	1.0 (DEF)
Datum:	7 oktober 2020

1. Inleiding

In de nabije toekomst wordt het 5G mobiele netwerk gelanceerd. De invoering van het 5G netwerk leidt ertoe dat een aantal technische aanpassingen nodig zijn bij dienstaanbieders om de huidige interceptiemiddelen (zoals aftappen) in de toekomst effectief te behouden. Aanpassing van de onderliggende wet- en regelgeving is nodig om de toekomstige technische oplossingen van een juridische grondslag te voorzien.

Deze impactanalyse richt zich op de gevolgen voor het openbaar ministerie van de benodigde wijzigingen in wet- en regelgeving. Omdat interceptie zeer belangrijk is bij onder andere het tegengaan van terrorisme en ondermijning heeft dit ook consequenties voor de nationale veiligheid (tekst uit politierapportage "5G en de Opsporing" januari 2019).

1.1 Doel (concept)wetsvoorstel

Op dit moment wordt nog gewerkt aan het concept van het wetsvoorstel. Het departement heeft een startnotitie opgesteld en op 11 september 2020 bij brief verzocht deze voorlopige impactanalyse op te leveren. Daaropvolgend is het verzoek per 1 november a.s. een definitieve uitvoeringstoets op te leveren.

1.2 Doel impactanalyse

Deze impactanalyse richt zich op het geven van een eerste, ruwe indicatie van de impact van het wetsvoorstel in voorbereiding op (de organisatie van) het openbaar ministerie. Deze indicatie wordt geschetst aan de hand van een aantal vragen die zijn ontvangen van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Richtinggevend voor de beantwoording van de vragen zijn de 5 functionele eisen die worden gesteld aan de toekomstige mogelijkheden voor interceptie en die hun weerslag zullen moeten vinden in het wetsvoorstel. Deze functionele eisen zijn randvoorwaardelijk voor het effectief houden van de huidige interceptiemiddelen (zoals aftappen en het real-time identificeren en lokaliseren van een subject met behulp van een IMSI-catcher) en voor het continueren van een zo efficiënt mogelijke opsporing. Bij bedoelde/onbedoelde wijzigingen of aanpassingen in het wetsvoorstel die ertoe leiden dat de vijf functionele vereisten niet of onvoldoende in wet- en regelgeving worden gewaarborgd, ontvalt de betekenis aan de gevolgen van het beoogde wetsvoorstel zoals die in deze eerste ruwe indicatie worden geschetst en zal opnieuw moeten worden gezien wat de impact op de organisatie van het OM zal zijn.

In dit document wordt, voor zover mogelijk, een antwoord gegeven op de vragen die door het departement zijn gesteld bij brief van 11 september 2020 aan **10.2e**. De opdracht is als volgt geformuleerd:

Hierbij verzoek ik u een impactanalyse op te leveren op hoofdlijnen van het voorgenomen wetsvoorstel. U wordt gevraagd de impactanalyse uit te voeren op basis van de door MCEV gemaakte beleidskeuzes en voor het scenario dat de OTT diensten onder de huidige aftapverplichtingen uit Hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet worden geplaatst. Ten aanzien van dat laatste is de vraag wat de impact is voor de werkzaamheden van uw organisatie.

1.3 Huidige status van het (conceptwets)voorstel en tijdslijn

Het wetsvoorstel is nog in voorbereiding. De bestuurlijke agenda richt zich op het opleveren van een eerste impactanalyse per 1 oktober 2020 en een definitieve uitvoeringstoets per 1 november 2020. Zonder de tekst van een conceptwetsvoorstel en de bijbehorende memorie van toelichting, is het verrichten van een impactanalyse en uitvoeringstoets niet goed mogelijk. Daarbij zijn de aangegeven data voor oplevering uitermate kort. In feite veel korter dan nodig is om te komen tot een enigszins voldragen document. Het belang van de impactanalyse in relatie tot de bestuurlijke

agenda en uit het oogpunt van het opsporingsbelang is evident. Echter de beperkingen waarmee deze analyse kampt kunnen niet worden genegeerd.

1.4. Kaders waarbinnen de impactanalyse gestalte wordt gegeven.

De komst van het "5-G Netwerk" en de daarop aansluitende (nieuwe) kansen en bedreigingen voor interceptie, zijn al geruime tijd in onderzoek. Uit de nota van 3 mei 2019 voor de daartoe ingerichte werkgroep, blijkt dat:

'Het vermogen van 5G-technologie om gegevens uit meerdere bronnen tegelijkertijd te downloaden, zal opsporingsonderzoeken middels mobiele communicatie steeds complexer maken. Vooral de invloed van het 5G-netwerk op interceptie (aftappen, heimelijk identificeren en lokaliseren) zal hierbij ernstig bemoeilijkt worden. Deze problematiek raakt niet alleen de politie, maar ook de andere diensten die gebruik maken van telefonie- en internetinterceptie'.

De voorgestelde wetgeving is bedoeld om deze problematiek te ondervangen en daarmee de huidige interceptiebevoegdheden effectief te houden. De druk op het tijdig realiseren van een impactanalyse is ingegeven door de verwachte uitrol van het 5G netwerk - specifiek de 3,5 Ghz frequentie - door aanbieders in 2022. De wet moet uiterlijk 1 juli 2022 in werking treden om de huidige mogelijkheden voor interceptie te behouden. Om deze deadline te kunnen halen is het noodzakelijk om de beoogde wetwijzigingen nog voor de aanstaande verkiezingen van maart 2021 ter behandeling aan de Ministerraad aan te bieden.

Dat geeft de betrokken instanties de tijd om de implementatie zo zorgvuldig mogelijk voor te bereiden.

1.4.1. OTT diensten binnen de aftapverplichtingen uit Hoofdstuk 13 Tw.

Hoofdstuk 13 van de Telecommunicatie wet houdt in: Bevoegd aftappen en toepassing van andere bevoegdheden op grond van het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 in verband met telecommunicatie. Kort en zakelijk weergegeven komt het erop neer dit hoofdstuk de aanbieders van telecommunicatiediensten en -netwerken ertoe verplicht aftapbaar te zijn en medewerking te verlenen aan de uitvoering van een bevel van de officier van justitie op grond van het Wetboek van Strafvordering tot het aftappen of opnemen van door hen verzorgde telecommunicatie en/of communicatie die over hun netwerken wordt afgewikkeld. Daarnaast verplicht hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en openbare telecommunicatiediensten te voldoen aan een vordering van de officier van justitie op grond van de artikelen 126hh, 126ii, 126nc tot en met 126ni en 126uc tot en met 126ui van het Wetboek van Strafvordering.

Deze huidige verplichtingen zijn het uitgangspunt geweest bij de totstandkoming van de vijf basisvoorwaarden, ook wel functionele eisen, die door de MCEV zijn geaccordeerd. De bedoelde functionele eisen zijn bedoeld om de huidige verplichtingen zoals omschreven in hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet effectief afdwingbaar te houden na uitrol van 5G-netwerken in Nederland. Deze basisvoorwaarden, of 5 functionele eisen, staan vermeld in de volgend paragraaf.

Het wetsvoorstel voorziet daarnaast in een substantiële uitbreiding van de aftapplicht uit Hoofdstuk 13 naar zogenaamde 'over the top' (OTT) diensten, zoals WhatsApp of Signal, die vaak in het buitenland gevestigd zijn en de communicatie van hun gebruikers versleutelen. De uitbreiding van de aftapplicht naar deze marktpartijen is een logische keuze gelet op de dominante positie van deze bedrijven in onze samenleving. Die is vergelijkbaar met die van de oorspronkelijke telecombedrijven, die nutsbedrijven waren.

1.4.2. De 5 functionele eisen zijn (uit de nota van de werkgroep 5g d.d. 3 mei 2019, inc. toelichting)

Nota bene: te zijner tijd zal de van toepassing zijnde wettekst bij de functionele eisen worden opgenomen.

1. Aanbieders dienen bij een tap (near)realtime een exacte en complete kopie van de data stroom van de communicatie aan te leveren.

Taps moeten kunnen worden gezet op alle toegangs- en communicatiediensten zodat al het verkeer van en naar een device en/of een uniek kenmerk wordt getapt, ongeacht het gebruikte netwerk en ongeacht de netwerkconfiguratie. Bijvoorbeeld ook lokaal in een basisstation of tussen devices afgehandeld verkeer.

Dit leidt technisch gezien niet tot problemen. De standaardisatiegremia hebben dit punt in het vizier. Er is geen discussie over de functionele eis, dat is nu ook al een wettelijke verplichting.^{10,26}

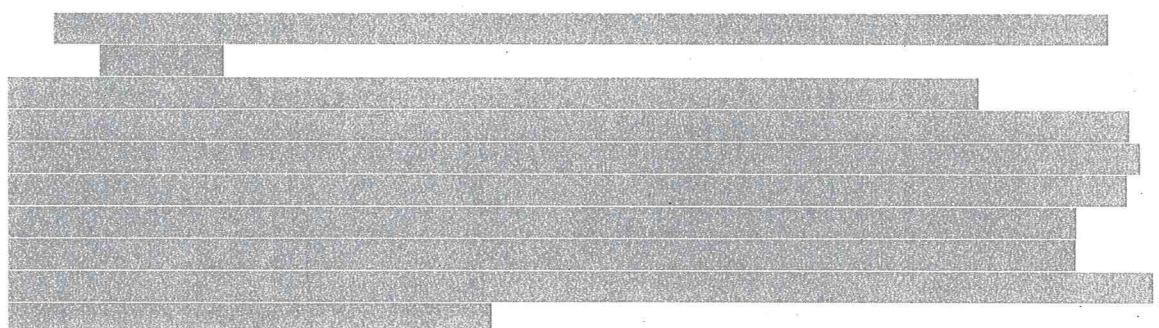
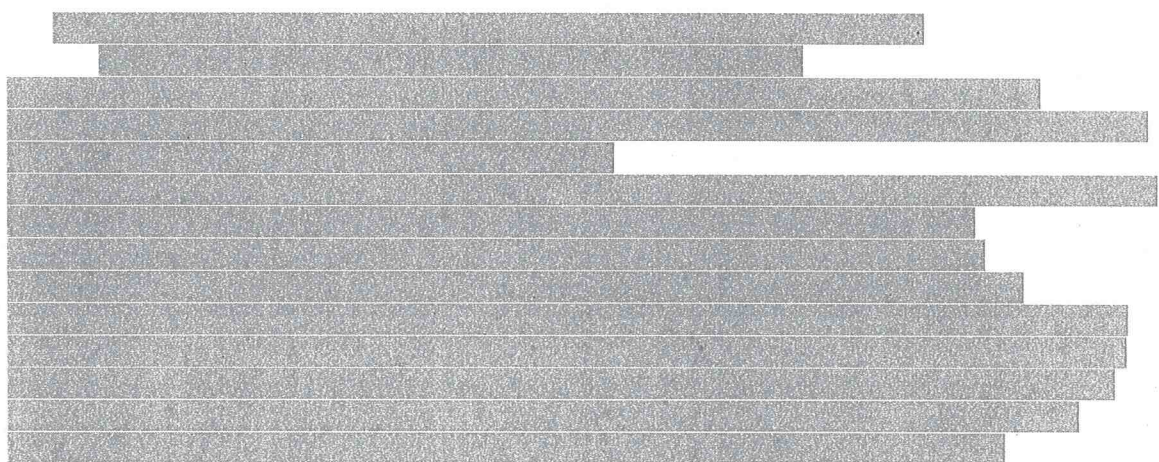
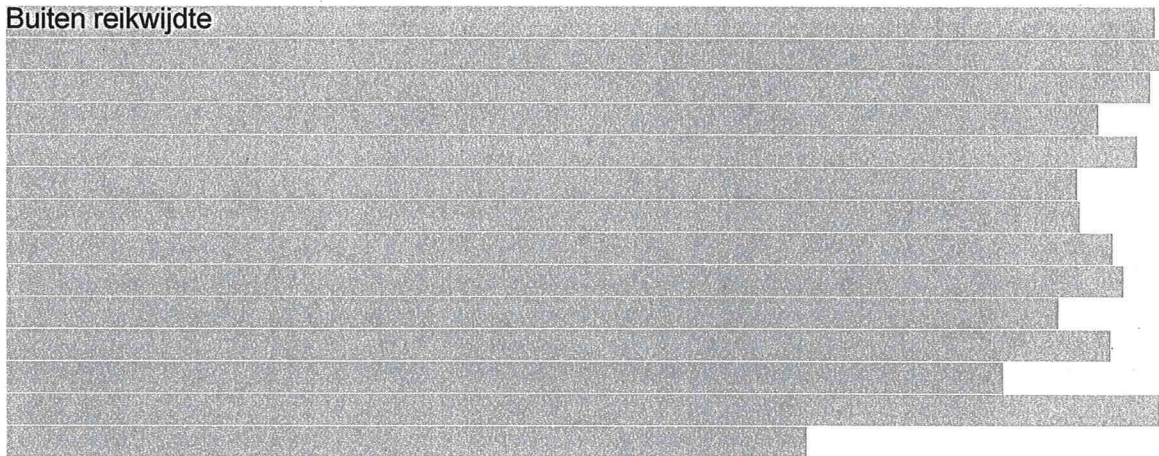
[Redacted text block]

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Buiten reikwijdte



2. Richtinggevende vragen t.b.v. deze impactanalyse.

Bij brief van 11 september 2020 afkomstig van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (DGRR_DRC_GC) gericht aan **10.2e**, onder meer verzocht een impactanalyse op te leveren voor 1 oktober 2020, daarbij uitgaande van het volgende format:

1. Indien er aannames worden gebruikt om de impact te duiden, vermeld dit;
2. Geef een inschatting van de consequenties van het beleidsvoornemen tot wetswijziging voor de werkzaamheden bij het openbaar ministerie (personeel, operationeel, juridisch en ict);
3. Indien er financiële consequenties worden voorzien, geef daarvan een indicatie, te verdelen naar incidentele en structurele kosten;
4. Indien er obstakels op de weg liggen voor de uitvoering, geef die aan en welke mitigerende maatregelen kunnen er worden getroffen?

2.1. Status van de impactbepaling en status van de claim

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

2.2. Aanpak en betrokkenen

Deze analyse op hoofdlijnen is onder verantwoordelijkheid van 10.2e [Redacted], tot stand gekomen op basis van de zogeheten beleidsnota 5G, een aantal documenten van de politie (waaronder de genoemde 5 functionele eisen, zie bijlage), raadpleging van 10.2e [Redacted], 10.2.e [Redacted].

[Redacted text block]

3. Korte schets van het huidige proces (bron: Procesbeschrijving Onderzoek, Proceskring Onderzoek, 25 maart 2018)

3.1. Beschrijving

Proces: de politie maakt een proces-verbaal op van aanvraag inzet interceptiemiddel. Dit gaat via gbk/BOB administratie naar de officier van justitie en de parketsecretaris die het proces-verbaal beoordelen. Na akkoord van de officier van justitie maakt de BOB administratie van het OM de benodigde vorderingen en bevelen op. Waar nodig wordt machtiging van de Rechter-Commissaris gevorderd. De BOB-administratie van het OM stuurt de benodigde stukken door tussenkomst van de afdeling Interceptie & Sensing van de politie (hierna: I&S) naar de aanbieders. De aanbieders leveren d.t.v.v I&S de gevraagde informatie aan politie en het /OM.

3.1.1. Detailbeschrijving.

Voor de inzet van een bijzondere opsporingsbevoegdheid is een bevel of vordering van de officier van justitie vereist. De opsporingsdienst dient hiertoe een aanvraag proces-verbaal in. De officier van justitie toetst de aanvraag. Deze juridische toets betreft een afweging op rechtmatigheid, alsmede proportionaliteit en subsidiariteit.

Het BOB proces wordt uitgevoerd door de (zaaks-)OvJ en de parketsecretaris(boordeling) en één of meerdere administratief medewerkers (administratie).

Het detailproces Bijzondere Opsporingsbevoegdheden (BOB) bestaat uit de activiteiten:

- Ontvangen aanvraag;
- Beoordelen aanvraag;
- Vorderen machtiging RC;
- Aanmaken bevel;
- Beëindigen toepassen onderzoeksactiviteit.

Ontvangen aanvraag

1. Ontvang het proces-verbaal van de opsporingsinstantie met daarin een gemotiveerd verzoek tot de inzet van de bijzondere opsporingsbevoegdheid.
Behandelen verlengingen, wijzigingen en aanvullingen
Lopende BOB-activiteiten kunnen aangevuld, gewijzigd of verlengd worden op dezelfde wijze als een verzoek aanvraag.

2. Ontvang het proces-verbaal van de opsporingsinstantie met daarin een verzoek tot wijzigen of aanvullen van de aanvraag tot inzetten van een bijzondere opsporingsbevoegdheid.

Beoordelen aanvraag

1. Beoordeel het binnengekomen verzoek.
2. Vraag zo nodig aanvullende informatie op. Ga akkoord met de aanvraag of wijs de aanvraag af. In geval van afwijzing, informeer de opsporingsinstantie, in geval van toewijzing ontvangt de administratie het aanvraag PV.

Spoedprocedure

3. Bij dringende noodzaak wordt het verzoek voor de inzet van een bijzondere opsporingsbevoegdheid - m.u.v. verlenging infiltratie - mondeling aan de officier voorgelegd die al dan niet instemt.
4. Bij dringende noodzaak tot de inzet van onderzoek van telecommunicatie (126m / 126t sv) is de spoedprocedure als volgt:
 - De officier heeft telefonisch contact met de opsporingsinstantie.
 - De officier neemt telefonisch contact op met de RC.
 - De RC neemt een beslissing.
 - De officier neemt telefonisch contact op met de ULI en daarna weer met de opsporingsinstantie
 - De opsporingsinstantie regelt bevel/vordering af met de provider

Het verzoek dient uiterlijk binnen drie dagen schriftelijk te worden bevestigd, conform de reguliere procedure

5. Het verzoek dient uiterlijk binnen drie (WERK)dagen schriftelijk te worden bevestigd, conform de reguliere procedure.

Vorderen machtiging RC

1. Maak een vordering machtiging bevel aan en laat deze ondertekenen door de officier.
2. Stuur de vordering machtiging samen met de aanvraag-pv naar het kabinet RC

Aanmaken bevel

Na toetsing van de aanvraag en indien de RC de machtiging heeft verleend wordt overgegaan tot het bevelen van de opsporingsambtenaar tot het uitvoeren van de BOB activiteit, het vorderen van een derde partij tot medewerking in het onderzoek of het sluiten van een overeenkomst met een burger (tevens wijziging, aanvulling, verlenging of (vroegtijdig) stopzetten).

Afwijzing

1. Ontvang de afwijzing machtiging van de RC, mail de machtiging naar de opsporingsdienst.

Aanmaken bevel indien vordering bij RC is ingediend

2. Ontvang de machtiging van de RC en verwerk de beslissing. Maak een bevel en combiformulier aan. Laat deze ondertekenen door de officier van justitie en verstuur een exemplaar van het bevel aan de opsporingsinstantie.
3. Archiveer het originele bevel en het aanvraag proces-verbaal in het BOB dossier.

Aanmaken bevel indien vordering bij RC niet nodig is:

4. Maak een bevel en/ of combiformulier aan. Laat deze ondertekenen door de officier en verstuur een exemplaar van het bevel aan de opsporingsinstantie.
5. Archiveer het originele bevel en het aanvraag proces-verbaal in het BOB dossier.

Monitoren termijnen

6. Monitoren BOB termijnen is een verantwoordelijkheid voor de opsporingsinstantie.

Beëindigen toepassen onderzoeksactiviteit

De beëindiging vindt op twee wijzen plaats:

- van rechtswege door tijdsverloop;
- door actieve intrekking van de bevoegdheid

Ontvang een proces-verbaal van de opsporingsinstantie en maak het bevel beëindiging van de toepassing van de opsporingsbevoegdheid aan. Laat het bevel controleren en ondertekenen door de officier en stuur een exemplaar van het bevel aan de opsporingsinstantie.

In het kader van de opsporingsactiviteiten worden ook berichten onderschept van zogenoemde geheimhouders. Voor het omgaan met deze informatie is een apart (vernietigings)proces ingericht.

Vernietigen geheimhoudersgesprekken

Geheimhoudersgesprekken worden vernietigd door de opsporingsinstantie na beoordeling door de OvJ. De opsporingsinstantie dient een proces-verbaal in met de melding van het gesprek. De OvJ stelt een bevel tot vernietiging op, waarna van de opsporingsinstantie een proces-verbaal van vernietiging wordt ontvangen.

In bepaalde gevallen kan tijdens het proces Starten onderzoek of Bijzondere opsporingsbevoegdheden een 'generiek bevel vernietiging geheimhoudersgesprekken' of een 'bevel vernietiging' voor specifieke telefoonnummers worden opgesteld door de OvJ.

Ontvangen proces-verbaal

Ontvang het proces-verbaal van de opsporingsinstantie met de melding van een geheimhoudersgesprek.

Beoordelen proces-verbaal

1. Indien nodig stem het proces-verbaal af met de rechercheofficier.
2. Bepaal of de gegevens moeten worden vernietigd.

Opmaken bevel van vernietiging

1. Maak een bevel van vernietiging op en verzend dit aan de opsporingsinstantie.

Ontvangst proces-verbaal van vernietiging

1. Ontvang van de opsporingsinstantie het proces-verbaal van vernietiging.

Notificeren

Het inzetten van bijzondere opsporingsbevoegdheden heeft ook het notificeren van verdachte of betrokkenen tot gevolg. Bij het afronden van een BOB activiteit wordt een formulier opgemaakt van de beëindiging van de betreffende onderzoeksactiviteit. Dit formulier dient als input voor het voorbereiden van de notificatie alsmede het overzicht van alle uitgestelde notificaties. De OvJ bepaalt of tot notificatie moet worden overgegaan.

Voorbereiden notificeren

1. Ontvang het formulier beëindiging BOB activiteit en maak een notificatieblad op.
2. Overhandig het notificatieblad voor beoordeling aan de (zaaks)officier.

Beoordelen en beslissen notificatiestatus

1. Toets het notificatieblad en beslis op basis daarvan:
 - Dat de notificatie achterwege blijft omdat:
 - o de betrokkene al via het dossier is ingelicht of;
 - o de NAW gegevens van de betrokkene niet bekend zijn of;
 - o er veiligheidsrisico's zijn verbonden met het notificeren.
 - Dat de notificatie uitgesteld dient te worden, omdat
 - o er sprake is van een reële kans op waarheidsbevinding en/of
 - o er veiligheidsrisico's zijn verbonden met het notificeren.
 - Dat overgegaan kan worden tot notificeren omdat:
 - o de zaak is afgedaan (sepot, transactie of zitting), en/of;
 - o er is geen sprake van een reële kans op waarheidsbevinding meer in het onderzoek, en/of;

o er sprake is van een reële kans op waarheidsbevinding, maar het notificeren heeft geen invloed op deze kans.

Verwerken beslissing

1. Verwerk de notificatiebeslissing op het notificatieoverzicht.
2. Maak de notificatiebrief en leg de notificatiebrief voor aan de (zaaks)officier ter controle en ondertekening.
3. Verstuur de notificatiebrief aan de verdachte/betrokkene.

Monitoren uitgestelde notificatie

1. Monitor de uitgestelde notificatie aan de hand van het notificatieoverzicht.

4. Samenvatting

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

4.1. Toelichting wijzigingen: risico's.

Het is denkbaar dat de hoeveelheid aan data die onder reikwijdte van de toekomstige onderzoeken/voorgestelde wetgeving valt – met name het voorstel om OTT-diensten onder de huidige (aftap)verplichtingen van hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet te brengen – en met behulp van de 5G technologie bekend worden, zal toenemen. De selectie en weging van die data

zal, zeker aan politiezijde, meer tijd gaan vragen. Niet uitgesloten mag worden dat dit ook zijn weerslag zal hebben op de inzet en betrokkenheid van de officier van justitie en/of parketsecretaris, met name indien zich bijzondere vraagstukken voordoen die op een (nog) meer juridische complexiteit duiden en/of die gevolgen hebben voor de opsporingsstrategie. Met de uitrol van 5G-netwerken zal naar verwachting het speelveld en het aantal aanbieders op de Nederlandse (tele)communicatiemarkt veranderen. De verwachting is dat er met name meer communicatiediensten zullen worden aangeboden die als OTT-dienst kunnen worden getypeerd. Indien OTT-diensten inderdaad onder de (aftap)verplichtingen van hoofdstuk 13 worden gebracht – hetgeen wenselijk is gelet op het veranderende speelveld – zal dit de nodige uitdagingen voor het OM met zich brengen. Dit betekent immers dat er meer marktpartijen actief zijn waarmee werkafspraken moeten worden gemaakt en voorts dat voor een opsporingsonderzoek benodigde informatie niet (altijd) bij één aanbieder aanwezig zal zijn (en dus bij die ene aanbieder kan worden gevorderd), maar versnipperd aanwezig is bij diverse aanbieders. Het vorderen en verkrijgen van de benodigde informatie zou in zoverre een werklastverzwaring voor het OM met zich kunnen brengen.

5. Impact van het (conceptwets)voorstel

5.1. Impact per bedrijfsvoeringsgebied

Vooraf moet worden gewaarschuwd, in aanvulling op hetgeen is aangevoerd onder paragrafen 1.2 en 2.1, dat een voorspelling op de impact afhangt van de (meer) definitieve teksten van het wetsvoorstel en de memorie(s) van toelichting. Deze volgen later nog. Eveneens is het niet mogelijk reeds nu te anticiperen op de technologische mogelijkheden van opsporingsinstanties over ruim twee jaar om data te analyseren, generen, modifieren etc. Dit alles maakt dat de impact op diverse bedrijfsvoerings-terreinen nauwelijks te voorspellen is, anders dan in termen van: vermoedelijk, meer, minder, mogelijk, als, kan, hoog, middel, laag, etc.

De bedrijfsvoeringsgebieden worden gewogen op een zogenaamde 'driepuntsschaal'. Uiteraard handelt het hier om een voorzichtige indicatie gelet op de reeds in de inleiding en in de opdracht weergegeven situatie. Bedrijfsvoeringsgebieden kunnen elkaar raken en overlappen. Het hoofddoel van deze methodiek is om geen zaken over het hoofd te zien.

Driepunt-schaal:

Laag: De impact is **laag** als de implementatie van de veranderingen binnen de bestaande budgetten, systemen, werkprocessen en routines kan plaatsvinden.

Middel: De impact is **middel** als de implementatie van de veranderingen met extra budget en inzet van middelen binnen de bestaande systemen, werkprocessen en routines kan plaatsvinden.

Hoog : De impact is **hoog** als de implementatie van de veranderingen, programmatisch en/of met de inzet van extra budget en middelen moet worden uitgevoerd en/of leidt tot nieuwe, dan wel de uitbreiding van bestaande systemen, werkprocessen en routines.

5.1.1. Personeel

In het geval van deze wetswijziging beperken de personele consequenties zich tot de manieren waarop medewerkers kennis nemen van de nieuwe mogelijkheden van interceptie. De verwachting is dat de vereiste kennis met gebruikmaking van de beschikbare vakliteratuur, training en individuele ontwikkeling (permanente educatie) kan worden verworven. Een uitbreiding van het personeelsbestand lijkt op dit moment ook (nog) niet aan de orde. De uitbreiding van technische mogelijkheden en de voorgestelde uitbreiding van hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet met OTT-diensten kan leiden tot meer verzoeken aan het OM tot interceptie en daarmee mogelijk tot meer inzet of betrokkenheid van de officier van justitie en/of parketsecretaris en de BOB-administratie. De omvang, of mogelijke groei van het aantal verzoeken (inclusief inkomende rechtshulpverzoeken) en de daaraan te relateren inzet van personeel, is thans op geen enkele manier vast te stellen.

De impact van deze wetswijziging op het Personeel is daarom vooralsnog als **Laag** gewaardeerd.

5.1.2. Organisatie

Het beleidsvoornemen zal naar het zich laat aanzien geen gevolgen hebben voor de organisatorische inrichting. De impact wordt daarmee als **laag** gewaardeerd.

5.1.3. Processen

Er lijken zich met de kennis van nu, geen significante wijzigingen in de processen voor te doen. Inhoudelijk (zie 4.1.1.) zal de weerslag wel te voelen zijn op overwegingen en beslismomenten. Dat kan wel van invloed zijn op de geautomatiseerde ondersteuning. Daarbij is er – uiteraard – sprake van een wisselwerking tussen deze gebieden. De impact van het beleidsvoornemen op de processen wordt daarmee als **middel** ingeschat.

5.1.4. ICT

De impact van het wetsvoorstel op het informatiseringsvraagstuk voor wat betreft inrichting, koppelingen, informatie-uitwisseling, zal binnen afgesproken kaders gerealiseerd moeten worden. Voorkomen moet worden dat investeringen op de korte termijn die weliswaar oplossingen bieden voor vraagstukken aan dit wetsvoorstel gekoppeld, niet passen binnen de (toekomstige) ketenarchitectuurkaders, tenzij daar goede redenen voor zijn. De CIO raad, waarin het OM is vertegenwoordigd door **10.2e**, ziet daarop toe. De CIO raad constateert n.a.v. de aanstaande introductie van de 5G-technologie het volgende:

Op grond van openbare informatie zal de introductie van 5G-technologie JenV in ieder geval op de volgende drie manieren beïnvloeden: door de consequenties in het Cyber Security-domein, de consequenties voor missie-kritische communicatie van de NP (vervangen C2000) en door de consequenties voor de mogelijkheden van interceptie van informatie die over 5G-netwerken gaat.

En voorts ook:

Naast de impact op de beleidsterreinen van JenV zal de introductie van 5G naar verwachting een aanzienlijke impact hebben op de bedrijfsprocessen van JenV. Zowel in de vorm van bedreigingen op het gebied van Cyber Security van individuele onderdelen, als in de vorm van nieuwe kansen voor toepassingen van 5G-technologie en nieuwe functionaliteiten die ontstaan.

De CIO raad somt een aantal observaties op in haar bericht aan het departement van Justitie en Veiligheid. Enkele daarvan vallen daarbij op:

- *5G-technologie is een enabler van andere technologieën die vaak in combinatie met 5G worden genoemd (bijv. Internet of Things). Hierdoor is het moeilijk om in te schatten wat de technologische consequenties van de introductie van 5G zullen zijn en hoe mensen dat zullen gebruiken. Voor een goede impact analyse voor processen in de eigen organisatie is meer context noodzakelijk.*
- *Mede om deze reden zijn de [bovenstaande] inventarisaties onvolledig: de impact van de introductie van 5G-technologie zal mogelijk nog (veel) meer gevolgen hebben voor JenV, maar we hebben momenteel niet voldoende kennis van de technologie in huis om de consequenties voor onze primaire processen te kunnen overzien.*

Het advies van de CIO office OM luidt, samengevat:

Vooralsnog wordt weinig impact op onze IV verwacht: meer snelheid en volume in datatransport kan eventueel nieuwe mogelijkheden bieden voor bijvoorbeeld toepassen van realtime AI op omvangrijke databronnen. Wij staan echter op het volwassenheidsniveau dat de mogelijkheden van 4G voldoende zijn voor onze bedrijfsvoering (voor digitaal samenwerken hebben we geen 5G nodig). Zoals ook beschreven in het advies van de CIO raad staat beschreven, ligt het accent vooral op het tijdig nemen van maatregelen om de ontwikkelingen in onze omgeving te beïnvloeden. Dit heeft dan zowel betrekking op het reguleren van innovaties (bijvoorbeeld : aanvullende wetgeving op schuldvraag bij zelfrijdende auto's) als de nieuwe mogelijkheden die 5 G biedt voor cybercriminaliteit (geavanceerde versleuteling, de achterdeurtjes in hardware uit China).

De keten van ict systemen en applicaties zal t.a.v. beheer, analyse, overdracht en bewerking van gegevens nog nader moeten worden geanalyseerd. De ontwikkelingen zullen zeker hun weerslag daar op hebben en leiden tot kosten. De wetswijziging en wijziging van mogelijkheden en gebruik zal gevolgen hebben voor, ten minste, de huidige set van vorderingen, documenten en formulieren die thans worden gebruikt in GPS bij de inzet van BOB bevoegdheden. Ook hierin zullen kosten voor gemaakt moeten worden. Beperkt de impact zich tot deze laatste categorie, dan wordt de impact als **midden** ingeschat.

5.1.5. Financiën

De financiële impact, is zoals in de vorige paragrafen verwoord, nog niet in exacte cijfers uit te drukken. Ook dat heeft te maken met de vraag hoe de wettekst uiteindelijk komt te luiden en in hoeverre de vereiste functionele randvoorwaarden daarin tot uitdrukking komen. De implementatie (tijdelijke kosten) kunnen tussen de € 100.000,- en de € 250.000,- bedragen, afhankelijk van de omvang en complexiteit van het project. Richtinggevend kan dit echter niet zijn. Het is goed mogelijk dat de projectkosten nog aanzienlijk hoger uitvallen. Dat hangt bijvoorbeeld mede af van de nog te kiezen ict oplossingen.

Ook ten aanzien van de structurele werklasteffecten moet rekening gehouden worden met een stijging. Keteneffecten (wat moet en kan er bij de opsporingsinstanties) zijn nu onbekend.

Vandaar dat de effecten op de werklast bij het OM vooralsnog onbekend zijn.

De financiële impact wordt, gelet op het bovenstaande, behoudend geschat op **middel**.

5.1.6. Juridisch

Het duiden van de juridische impact hangt in sterke mate af van het wetsvoorstel en de memorie van toelichting. Op basis van de huidige informatie, waarover reeds het nodige is gememoreerd, lijkt de impact als **laag** gewaardeerd te moeten worden.

5.1.7. Communicatie

Deze wetswijziging kan via de normale communicatiekanalen worden bekend gemaakt. Het is niet nodig om een toegesneden communicatieplan op te stellen. De impact van deze wetswijziging op de Communicatie is **Laag**.

6. Conclusies.

Deze impactanalyse is tot stand gekomen op basis van beleidsstukken die binnen de interdepartementale werkgroep 5G en de opsporing tot stand zijn gekomen. De gebruikelijke analyse op basis van een wetsvoorstel en memorie van toelichting waarbij de vernieuwingen en wijzigingen geprojecteerd worden op de huidige wet en daaraan gelieerde procesgang, is niet mogelijk. Het wetsvoorstel is er immers nog niet. In dit document is op verschillende plaatsen gewezen op de consequentie hiervan: de geschatte impact, te vinden in paragraaf 5, moet dan ook met uiterste terughoudendheid worden gelezen. De duur en omvang van de implementatie hangen in sterke mate af van de weergave en keuzes die straks terug te vinden zijn in de wet. Dat geldt evenzeer voor de kosten. Aangezien er nog keuzes moeten worden gemaakt, bij voorbeeld ten aanzien van de OTT diensten, en mede als gevolg daarvan de weerslag op personele inzet, inzet en te maken keuzes ten aanzien van ICT oplossingen, is niet te voorspellen wat de weerslag zal zijn op de inzet van personeel, met name officieren van justitie, parketsecretarissen en de BOB administratie, en de kosten voor de ICT aanpassingen. Bovendien zal de wet conform de huidige planning pas in september 2022 in werking zal treden en zullen ICT oplossingen er anders uitzien dat wij op dit moment (kunnen) weten.

BIJLAGEN

Geraadpleegde en gebruikte bronnen:

1. Startnotitie wetgeving
2. Nota 5G en de Opsporing gericht aan CVIN (politie) van 30 januari 2019
3. Nota 5G en de Opsporing van de werkgroep gericht aan ACEV (politie) van 3 mei 2019
4. Nota 5G en de Opsporing van de werkgroep van 29 juli 2019
5. Vademecum Interceptie voor OM, politie en aanbieders van telecommunicatie, voorjaar 2020
6. Procesbeschrijving Onderzoek, Proceskring Onderzoek OM, 25 maart 2018
7. Memo Advies CIO raad d.d. 19 mei 2020

Impactanalyse op hoofdlijnen 5G interceptie

Geachte **10.2e**,

Op 11 september 2020 heeft u verzocht een impactanalyse op hoofdlijnen op te stellen in verband met de voorgenomen aanpassing van wetgeving in relatie tot interceptie na invoering van 5G.

Hierbij bieden wij u onze reactie aan. We hechten eraan te vermelden dat aan deze reactie slechts een summiere (Quick Scan) analyse op de twee majeure elementen, te weten OTT en Roaming, vooraf is gegaan. Later dit jaar zullen wij, zo mogelijk in ketenverband, met een uitgebreide reactie komen op basis van een volwaardige (keten)impactanalyse.

Voor de beide nu voorliggende elementen hebben we geen aannames behoeven te doen.

Vraag 1.

Welke impact is er voor politie als reeds in het onderhavige wetsvoorstel OTT-diensten (over-the-top communicatiediensten, zoals WhatsApp, Signal, e.d.) onder de huidige aftapverlichtingen uit hoofdstuk 13 van de Tw worden geplaatst?

Consequenties

Van oudsher is interceptie van telecommunicatie een van de belangrijke opsporingsmiddelen in strafrechtelijke onderzoeken. Met de komst van (nieuwe) communicatiediensten zoals OTT zijn de manieren waarop gecommuniceerd kan worden exponentieel toegenomen. Veel van die OTT-diensten zijn versleuteld waardoor de inhoud maar ook de bijbehorende verkeersgegevens ontoegankelijk blijven voor de opsporing. Het kunnen aftappen van OTT-diensten betekent voor de opsporing dat, net als bij gesprekken en sms-berichten geleverd via de traditionele (telefonie) aanbieders, dat gesprekken en berichten die via de moderne kanalen worden afgehandeld eveneens weer toegankelijk worden wat de effectiviteit van de opsporing ten goede zal komen. De inzet van andere, veelal zwaardere, opsporingsmiddelen die tijdrovender, risicovoller en in sommige gevallen ook minder effectief zijn kan hierdoor worden voorkomen.

Omdat interceptie ook nu al deel uit maakt van de werkzaamheden zal er in operationeel opzicht weinig veranderen. Indien we veelvuldig gebruik gaan maken van het middel zal de hoeveelheid data die ontvangen wordt en verwerkt (uitgewerkt) moet worden aanzienlijk toenemen. Dat vraagt uiteraard in iedere zaak om een goede afweging of dat een proportionele capaciteitsinvestering is. Ook het aantal aanvragen van machtigingen/vorderingen zal aanzienlijk toenemen, aangezien voor iedere aanbieder van OTT-diensten een separate vordering noodzakelijk is. Daar staat tegenover dat capaciteit kan worden bespaard op inzet van andere middelen om (hetzelfde) bewijs te verkrijgen. Hoe groot die verschuiving is en welke gevolgen dat heeft voor benodigd personeel met relevante competenties is op dit moment niet in te schatten.

De consequenties voor ICT betreffen vooral het interceptielandschap bij de politie. De tapinfrastructuur van de politie, is gedimensioneerd op het huidige volume aan taps. Als niet alleen het aantal taps (meerdere OTT-diensten op één device), maar ook de hoeveelheid onderschepte data toeneemt zal aan de technische kant moeten worden opgeschaald.

Daarnaast geldt voor SummIT (het basissysteem voor de opsporing) dat de verwachting is dat door de toename aan beschikbaar gekomen data uit de tap van OTT-diensten, er aanpassingen nodig zijn om deze in SummIT te kunnen verwerken. Deze ICT-aanpassingen betreffen naar alle waarschijnlijkheid enkel (eenmalige) opschalingskosten. De functionaliteit van zowel tapsystemen als SummIT vergt geen aanpassingen aangezien de ontvangen data qua structuur niet afwijken van data uit de reeds bestaande interceptiebronnen. Dit betekent ook dat er nauwelijks inleereffecten te verwachten zijn omdat het werk en de gebruikte middelen van de betreffende opsporingsambtenaren niet veranderen. Mogelijk dat er wel eenmalig aanpassingen in formulieren (aanvraag PV's e.d.) nodig zijn. Dergelijke aanpassingen passen binnen de normale bedrijfsvoering.

Kosten

Vanuit personeel oogpunt worden er vooralsnog geen significante structurele of incidentele kosten verwacht. De voornamelijk incidentele kosten voor opschaling van de ICT zijn op dit moment niet in te schatten. Aangezien het niet om functionele systeem aanpassingen gaat dit vermoedelijk niet om enorme bedragen.

Met alle -om te beginnen met de belangrijkste- aanbieders van OTT-diensten zullen wel (procesmatige en technische) afspraken gemaakt moeten worden over de uitvoering van taps en de aanlevering van data. Dat zal incidentele kosten met zich meebrengen, temeer daar het veelal buitenlandse partijen betreft waarmee afspraken gemaakt moeten worden. Ook dit betreft vermoedelijk niet enorme bedragen.

Obstakels en adviezen

Vooralsnog worden er geen obstakels voorzien.

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Tenslotte achten wij het raadzaam om de aanstaande impactanalyse in ketenverband uit te voeren.

Hoogachtend,

XXX

Opmerkingen EZK/AT naar aanleiding van conceptwetsvoorstel over interceptie en 5G

Deze opmerkingen gaan uit van situatie dat positief besluit wordt genomen over OTT-uitbreiding, dit onderdeel staat nu ter discussie wegens impact op encryptie.

- We hadden aangekondigd te onderzoeken of het niet handig zou zijn om 'openbaar telecommunicatienetwerk' te vervangen door 'openbaar elektronisch communicatienetwerk'. Wij zien daar bij nadere beschouwing geen aanleiding toe.
- Wel lijkt het handig het voorgestelde eerste lid anders op te delen in twee aparte leden. Allereerst een algemene plicht tot aftapbaarheid voor aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken (zoals die ook in het huidige 13.1, eerste lid, Tw staat). Daarnaast kunnen we ook een lid opnemen waarin de meer specifieke voorschriften uit de voorgestelde onderdelen a, b en c worden gesteld, maar die zouden we alleen willen laten gelden voor mobiele telecommunicatienetwerken. Onderdelen a, b en c zijn (voornamelijk) gericht op openbare mobiele telecommunicatienetwerken. Voor vast netwerken is de locatie in de regel namelijk het adres van het overnamepunt. Dit gegeven is reeds bekend uit de CIOT gegevens.
- Voorgesteld artikel 13.1, tweede lid: 'elektronische communicatiediensten' is te ruim. Dan neem je bijvoorbeeld ook diensten over het NCV, pintransacties, verkeersbegeleiding RWS en Prorail en Surfnets mee. Alternatief: 'openbare elektronische communicatiediensten, met uitzondering van radio- en omroepdiensten'. Dit laatste sluit ook aan bij de huidige formulering in de Tw. In algemene zin geldt dat het toepassingsbereik in de wet geregeld moet worden en niet bij lagere regelgeving.
- Het voorgestelde artikel 13.3a geldt voor alle openbare telecommunicatienetwerken. Dit artikel is echter ook duidelijk geënt op mobiele telecommunicatienetwerken. Voorstel is dus om ook daar 'mobiele' toe te voegen.
- Buiten H13 zien we bij nader inzien vooralsnog geen artikelen waarin n.a.v. voorgestelde terminologische wijziging aanpassingen moeten worden verricht.
- Verder zal goed moeten worden bezien in hoeverre de overige artikelen van H13 waarin 'telecommunicatiedienst' wordt vervangen door 'elektronische communicatiedienst' nog wel één op één toepasbaar zijn met die nieuwe terminologie, of dat zij specifiek zijn toegesneden op telecommunicatiediensten.
- Functionele eis 2 is nog geen onderdeel van dit concept, maar toch vast een opmerking daarover: als de oplossing gezocht gaat worden in het in art. 13.1 'inlezen' van een inspanningsverplichting voor aanbieders in roamingssituaties, zal bezien moeten worden hoe zich dat verhoudt tot het Besluit aftappen openbare telecommunicatienetwerken en – diensten, waarin staat dat telecommunicatie wordt ontdaan van 'eventueel door [de NLse aanbieder] aangebrachte cryptografie'.
- Tot slot: de wijziging van de Tw, in het kader van de EECC implementatie, zal in werking moeten zijn getreden om de nummer onafhankelijke interpersoonlijke

communicatiediensten onder de aftapverplichting te krijgen, aangezien de huidige definitie (elektronische communicatiedienst) nog niet verbreed is en alleen uitgaat van het overbrengen van signalen.

20210121-014-0002

Nr. C.024



Onderwerp
Impactanalyse voorgenomen
interceptiewetgeving

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC-GC
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Organisatieonderdeel
Staf Korpsleiding
Korpsstaf
Afdeling Nationale Veiligheid

Behandeld door
10.2e

Functie
10.2e

Telefoon
10.2e

E-mail
10.2e

Ons kenmerk
2020-0046865

Uw kenmerk
3020330

In afschrift aan
10.2e

Datum
18 januari 2021

Bijlage(n)
1

Pagina
1

Geachte 10.2e,

Conform uw verzoek per brief op 11 september 2020 bied ik u, mede namens 10.2e, de analyse van de impact van de invoering van 5G op de interceptiefaciliteiten van de opsporing aan.

Gezien de gedeelde belangen en het feit dat de Bijzondere Opsporingsdiensten, Koninklijke Marechaussee en de Rijksrecherche gebruik maken van de interceptiefaciliteiten van de politie, is ervoor gekozen een gezamenlijke impactanalyse uit te voeren door politie, OM en platform BOD-en.

De *beleidsnota 5G en de opsporing* vormde hierbij het uitgangspunt, aangevuld met het eerste conceptwetsvoorstel inzake de aanpassing van de Telecomwet en het Wetboek van Strafvordering.

In uw opdrachtformulering is de focus gelegd op het vaststellen van de impact van het zgn. home routing scenario en op het aftapbaar worden van de zgn. Over The Top-diensten. Beiden hebben vooral grote impact op de netwerk- en dienstenaanbieders, maar ook hoe opsporingsinstanties en in het verlengde daarvan, het openbaar ministerie (effectief kunnen blijven) werken.

De scope van deze impactanalyse omvat beide ontwikkelingen, maar is breder: ook de impact van de overgang naar 5G onder de vijf in de *beleidsnota 5G en de opsporing* genoemde functionele eisen is meegenomen.

Mocht u vragen hebben over dit verzoek dan kunt u contact opnemen met de coördinerend beleidsadviseur voor dit onderwerp 10.2e.

10.2e

Lid Korpsleiding

Postbus 17107
2502 CC Den Haag
Nieuwe Uitleg 1
2514 BP Den Haag
www.politie.nl

« waakzaam en dienstbaar »



Impactanalyse 5G Interceptie

Impactanalyse

Uitgevoerd door en namens OM, Platform BOD-en en politie
Staf Korpsleiding - Directie Operatiën

Definitief

Versie 1.0

15 januari 2021

Politie intern / OM intern / BOD-intern

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
1. Inleiding.....	3
1.1. Aanleiding.....	3
1.2. Opbouw van dit rapport.....	3
1.3. Aanpak.....	3
1.4. De verandering in kort bestek.....	3
2. Uitgangspunten voor de impactanalyse.....	5
3. Uitwerking van de 5 functionele eisen.....	6
4. Structurele impact op de operatiën.....	8
4.1. Extra werk door aangepaste werkprocessen.....	8
4.2. Frequentere inzet van interceptie als opsporingsmiddel.....	9
5. Incidentele impact.....	10
5.1. Impact op Operatiën.....	10
5.2. Impact op leren en ontwikkelen.....	10
5.2.1. Eerstelijns recherche.....	10
5.2.2. Specialisten (medewerkers TDO, interceptiedesken, THTC en analisten).....	11
5.2.3. Interceptie & Sensing.....	11
5.2.4. Openbaar Ministerie.....	11
5.2.5. BOD-en en KMar.....	12
5.3. Impact op IV.....	12
5.3.1. Dimensionering systemen.....	13
5.3.2. Aanpassingen Summit.....	13
5.3.2.1. Aanpassing formulieren.....	13
5.3.2.1. Aanpassing applicatie.....	13
5.3.3. Aanpassingen overige systemen.....	14
5.4. Overige bedrijfsvoeringsconsequenties.....	14
5.5. Implementatietraject.....	14
6. Résumé.....	16
7. Bijlagen.....	17

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In de nabije toekomst wordt het 5G mobiele netwerk gelanceerd. De invoering van het 5G netwerk leidt ertoe dat een aantal technische aanpassingen nodig zijn bij netwerk- en dienstenaanbieders om de huidige interceptiemiddelen (zoals aftappen) in de toekomst effectief te behouden. Aanpassing van de onderliggende wet- en regelgeving is nodig om deze toekomstige technische oplossingen van een juridische grondslag te voorzien.

5G heeft in potentie grote gevolgen voor aftapbaarheid, ontsleuteling, identificatie en lokalisatie van gebruikers, vandaar de wetgeving om deze effecten te mitigeren.

Bij brief van 11 september 2020 heeft het Ministerie van Justitie en Veiligheid aan het OM, het platform Bijzondere opsporingsdiensten (BOD'en), Rijksrecherche (RR), Koninklijke Marechaussee (KMar) en de politie verzocht om een analyse op te leveren van de impact van de invoering van 5G op de interceptiefaciliteiten van de opsporing. De beleidsnota 5G en de opsporing¹ (Bijlage I) vormde hierbij het uitgangspunt, aangevuld met het eerste conceptwetsvoorstel (Bijlage II) inzake de aanpassing van de Telecomwet en het Wetboek van Strafvordering.

Gezien de gedeelde belangen en het feit dat de BOD-en, KMar en RR gebruik maken van de interceptiefaciliteiten van de politie, is ervoor gekozen een gezamenlijke impactanalyse uit te voeren door politie, openbaar Ministerie en platform BOD-en. Deze is uitgevoerd in de maanden oktober, november en december 2020.

1.2. Opbouw van dit rapport

Hieronder volgt eerst een beschrijving van de aanpak van deze impactanalyse, gevolgd door een aantal uitgangspunten. Daarna volgt per functionele eis uit de genoemde beleidsnota een beschrijving van de impact op de operatiën.

Daarna wordt in afzonderlijke paragrafen de impact van het geheel op achtereenvolgens de operatiën (structureel en incidenteel), op leren en ontwikkelen, op informatievoorziening en overige bedrijfsvoeringsconsequenties. Het rapport wordt afgesloten met conclusies.

1.3. Aanpak

Een kerngroep van 4 betrokkenen vanuit politie, OM en platform BOD (namens de BOD-en, KMar en RR) heeft de impactanalyse uitgevoerd, voortbordurend op de Quick Scan die in oktober 2020 is opgesteld (zie bijlage IV voor de samenstelling van de kerngroep).

In november is een digitale expertmeeting gehouden met experts uit de betrokken organisaties, zowel op het vakgebied interceptie en opsporing als bedrijfsvoeringsexperts op het gebied van IV en opleiden en ontwikkelen (zie bijlage III voor het deelnemersveld).

Die expertmeeting leverde het globale impactbeeld op, waarna via specifieke uitvraag een aantal onderwerpen nader zijn uitgezocht en waar mogelijk gekwantificeerd.

1.4. De verandering in kort bestek

Hoofdstuk 13 van de Telecommunicatie wet houdt in: "Bevoegd aftappen en toepassing van andere bevoegdheden op grond van het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 in verband met telecommunicatie". Dit hoofdstuk verplicht aanbieders van telecommunicatiediensten en -netwerken ertoe aftapbaar te zijn en medewerking te verlenen aan de uitvoering van een bevel van de officier van justitie dan wel de rechter-commissaris (op vordering van de officier van justitie) op grond van het Wetboek van Strafvordering tot het aftappen of opnemen van door hen verzorgde telecommunicatie en/of communicatie die over hun netwerken wordt afgewikkeld. Dit betekent ook

¹ Zie bijlage I: Beleidsnota 5G en de opsporing, Ministerie van Justitie en Veiligheid, 12 december 2019.

dat door hen aangebrachte versleuteling van communicatie verwijderd moet kunnen worden. Daarnaast verplicht dit hoofdstuk aanbieders te voldoen aan een vordering van de officier van justitie op grond van de artikelen 126hh, 126ii, 126nc tot en met 126ni en 126uc tot en met 126ui van het Wetboek van Strafvordering.

Deze huidige verplichtingen zijn het uitgangspunt geweest bij de totstandkoming van de vijf functionele eisen, die zijn bedoeld om deze verplichtingen effectief uitvoerbaar en afdwingbaar te houden na uitrol van 5G-netwerken in Nederland. Daartoe wordt de Telecommunicatiewet en het Wetboek van Strafvordering aangepast middels een wetsvoorstel².

Dit wetsvoorstel (een tentatief concept is gevoegd als Bijlage II) voorziet daarnaast in een belangrijke uitbreiding van de aftapplicht naar zogenaamde 'over the top' (OTT) diensten, zoals WhatsApp of Signal, die vaak ook in het buitenland gevestigd zijn en de communicatie van hun gebruikers standaard (end-to-end) versleutelen. De uitbreiding van de aftapplicht naar deze marktpartijen is een begrijpelijke keuze gelet op de dominante positie van deze bedrijven in onze samenleving en de communicatiemarkt. Die positie is inmiddels vergelijkbaar met die van de klassieke telecombedrijven. Met de uitrol van 5G-netwerken zal naar verwachting het speelveld en het aantal aanbieders op de Nederlandse communicatiemarkt toenemen in aantal en diversiteit. De verwachting is dat er met name meer communicatiediensten zullen worden aangeboden die als OTT-dienst kunnen worden getypeerd en voorts dat de markt meer divers en flexibel wordt door fenomenen als netwerkvirtualisatie. Ook de traditionele telefoniediensten zullen naar verwachting transformeren in OTT-diensten of in ieder geval daarmee vergelijkbare diensten (gaan) aanbieden.

² Zie bijlage II: Wijziging van de Telecommunicatiewet en het Wetboek van Strafvordering in verband met het gebruik van de vijfde generatie mobiele openbare telecommunicatienetwerken en elektronische communicatiediensten

2. Uitgangspunten voor de impactanalyse

1. Uitgangspunt bij deze impactanalyse is dat de vijf functionele eisen uit de *Beleidsnota 5G en de opsporing* volledig geïmplementeerd zullen worden in het definitieve wetsvoorstel. Bestendiging van het huidige interceptie-arsenaal voor de opsporing is bij zowel het opstellen van de beleidsnota als in de uitwerking daarna altijd de leidraad geweest. De genoemde functionele eisen zijn randvoorwaardelijk voor het effectief houden van de huidige interceptiemiddelen 10.2.c en voor het continueren van een zo efficiënt mogelijke opsporing. Bij bedoelde/onbedoelde wijzigingen of aanpassingen in het nu voorliggende concept wetsvoorstel die ertoe leiden dat de vijf functionele vereisten niet of onvoldoende in wet- en regelgeving worden gewaarborgd, ontvalt de betekenis aan de gevolgen van het beoogde wetsvoorstel zoals die in deze impactanalyse worden geschetst. In dat geval zal opnieuw moeten worden bezien wat de impact voor de gehele keten is.
2. In de opdrachtformulering van het Ministerie van Justitie en Veiligheid is de focus gelegd op het vaststellen van de impact van het zgn. home routing scenario en op het aftapbaar worden van de zgn. Over The Top-diensten³ (hierna: OTT). Beiden hebben vooral grote impact op de netwerk- en dienstaanbieders, maar ook op hoe wij als opsporingsinstanties en in het verlengde daarvan, het openbaar ministerie (effectief kunnen blijven) werken. De scope van deze impactanalyse omvat beide ontwikkelingen, maar is breder: ook de impact van de overgang naar 5G onder de 5 genoemde functionele eisen (verwerkt in het concept wetsvoorstel in bijlage II) is meegenomen.
3. De handhaving op naleving van de geïmplementeerde functionele eisen door aanbieders is geen wettelijke taak van de partijen die deze impactanalyse hebben opgesteld. Dit behoort namelijk tot het werkterrein van het Agentschap Telecom (AT). Het belang van handhaving is niettemin voor deze partijen wel van groot belang om verzekerd te kunnen zijn van aanlevering van gevraagde, ontsleutelde en juist gecorreleerde data in de juiste standaarden.
4. Bij deze impactanalyse gaan we uit van ons huidige (voorziene) ICT-landschap en de daarin reeds nu voorziene (door)ontwikkeling tot medio 2022, zowel bij opsporingsinstanties als het openbaar ministerie. Zo is onder meer rekening gehouden met de vervanging van de huidige tapsystemen bij de politie (Programma Vernieuwing Interceptie), maar niet met eventuele toekomstige nieuwe technologische mogelijkheden van opsporingsinstanties om op andere, efficiëntere wijze data te genereren, analyseren, modificeren etc.

³ Over The Top diensten zijn communicatiediensten als Whatsapp, Signal, Facebook Messenger etc.

3. Uitwerking van de 5 functionele eisen

Hieronder wordt allereerst uiteengezet wat iedere eis uit de *Beleidsnota 5G en de opsporing* behelst, wat het belang ervan is voor de opsporing en welke consequenties ermee gemoeid zijn. In het hoofdstuk hierna wordt de impact van het geheel (functionele eisen en wetsvoorstel) op de operatiën uiteengezet.

1. Aanbieders dienen bij een tap (near)realtime een exacte en complete kopie van de datastroom van de communicatie aan te leveren.

Er worden steeds meer aanbieders van communicatiediensten actief. Het communicatieverkeer wordt veel diverser gerouteerd door technische ontwikkelingen als netwerkslicing⁴. Communicatiesessies lopen door verschillende netwerken en langs veel verschillende paden.

10.2.c

10.2.c

Communicatiegedrag van burgers verschuift steeds meer naar OTT-diensten en criminelen vormen daarop geen uitzondering. Samenhangend met deze functionele eis is het voornemen om ook OTT-diensten via een (aparte) wetswijziging onder het aftapregime te laten vallen. Dat leidt in potentie tot een aanvullende en zeer waardevolle datastroom, waarover de opsporing nu nog niet standaard kan beschikken en die van grote betekenis kan zijn in het vergaren van sturings- en bewijsinformatie. Dat kan in zware opsporingszaken ook betekenen dat (tijdelijk) minder snel zwaardere BOB-middelen ingezet behoeven te worden.

Bij het afgeven van bevelen zal door de verruimde mogelijkheden meer dan nu het geval is een afweging gemaakt moeten worden door de officier van justitie over de reikwijdte van de in te zetten opsporingsmiddelen ("alles" van de verdachte of specifieke apps/communicatiediensten).

Kortom, deze eis, in combinatie met de uitbreiding van de aftapplicht naar OTT-diensten, heeft nogal wat impact op de opsporing en vervolging. Zowel in positieve zin (het "arsenaal" wordt uitgebreid met mogelijk rijke data), maar ook qua werklast.

2. Aanbieders dienen bij een tap de kopie van de datastroom (van de communicatie) ontsleuteld aan te leveren.

10.2.c

Op dit moment is de norm dat netwerk- en dienstenaanbieders als enige de sleutel hebben om de communicatie die via hun netwerk verloopt te ontsleutelen. 10.2.c

Daarvoor wordt door de wetgever naar een oplossing gezocht, bijvoorbeeld door het verduidelijken van de reikwijdte van artikel 13 Telecomwet en het maken van afspraken in Europees verband,

⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/5G_network_slicing

waarmee aanbieders binnen de Europese Unie een wettelijke plicht krijgen om ook het inkomende roamingverkeer te kunnen ontsleutelen. Een andere complicatie betreft de zgn. OTT-diensten, waarvoor de ontsleutelingseis ook zou moeten gelden. Dat betreft vooral de vraag hoe deze (soms niet-Europese) buitenlandse partijen tot medewerking te bewegen. In december 2020 heeft de Raad van Ministers van de Europese Unie een verklaring aangenomen over encryptie, en de Europese Commissie opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar de verhouding tussen encryptie en privacy enerzijds, en nationale veiligheid en de opsporing van strafbare feiten anderzijds.⁵ Het Europees Parlement heeft een soortgelijke oproep gedaan.⁶ Ervan uitgaand dat te allen tijde aan deze eis voldaan zal worden is de impact nihil, want niet anders dan de huidige praktijk van ontsleutelde aanlevering.

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

10.2.c

Buiten reikwijdte

⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13084-2020-REV-1/en/pdf>

⁶ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0378_EN.pdf

4. Structurele impact op de operatiën

De structurele impact op de operatiën is met veel onzekerheden omgeven. Deze impact valt uiteen in twee componenten:

- De extra stappen/inspanningen die binnen de interceptiegerelateerde werkprocessen nodig zijn door de introductie van 5G.
- De impact die verband houdt met de mogelijk frequentere inzet van interceptie als opsporingsmiddel, bijvoorbeeld omdat de opsporing door het aftapbaar worden van OTT-diensten naar verwachting waardevolle informatie uit deze communicatie kan verkrijgen.

4.1. Extra werk door aangepaste werkprocessen

Als gevolg van de introductie van 5G en het aftapbaar worden van OTT-diensten zal een aantal werkprocessen in de opsporing veranderen: soms zullen er extra stappen gezet moeten worden, sommige werkzaamheden worden complexer, soms zal er een nieuw werkproces bijkomen.

- 10.2.c [redacted]
- Daarnaast brengt de "uitbreiding van de menukaart" en het feit dat de verlangde data over veel partijen verdeeld zijn extra werk met zich mee in de overwegingen en beslismomenten van officier van justitie in afstemming met parketsecretaris en de onderzoeksleider. Immers, iedere casus vraagt om een afweging wat de reikwijdte van de vorderingen/bevelen zou moeten zijn, bijv. "alle" of enkele "specifieke" diensten op een device. 10.2.c [redacted]
[redacted] Het aantal vorderingen zal sowieso toenemen, aangezien voor iedere aanbieder van OTT-diensten een separate vordering noodzakelijk is. 10.2.c [redacted]
[redacted] Derhalve dient zowel aan de zijde van opsporingsdienst als aan OM-zijde rekening gehouden te worden met een verzwaring van de werklust.
- 10.2.c [redacted]

De mate van extra werk en benodigde extra stappen in het werkproces zal ook afhankelijk zijn van de kwaliteit van de data die wordt aangeleverd. Naarmate die aanleveringen kwalitatief beter en uniformer zijn, kan veel bewerking en analyse in één keer op een standaardwijze gedaan worden en kan een deel van dit werk mogelijk al geautomatiseerd worden in het koppelvak aanbieder – I&S 10.2.c Als het per casus/onderzoek telkens opnieuw een zoektocht is om de data goed te kunnen analyseren en interpreteren, wordt dit voor rechteerteams een forse extra belasting.

Een risico dat niet onbenoemd mag blijven is dat een nadelig 'bijeffect' van de hierboven geschetste extra werkzaamheden (zowel binnen de opsporing als in de afstemming met het openbaar ministerie) is dat het opsporingsproces vertraging kan oplopen. Dat kan in sommige zaken kritiek zijn omdat snelheid van handelen soms cruciaal is en vertragingen in bepaalde gevallen frukend kunnen zijn voor een succesvolle opsporing en vervolging. 10.2.c

Tegenover al deze extra inspanningen kan worden gesteld dat capaciteit kan worden bespaard op inzet van andere middelen om (hetzelfde) bewijs te verkrijgen. Hoe groot die verschuiving is en welke capaciteitsgevolgen dat heeft is op dit moment echter niet in te schatten.

4.2. Frequentere inzet van interceptie als opsporingsmiddel

Of – en in welke mate – door 5G en het aftapbaar worden van OTT-diensten interceptie vaker zal worden ingezet is onzeker en afhankelijk van veel factoren. Dat begint bij de inschatting binnen de rechteerteafdelingen welke kansen men ziet voor inzet van deze specifieke opsporingsmiddelen. Het onderkennen van die kansen vergt kennis van deze middelen, wat daarin (door wetgeving e/o technologische vooruitgang) verandert en welke mogelijkheden (en onmogelijkheden) dat biedt voor de opsporing. Dat zal bepalen of er meer of minder vaak op ingezet zal worden.

10.2.c

mogelijk tot minder inzet van nog zwaardere (BOB-) middelen. Voor doorlooptijd en effectiviteit van onderzoeken kan dit positief uitpakken. 10.2.c

10.2.c

Indien het middel vaker wordt ingezet betekent dit ook meer afstemming tussen de officier van justitie en de leider van het onderzoek, meer vorderingen/bevelen en dus ook meer bijbehorende administratie. Dat heeft dus ook zijn weerslag op capaciteit van het openbaar ministerie. Door alle genoemde onzekerheden is de impact van méér inzet van interceptie binnen het bestek van deze impactanalyse niet te bepalen.

5. Incidentele impact

Hier onderscheiden we impact op de operatiën, op leren en ontwikkelen, op informatievoorziening, op overige bedrijfsvoering en het implementatietraject.

5.1. Impact op Operatiën

Belangrijke incidentele impact op de operatiën betreft het "aansluiten" van (nieuwe) providers van met name de OTT-diensten.

10.2.c

Er zijn heel veel partijen die voldoen aan de definitie van een communicatiedienst in de zin van de Europese Telecomcode (van de bekende chatapps tot aan chatfuncties in games aan toe), 10.2.c

Activiteit	benodigde uren	aantal aan te sluiten diensten	totaal benodigde uren	totaal in fte
10.2.c				

10.2.c

In het administratieve proces (aanvraag-PV – verwerking bij Interceptiedesk – verwerking bij OM/RC tot vordering/machtiging – (combi)bevel) treden veranderingen op in de gebruikte formulieren en mogelijk ook in het werkproces. Dit onder meer i.v.m. de twee nieuwe bevoegdheden die in het Wetboek van Strafvordering worden opgenomen in verband met de verplichte medewerking van de aanbieder:

- vordering medewerking aanbieder om locatiegegevens te verkrijgen bij inzet van scanapparatuur of de stealth-sms
- vordering medewerking aanbieder om het nummer te vergaren waarmee de gebruiker van een communicatiedienst kan worden geïdentificeerd, via inzet van scanapparatuur

Dat levert (weliswaar geringe) incidentele impact, zoals inleereffecten, bij alle betrokken partijen. (Zie verder bij leren en ontwikkelen en IV).

5.2. Impact op leren en ontwikkelen

De nieuwe technologische ontwikkelingen en de nieuwe wettelijke mogelijkheden vragen om een kennisinvestering bij alle partijen.

5.2.1. Eerstelijns recherche

Allereerst vergt het investeren op kennisniveau bij de aanvragers van het opsporingsmiddel interceptie binnen de recherche, bij degenen die initieel kansen en mogelijkheden moet gaan herkennen (researchers in de eerste lijn). Het kunnen herkennen van opsporingskansen via interceptie (door uitbreiding van het arsenaal van interceptie). Dit vraagt kennis van de nieuwe extra mogelijkheden die de wet gaat bieden (de "menukaart" aan opsporingsmiddelen wordt iets groter) en het gebruik van de juiste (nieuwe c.q. aangepaste) formulieren in Summit.

10.2.c

5.2.2. Specialisten (medewerkers TDO, interceptiedesken, THTC en analisten)

Specialisten zullen een extra kennisinvestering nodig hebben, onder meer op de volgende gebieden:

- 10.2.c

Voor deze "2^e lijn" doelgroepen zal er qua investeringen op leren en ontwikkelen meer moeten gebeuren. Hier kunnen de inspanningen mogelijk wel gecombineerd worden met hetgeen nodig is om goed met de mogelijkheden van de nieuwe tapsystemen om te gaan (hiervoor loopt een andere impactanalyse), aangezien qua tijdspad deze ontwikkelingen naar elkaar toe bewegen.

Voor deze doelgroepen geldt in zijn algemeenheid dat we steeds meer toegaan naar een systeem van education permanente, waarbij leren op de werkplek en eigen verantwoordelijkheid voor up-to-date kennis het uitgangspunt is. Wat in het kader van 5G dan nodig is:

- Een E-learning module (ca. 1,5 uur) waarin de veranderingen worden uitgelegd en kennis wordt getoetst.
- De aanpassingen moeten worden doorgevoerd in de reguliere opleidingen voor deze doelgroepen. Docenten zullen daarvoor tijdig geïnstrueerd moeten worden, het opleidingsmateriaal moet worden aangepast. Dit geldt evenzeer voor externe leveranciers van opleidingen en opleidingsmateriaal.
- In de werkinstructies voor de werkprocessen van TDO, analisten en interceptiedeskmedewerkers zullen de wijzigingen moeten worden doorgevoerd, zodat deze ook on the job, bij het doorlopen van een casus, snel beschikbaar moeten zijn. Wellicht via extra attenderingen bij bepaalde systeemhandelingen ("let op: hier is het volgende gewijzigd", "je kunt nu ook bevel interceptie OTT-dienst aanvragen" etc.).

activiteit	benodigde uren	aantal medewerkers	totaal benodigde uren	totaal in fte
volgen E-learning	1,5	4135	6203	4,9

De aanpassing van onderwijsmateriaal en werkinstructies behoren tot reguliere "onderhoudswerkzaamheden" van Politieacademie en opsporingsdiensten.

5.2.3. Interceptie & Sensing

Voor de afdeling I&S van de politie is de impact op leren en ontwikkelen groot: hier zit echt het dieptespecialisme op interceptie, incl. alle benodigde technische kennis van de "voorkant" van het interceptieproces. Technische ontwikkelingen in de netwerken moeten hier direct doorgrond worden op de gevolgen voor onze interceptiemogelijkheden.

Hier geldt dat enkele medewerkers 10.2.c

Hier is vooral sprake van training-on-the-job en interne kennisoverdracht binnen de afdeling.

5.2.4. Openbaar Ministerie

De consequenties beperken zich tot de manieren waarop medewerkers kennis nemen van de nieuwe mogelijkheden van interceptie, incl. de gevolgen die dat heeft voor bijv. de reikwijdte van af te geven bevelen ("alles" of specifieke apps), hetgeen substantiële investering in technologische kennis vereist. De hele OM-organisatie zal zich uiteindelijk moeten bekwamen in de nieuwe kansen van digitale opsporing.

Het wetsvoorstel zal de nodige aanpassingen vragen, onder meer ten aanzien van juridische vraagstukken en toelichtingen, aanpassingen in wetteksten en veranderingen bij de toepassingsmogelijkheden daarvan. Dit zal moeten worden voorbereid door een team van deskundigen (officieren, parketsecretarissen, beleidsmedewerkers) dat goed is ingevoerd in de materie. Een instructieprogramma moet worden opgesteld. Daarnaast moeten opleidingen worden ontwikkeld en aangeboden om de 5G technologie, en gerelateerde kansen en uitdagingen, voor het voetlicht te brengen. Dat geldt eveneens voor de uitbreiding van de aftapplicht naar OTT diensten. De verwachting is dat alle benodigde kennis met gebruikmaking van de beschikbare vakliteratuur, nieuw te ontwikkelen training en individuele ontwikkeling (permanente educatie) kan worden verworven. Het mes snijdt hierbij aan vele kanten maar door de introductie van 5G en de implementatie van de functionele eisen wordt het realiseren hiervan urgenter.

5.2.5. BOD-en en KMar

Ten aanzien van het maken van de vertaalslag van de wensen van de tactisch rechercheurs naar hetgeen via Interceptie verkregen wordt geldt dat hiervoor gemiddeld 2 personen (specialisten) per vestiging voor moeten worden "gestickerd". Deze mensen zullen moeten worden opgeleid. Hiervoor kan van dezelfde middelen gebruik gemaakt worden als bij de politie het geval is.

BOD-en: totaal 52

FIOD 14 vestigingen 30 specialisten

ISZW-DO 5 vestigingen 10 specialisten

ILT 2 vestigingen 4 specialisten

NWWA-IOD 4 vestigingen 8 specialisten

RR: totaal 4

4 vestiging 4 specialisten

KMar: totaal 60

20x tbv robuuste teams KMar

20x tbv TVO luchthavens

10x tbv analisten

2x tbv bureau interceptie

8x tbv BSB TCG

N.B. M.b.t. de KMar geldt dat in dit geval de opleiding tot specialist op het niveau van rechercheur ligt. Wanneer dit een opleiding op HBO/VO niveau wordt, dient daar een nieuwe functie voor te worden aangemaakt binnen het functiehuis. Hiervoor is dan extra financiering nodig.

5.3. Impact op IV

De keten van ICT-systemen en applicaties t.a.v. beheer, analyse, overdracht en bewerking van gegevens nog nader moeten worden geanalyseerd. De precieze impact kan pas bepaald worden als het definitieve wetsvoorstel, incl. keuzes t.a.v. roaming scenario en OTT-diensten beschikbaar is. Tevens herhalen we hier dat het in deze impactanalyse niet mogelijk is om te anticiperen op de technologische mogelijkheden van opsporingsinstanties over ruim twee jaar om data te genereren, analyseren, modificeren etc. (m.u.v. de vervanging van de tapinfrastructuur bij de politie).

Een aantal veranderingen als gevolg van 5G kunnen nu al wel worden voorzien en indicatief worden begroot.

De impact valt uiteen in 3 onderdelen.

- Aanpassing in dimensionering van interceptiegerelateerde systemen op grotere benodigde verwervings-, verwerkings- en opslagcapaciteit.
- Aanpassingen in Summit (functioneel en in aangepaste/nieuwe formulieren).
- Aanpassingen in overige systemen.

5.3.1. Dimensionering systemen

Politie

De nieuwe tapinfrastructuur van de politie die in gebruik genomen wordt vóór de uitrol van 5G is adequaat gedimensioneerd op verwachte toename aan data als gevolg van de in deze impactanalyse voorziene ontwikkelingen. Tevens geldt dat de data die na uitrol van 5G via interceptie worden ontvangen conform dezelfde algemene standaarden is gestructureerd als die nu al gelden. Dat zou betekenen dat de impact op de functionaliteit van dataverwerkende systemen (aan de voorkant van het interceptieproces) gering is.

FIOD en ISZW-DO

Ten aanzien van opslagcapaciteit is de inschatting dat met de huidige jaarlijkse uitbreiding de capaciteit toereikend is om data binnen te halen teneinde daarop analyses te laten uitvoeren.

NVWA-IOD

Deze dienst kan momenteel nog geen inschatting maken.

ILT-IOD

De ILT-IOD verwacht 2 extra opslagunits à **10.2.g** nodig te hebben

KMar

Deze dienst kan momenteel nog geen inschatting maken

RR

Vooralsnog geen indicatie dat er uitbreiding moet volgen.

5.3.2. Aanpassingen Summit

Zoals eerder gesteld zullen de ontvangen data qua structuur niet afwijken van data uit de reeds bestaande interceptiebronnen. Grote functionele wijzigingen in Summit (het basissysteem voor de opsporing) worden niet verwacht (maar let op het voorbehoud aan het begin van deze paragraaf). De belangrijkste aanpassingen betreffen aangepaste formulieren omdat zowel juridische formuleringen en bepaalde artikelnummers wijzigen en omdat bepaalde bevoegdheden voortaan gecombineerd zullen worden in één bevel.

Wat mogelijk wel tot grotere impact leidt is de introductie van twee nieuwe bevoegdheden.

- vordering medewerking aanbieder om locatiegegevens te verkrijgen bij inzet van scanapparatuur of de stealth-sms
- vordering medewerking aanbieder om het nummer te vergaren waarmee de gebruiker van een communicatiedienst kan worden geïdentificeerd, via inzet van scanapparatuur

5.3.2.1. Aanpassing formulieren

14 BOB-formulieren moeten tekstueel worden aangepast. Dat vergt politie-interne afstemming en afstemming tussen politie en OM (interceptieofficier) van in totaal 4 werkdagen. Elk BOB-formulier wordt in 3 of 4 formulieren gesplitst i.v.m. de termijnbewaking (aanvraag, verlenging(en), toestemming, sluiting). De implementatiekosten worden door de externe leverancier begroot op **10.2.g** Euro. Deze externe kosten worden zowel door politie, KMar als Rijksrecherche verwacht.

De inspanningen van Functioneel Beheer (downloaden, controleren, terugzenden bij fouten, importeren en nawerk) worden geraamd op totaal 36 uur. De aanpassing van tabellen wordt geraamd op 8 uur. In totaal 44 uur is ca. **10.2.g** Euro. Dit laatste wordt tot reguliere bedrijfsvoeringskosten gerekend. Deze interne kosten worden zowel door politie, Kmar als Rijksrecherche verwacht.

De BOD-en verwachten geen aparte kosten voor aanpassingen van formulieren in Summit.

5.3.2.1. Aanpassing applicatie

Voor de nieuwe vorderingsartikelen dient ook de applicatie Summit zelf te worden aangepast (nieuwe velden, aanpassingen in Wizard, codeset, database etc.). Dit vergt de volgende inspanningen bij politie:

- maken één of meer RFC's (user stories)

- opstellen van impactanalyses op systeem
- opstellen functioneel ontwerp.

Voor de politie wordt dit geraamd op 1000 uur (verdeeld over Functioneel Beheer en DevOps team) of ca. 10.2.g Euro.

KMar en Rijksrecherche kunnen pas een inschatting maken van de kosten als de wijze waarop wijzigingen in de applicatie moeten worden doorgevoerd helder is. Deze kosten kunnen wel aanzienlijk zijn.

De kosten voor realisatie van de aanpassingen door de externe leverancier zijn zeer afhankelijk van de gekozen oplossing. Daarover kan nog geen enkele uitspraak worden gedaan.

Bijzonder aandachtspunt voor Summit is een tijdige prioritering van deze wijzigingen voor opname in de releaseplanning.

10.2.c

5.3.3. Aanpassingen overige systemen

- De Summitformulieren hebben tevens hun pendanten in de OM-systemen GPS en daaraan gerelateerde applicaties (Onderzoeksmodule) en zullen ook daar moeten worden aangepast. De inschatting is dat dit in ongeveer twee zogenaamde sprints mogelijk is. De kosten worden geraamd op ongeveer 1,5 ton
- De geleidelijke uitfasering van Compas leidt mogelijk nog tot specifieke overgangsmaatregelen maar vallen buiten de scope van de uitvoeringstoets
- De impact op BVH is vermoedelijk gering tot nihil.
- Ketencommunicatie met de opsporingsinstanties: gelet op de inrichting van de huidige informatie-uitwisseling en de meerjarenplanning voor de inrichting van de communicatie met de ketenpartners, is het niet de verwachting dat hiervoor extra investeringen nodig zijn.
- 10.2.c

5.4. Overige bedrijfsvoeringsconsequenties

Het betreft hier voornamelijk communicatie-inspanningen.

Openbaar Ministerie

Ondersteuning door middel van communicatie in aanvulling op de inhoudelijk af te geven boodschap, is voor het efficiënt bereiken van de doelgroepen wenselijk.

Politie

Deze wetswijziging kan via de normale communicatiekanalen worden bekend gemaakt. Het is niet nodig om een toegesneden communicatieplan op te stellen.

5.5. Implementatietraject

Openbaar Ministerie

Op basis van het overleg met de ketenpartners is de inschatting, dat de impact van het wetsvoorstel voor het OM relatief beperkt, maar niet nihil, is. Voor de implementatie lijken de inspanningen voor het OM zich voornamelijk te richten op tijdelijk te maken kosten in de vorm van een relatief klein maar belangrijk implementatieproject.

Evenals bij de opsporingsdiensten zal vooral ingezet moeten worden op de volgende punten:

- Communicatie en voorlichting
- Opleiding

- Aanpassingen van de BOB formulieren
- Processen/Administratieve Organisatie
- Toets op inrichting van de informatievoorziening
- Personeel.
 - Voor de toekomst is het wenselijk dat meer wordt geïnvesteerd in kennis van de informatisering naast juridische kennis. Hier lijkt dus sprake van structurele kosten, dit is een direct gevolg van het wetsvoorstel maar geldt ook in brede zin;
 - Personele uitbreidingen lijken vooralsnog niet direct aan de orde evenals aanpassingen in de organisatie.

Het openbaar ministerie schat dat met het implementatietraject de volgende (tijdelijke) kosten zijn gemoeid

Projectorganisatie, bestaande uit:

1 projectleider	schaal 12, 0,5 fte voor 6 maanden
1 comm. medewerker	schaal 11, 0,2 fte voor 6 maanden
1 officier van justitie	RM 9, 0,2 fte voor 6 maanden
1 projectleider ict	schaal 11, 0,3 fte voor 3 maanden
ICT sprints, 1,5 voor aanpassingen van BOB formulieren	
Opleiding en instructie	
Projectleider	sch. 12, e-learning

10.2.g

Totaal:

Politie

Ook de politie zal de verandering als een implementatieproject oppakken. De hiermee gemoeide capaciteit en kosten kunnen pas in een later stadium worden ingeschat als definitieve wetgeving en bijbehorende tijdspaden beschikbaar zijn.

KMar

Ook de KMar zal de verandering als een implementatieproject oppakken. De hiermee gemoeide capaciteit en kosten kunnen pas in een later stadium worden ingeschat als definitieve wetgeving en bijbehorende tijdspaden beschikbaar zijn.

6. Résumé

De introductie van 5G en de bijbehorende wetgeving vraagt om diverse aanpassingen bij OM en opsporingsdiensten. Het betreft zowel aanpassingen in techniek als in achter- en onderliggende (keten)werkprocessen.

10.2.c

Over de gehele linie, van eerstelijnsrecherche (bij politie, Kmar, RR en BOD-en) tot interceptiespecialisten bij I&S tot en met het openbaar ministerie, is een kennisinvestering nodig. Dat vergt een forse incidentele inspanning. De aanpassingen in wetgeving leiden met name tot impact op de basissystemen binnen opsporing en openbaar ministerie (Summit, GPS), vooral door aanpassingen in de formulierenset.

10.2.c

In hoeverre deze veranderingen leiden tot frequentere inzet van interceptiemiddelen (en dus meer werk in het administratieve proces en de beslismomenten bij zowel opsporingsdiensten als OM) en wellicht minder inzet van zwaardere BOB-middelen is op dit moment niet in te schatten. Ten aanzien van de positie van het openbaar ministerie is het mogelijk dat zich een lichte stijging van de werklast voor zal doen bij de officieren van justitie. In welke mate dat het geval is, is op basis van de huidige informatie niet te duiden. Het blijft derhalve speculeren naar de effecten van het gebruik en mogelijkheden van de nieuwe technieken en opsporingsmethoden. Een (definitief) wetsvoorstel wordt dan ook met belangstelling tegemoet gezien.

Samenvatting van de gekwantificeerde incidentele impact: (N.B. raming van slechts een aantal posten; veel kosten zijn nog niet gekwantificeerd)

Operatiën:

Politie 10.2.g

Leren & ontwikkelen:

Politie: 4135 medewerkers moeten een E-learning van 1,5 uur volgen.

KMar: 60 medewerkers moeten een E-learning van 1,5 uur volgen.

BOD-en: 52 medewerkers moeten een E-learning van 1,5 uur volgen.

Rijksrecherche: 4 medewerkers moeten een E-learning van 1,5 uur volgen.

IV:

Politie: aanpassingen Summit: 10.2.g Euro.

OM: aanpassingen GPS en gerelateerde applicaties: 10.2.g Euro.

ILT-IOD: aanschaf 2 extra opslagunits à 10.2.g Euro.

Implementatie

OM: projectkosten: 10.2.g Euro.

7. Bijlagen

Bijlage I Beleidsnota 5G en de opsporing

Deze is als separaat document bijgevoegd.

Bijlage II Wijziging van de Telecommunicatiewet en het Wetboek van Strafvordering in verband met het gebruik van de vijfde generatie mobiele openbare telecommunicatienetwerken en elektronische communicatiediensten

Deze is als separaat document bijgevoegd.

Bijlage III Deelnemers expertmeeting 9 november 2020

Namens bijzondere opsporingsdiensten en RR:

10.2e [redacted] FIOD Opsporing Regio West

KMar:

10.2e [redacted]

Openbaar Ministerie:

10.2e [redacted] Landelijk Parket

10.2e [redacted] Parket Generaal

10.2e [redacted] Parket Generaal

Politie:

10.2e [redacted] Interceptie & Sensing,

10.2e [redacted] Interceptie & Sensing,

10.2e [redacted] CIOT

10.2e [redacted] Team HTC

10.2e [redacted] Interceptie & Sensing

10.2e [redacted] Directie Operatiën

Bijlage IV Kerngroep opstellers impactanalyse

10.2e [redacted] FIOD namens BOD'en, Kmar en RR

10.2e [redacted] Parket Generaal

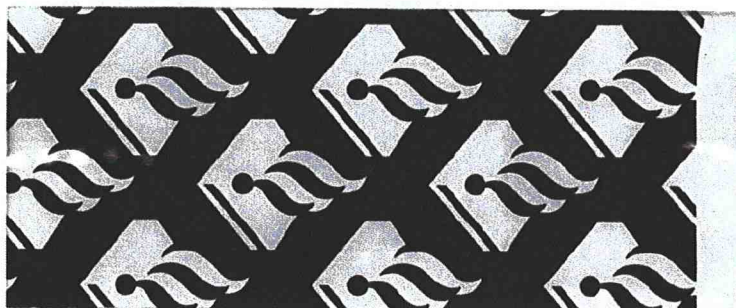
10.2e [redacted] Interceptie & Sensing,

10.2e [redacted] Directie Operatiën (schrijver/coördinator)

20210121.014.0020



Postbus 17107, 2502 CC Den Haag



Gezien scankamer
JenV

21 JAN. 2021

FMHaaglanden

20 JAN. 2021

Ontvangen



DGRR

nota

Werkgroep 5G en de opsporing

Aanleiding

Op 27 augustus 2019 heeft de Ambtelijke Commissie Economie en Veiligheid (ACEV) aan DGRR de opdracht gegeven om een beleidsnota op te stellen waarin functionele eisen worden uitgewerkt om opsporingsmethodieken effectief te houden na de uitrol van 5G. Daarnaast wordt onderzocht welke wet- en regelgeving aangepast moet worden. De concept-beleidsnota is bijgevoegd en is onder de leden van de werkgroep verspreid om intern afstemming te zoeken voorafgaand aan agendering in de ACEV. Op korte termijn wordt een overleg gepland tussen de directeur Rechtshandhaving en Criminaliteitsbestrijding en EZK. U wordt geadviseerd om in te stemmen met de nota.

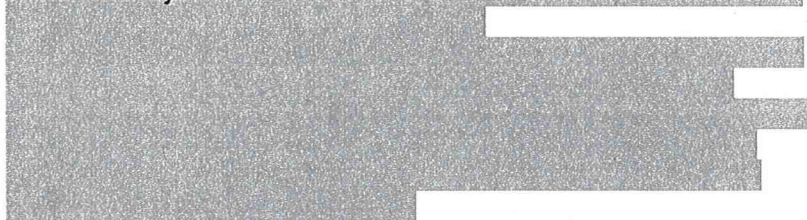
Inleiding

5G is de nieuwe generatie waarop mobiele communicatie wordt afgehandeld. De technologie die dit mogelijk maakt heeft negatieve gevolgen voor opsporingsmethodes als de interceptie, de IMSI-catcher en de stealth-sms. In 2019 is onder leiding van de politie een werkgroep gestart om functionele eisen voor netwerk- en dienstenaanbieders te formuleren waardoor deze methodes effectief blijven. Deze eisen zijn op 11 juni door de Ministeriële Commissie Economie en Veiligheid (MCEV) voorlopig vastgesteld en vervolgens gesondeerd bij private partijen. Op 27 augustus zijn de eisen vastgesteld in de ACEV.

De functionele eisen zijn:

1. Aanbieders dienen bij een tap (near)realtime een exacte en complete kopie van de data stroom van de communicatie aan te leveren.

Buiten reikwijdte



Een werkgroep bestaande uit DWJZ, Politie, OM, Bijzondere Opsporingsdiensten, Agentschap Telecom, EZK, Defensie, BZK, en DRC(voorzitter) heeft deze eisen uitgewerkt.

Achtergrond interceptie en 5G

Buiten reikwijdte



**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding
Criminaliteit en Veiligheid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

10.2e
10.2e
T 10.2.e
F 10.2.e

Datum
30 januari 2020

Projectnaam
5G en de opsporing

Ons kenmerk
2817226

Buiten reikwijdte

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding
Criminaliteit en Veiligheid

Datum
30 januari 2020

Ons kenmerk
2817226

Toelichting

Twee onderwerpen zijn veelvuldig besproken:

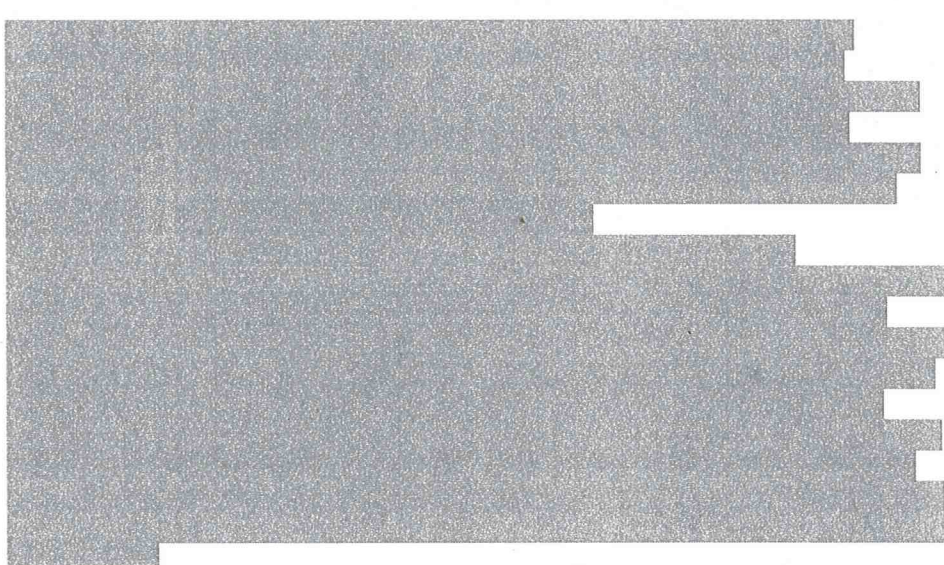
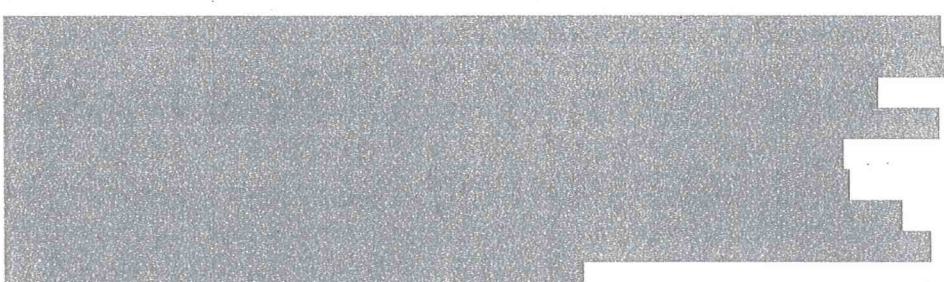
Aftappen van OTT diensten

De definitie van 'openbare netwerk- en dienstenaanbieder' moet worden herzien en is veelvuldig besproken in de Werkgroep. Er is voor gekozen om aan te sluiten bij Europese regelgeving en het begrip 'elektronische dienstverlener' te hanteren. Een element van dit begrip zijn zogenaamde 'nummeronafhankelijke interpersoonlijke communicatiediensten', ook wel OTT-diensten genoemd (zoals Whatsapp en Signal). Deze bedrijven kennen op dit moment geen medewerkingsverplichting in hoofdstuk 13. Deze diensten zijn vaak end-to-end versleuteld. In het besluit Aftappen openbare netwerken en – diensten is geregeld dat bedrijven communicatie ontdoen van de door hun aangewende versleuteling(encryptie). Indien de definitie van 'elektronische dienstverlener' worde gehanteerd, inclusief nummeronafhankelijke interpersoonlijke communicatiediensten, geldt deze verplichting tot ontsleuteling ook voor OTT-diensten. Encryptie is een separate, politiek gevoelige, discussie.

Aan de andere kant zijn er nu twee verschillende regimes voor bedrijven die gelijksoortige diensten aanleveren. Met het introduceren van een aftapverplichting voor OTT-diensten zou het interceptielandschap worden genormaliseerd. Bijkomend relevant element voor besluitvorming is dat deze werkgroep is ingesteld om bestaande bevoegdheden effectief te houden en niet om nieuwe bevoegdheden te regelen. Het ligt echter bij een actualisering voor de hand om aan te sluiten bij moderne Europese regelgeving waar OTT-diensten onder vallen. Deze Europese regelgeving is er juist op gericht om in de Telecommunicatiewet, behalve hoofdstuk 13, het verschil tussen openbare netwerk- en diensten aanbieders en OTT-diensten op te heffen.

Afgesproken is dat de aftapverplichting voor OTT-diensten wordt meegenomen in de actualisering van het wet- en regelgevend kader, tenzij dit tot vertraging leidt. In de werkgroep is verder nog nagedacht over de mogelijkheid om het tappen van OTT-diensten onder voorbehoud in werking te laten treden. Zodra de encryptiediscussie is beslecht kan hiervoor een apart inwerkingtredingsbesluit voor worden geslagen. Dit werd als omslachtig ervaren door wetgeving van EZK. Voor DRC is het van belang dat het wet- en regelgevend kader voor 5G snel wordt geactualiseerd. Hoofdstuk 13 moet hiervoor worden aangepast. Daarnaast is het reguleren van OTT-diensten nodig voor de interceptiebevoegdheid en kan dit worden meegenomen in de actualisatie van wetgeving naar aanleiding van 5G.

Roaming
Buiten reikwijdte

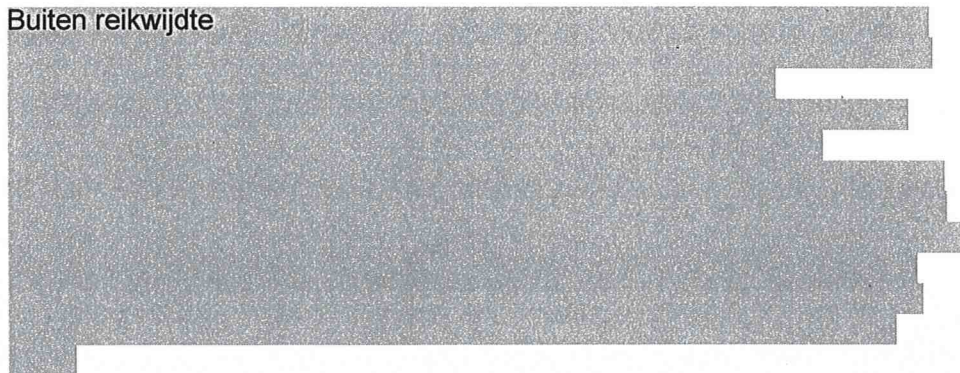


**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding
Criminaliteit en Veiligheid

Datum
30 januari 2020

Ons kenmerk
2817226

Buiten reikwijdte



Proces

In januari is de conceptnota besproken met de netwerk- en dienstenaanbieders die zijn vertegenwoordigd in het 'platform 13' overleg. 10.2.g



De nota is hier deels op aangepast. In de dagen tussen 3 en 10 februari wordt de nota bilateraal met de diverse private partijen nogmaals besproken.

Aan de leden van de werkgroep is op 29 januari gevraagd om bijgevoegde nota in de respectievelijke organisaties aan de leiding voor te leggen. Partijen hebben hier tot 7 februari de tijd voor.

Voor agendering in de ACEV zijn twee mogelijkheden, de ACEV van 27 februari (aanleveren nota 20 februari) of 19 maart (aanleveren 12 maart). Ik richt het proces in op 27 februari, maar ga uit van bespreking op 19 maart.

De ACEV heeft de leden van de werkgroep de opdracht gegeven om de beleidsnota in goede samenwerking vorm te geven. EZK hecht er vooralsnog aan om in de beleidsnota expliciet te benoemen waar hun standpunt afwijkt van de werkgroep. Om deze reden wordt geadviseerd om, ongeacht het resultaat van de interne afstemming bij betrokken organisaties, op directieurniveau te spreken met EZK voorafgaand aan de ACEV. Hierbij zou het OM of de politie ook aan kunnen schuiven indien gewenst.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding
Criminaliteit en Veiligheid

Datum
30 januari 2020

Ons kenmerk
2817226



Digitale minuut: Interceptie in 5G mobiele netwerken - 2638005

**Organisatieonderdeel**
DRC**Behandelaar zaak**
10.2.e - BD/DRC/FO**Werkstroomeigenaar**
10.2.e - BD/DRC/CV**Datum en tijd aangeboden**
15-06-2020 om 16:53

Werkgroep 5G en de opsporing

Paminconummers:

Instructie:

Toelichting op documenten: Finaal akkoord van EZK op de formulering van de verkenning moet nog komen, wordt voor 11 maart 12:00 verwacht. St

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten
15-06-2020 16:53**Afsluiten - 10.2.e** - BD/DRC/CV
15-06-2020 16:53**Afstemmen - DBO Advies behandeld door 10.2.e** - BD/DBO/ADVIES
12-03-2020 18:04**Eindparaaf - SG behandeld door 10.2.e** - BD/AL
12-03-2020 17:05**Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J.** - BD/AL
12-03-2020 07:57
10.2.g & 11.1**Visie vooraf - DBO Advies behandeld door 10.2.e** - BD/DBO/ADVIES
11-03-2020 18:29
ivm speed geen tijd om de stukken grondig door te lezen. Stukken wel laten agenderen voor DGRR staf van mjenv morgen zodat de dilemma's besproken kunnen worden met mjenv.**Paraferen - DGRR. behandeld door 10.2.e** - BD/DGRR
11-03-2020 15:26**Paraferen - Directeur DRC behandeld door 10.2.e** - BD/DRC
11-03-2020 13:10**Paraferen - Afdelingshoofd DRC-CenV behandeld door 10.2.e** - BD/DRC/CV
11-03-2020 11:00

Document 'Beleidsnota 5G en de opsporing' toegevoegd door 10.2.e - BD/DRC/CV
11-03-2020 09:48



Document 'AanbiedingsFormulier ACEV 5G en de opsporing.pdf' toegevoegd door 10.2.e - BD/DRC/CV
11-03-2020 09:48



Document 'Werkgroep 5G en de opsporing' toegevoegd door 10.2.e - BD/DRC/CV
11-03-2020 09:48





Digitale minuut: Interceptie in 5G mobiele netwerken - 2638005



Organisatieonderdeel
DRC

Behandelaar zaak
10.2.e - BD/DRC/FO

Werkstroomeigenaar
10.2.e - BD/DRC/FO

Datum en tijd aangeboden
03-11-2020 om 16:27

Nota: afwijking EZK tav MCEV besluit interceptie OTT diensten

Paminconummers:

Instructie:

Verzoek inplannen gesprek MJenV, DRC en NCTV op zeer korte termijn.

Toelichting op documenten: -

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten
03-11-2020 16:27

Afsluiten - 10.2.e - BD/DRC/FO
03-11-2020 16:27



Afstemmen - DBO Advies behandeld door 10.2.e - BD/DBO/ADVIES
03-11-2020 15:05
zie opm SG



Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL
03-11-2020 14:26



Paraferen - SG behandeld door 10.2.e - BD/AL
02-11-2020 18:41
Ook cc naar NCTV en DGP&V. Belangrijke en nadeliger koerswijziging van EZK!



Ter info - DGRR.
01-11-2020 12:27

Visie vooraf - DBO Advies behandeld door 10.2.e - BD/DBO/ADVIES
30-10-2020 17:34
secretariaat gevraagd alvast een afspraak in te plannen zodat afspraak snel kan plaatsvinden na akkoord mjenv



Paraferen - Directeur DRC behandeld door 10.2.e - BD/DRC/GC
30-10-2020 15:51



Ter info - 10.2.e DRC-FenO
30-10-2020 12:48

Document 'Gespreksnota Interceptie OTT diensten MJenV sep 2019' toegevoegd door 10.2.e - BD/DRC/FO
30-10-2020 12:48



Document 'Beleidsnota 5G en de opsporing' toegevoegd door 10.2.e - BD/DRC/FO
30-10-2020 12:48



Document 'Nota: afwijking EZK tav MCEV besluit interceptie OTT diensten' toegevoegd door 10.2.e - BD/DRC/FO
30-10-2020 12:48



MJenV

**Minister van Justitie en
Veiligheid**
DGRR-DRC-FO

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon
10.2e

T 10.2e

Datum
29 oktober 2020

Ons kenmerk
3078948

Wetgeving 5G interceptie: afwijking MCEV besluit door
EZK over wettelijke plicht tot aftapbaarheid van OTT

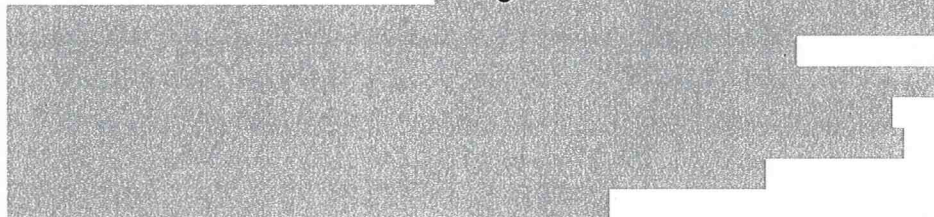
Doel nota

- Instemmen met het plannen van overleg met u met DGRR-DRC, DWJZ en NCTV over implicaties van een recente wijziging van het ambtelijke standpunt van EZK over het door de MCEV genomen besluit om alle elektronische communicatiediensten te onderwerpen aan de verplichtingen uit hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet (TW), waaronder interceptie (aftappen).
- U wordt tevens geadviseerd om – na het bovenstaande overleg - met stas EZK contact op te nemen om te bezien of op kabinetsniveau nog wel overeenstemming voor uitwerking van de wetgeving conform MCEV besluit is.

Aanleiding, gevraagde actie (s) en advies

Door de MCEV is op 19 mei jl. bijgesloten beleidsnota 5G geaccordeerd. Daarin is onder meer opgenomen, in lijn met uw besluit daartoe in oktober en november 2019, dat de Telecommunicatiewet (TW) wordt aangepast en ook OTT diensten, zoals WhatsApp, Signal e.d., hun dienst zo moeten inrichten dat die aftapbaar zijn ten behoeve van rechtmatige interceptie.

De MECV heeft daarom besloten dat 10.2.g & 11.1



Het ministerie van EZK heeft deze week (op directeursniveau) aangegeven het besluit van de MCEV en de daarin voorgenomen wetswijziging niet meer te steunen, omdat het in strijd zou zijn met het encryptiestandpunt van het Kabinet en communicatie via elektronische communicatiediensten inherent onveilig maakt.

U wordt geadviseerd om in gesprek te gaan met de Staatssecretaris van EZK en hieraan voorafgaand een overleg te plannen om u door DGRR-DRC, NCTV en DWJZ bij te laten praten op dit onderwerp.

Toelichting op het advies

Het betreft een politiek-bestuurlijk gevoelig onderwerp waar reeds op politiek niveau (ministerraad via de conclusies van de MCEV) besluitvorming heeft plaatsgevonden. De kern van het bezwaar van EZK ligt in het feit dat veel OTT-diensten gebruik maken van end-to-end versleuteling. Wanneer zij onder de aftapverplichting vallen hebben zij een ontsleutelingsplicht, net zoals de huidige telecomaانبieders. JenV ontkent niet dat op een zorgvuldig manier vorm moet worden gegeven aan het introduceren van een aftapverplichting voor OTT-diensten. Het beginsel dat de aftapverplichting ook voor OTT-diensten van toepassing zou moeten zijn komt uit het gegeven dat door OTT-diensten gelijksoortige diensten worden geleverd als telecommunicatiediensten. Het voorschot dat wordt genomen op het regelen van de aftapverplichting van OTT kan worden gezien als normalisering van het interceptielandschap die tevens noodzakelijk is voor de toekomstbestendigheid van de aftapbevoegdheid.

Politieke en bestuurlijke context

Het betreft complexe materie, het bezwaar volgt na een lang gezamenlijk beleidsproces en het fundamenteel bezwaar van EZK heeft verstrekkende consequenties. Daarom wordt voorgesteld om u eerst in een overleg nader te informeren over de merites van het standpunt van EZK – daar valt het nodige op af te dingen, zowel technisch als normatief; niet in de laatste plaats omdat het geen rekenschap geeft van het belang van opsporing en interceptie dat ook in het encryptiestandpunt van het Kabinet is verwoord - de verwachte consequenties en de mogelijke handelingsopties. Wat dat laatste betreft zal u onder andere geadviseerd worden om eerst met de stas EZK in overleg te treden om te bezien of er mogelijk nog wel politiek draagvlak is voor de voorgenomen wetswijziging van hoofdstuk 13 van de TW.

Een overleg op bewindslidenniveau wordt ook door EZK ambtelijk gesteund en is afgesproken tussen uw directeur DRC en de directeur Digitale Economie van EZK. Het verzoek is om het overleg met u op zeer korte termijn plaats te laten vinden, in verband met de zeer krappe deadline van de voorgenomen wetgeving. Die moet begin december in consultatie om tijdige implementatie realiseerbaar te houden. Daarnaast heeft u ook aangegeven dit wetsvoorstel nog in uw ambtstermijn af te willen ronden.

Dilemma's

Hieronder worden voorafgaand aan een verdieping daarop in de voorgestelde bespreking, alvast enkele van de belangrijkste bezwaren en gevolgen van het gewijzigde standpunt van EZK geschetst:

- Indien rechtmatige interceptie van communicatie via OTT diensten niet wordt gerealiseerd, zal de komende jaren de waarde van interceptie voor opsporings- en veiligheidsdiensten steeds verder afnemen. Interpersoonlijke communicatie verloopt mogelijk al voor het merendeel via deze diensten. Nu al is het overgrote deel van de afgetapte communicatie niet meer onversleuteld aftapbaar voor opsporings- en inlichtingendiensten.
- Het standpunt van EZK - dat het creëren van interceptiemogelijkheden in communicatiediensten leidt tot een ongewenste afname van de veiligheid van communicatie – geldt mutatis mutandis dan ook voor de huidige telecommunicatiediensten die conform de TW wel aftelbaarheid moeten faciliteren. Twee kaders voor gelijksoortige diensten is onwenselijk. Het wordt daarmee normatief gezien onverdedigbaar om de reeds bestaande aftapbaarheid van telecommunicatiediensten in de wet nog in stand te houden.

- Traditionele telecomaanbieders veranderen hun dienstverlening naar OTT-achtige dienstverlening. De markt voor communicatiediensten is fundamenteel veranderd en blijft dat doen. Regulering door de overheid heeft o.a. op het terrein van interceptie geen tred gehouden. Reguleert de overheid, of bepaalt de marktpartij wat kan?
- Er zijn na jarenlange beleidsvorming en onderzoek – door uw ministerie en de opsporings- en veiligheidsdiensten – en ondanks wetgeving zoals CCIII geen effectieve, praktische, politiek en juridisch haalbare alternatieven gevonden.
- De positie van Nederland ten aanzien van het EU statement over encryptie dat onder Duitse voorzitterschap wordt opgesteld kan met het fundamentele bezwaar van EZK problematisch worden. Over deelname bent u per nota reeds geïnformeerd en wordt u op uw verzoek op 12 november nader geïnformeerd middels een presentatie.

Communicatie

N.v.t.

Afstemming

In dit traject is nauwe samenwerking binnen DRC waar tevens de inventarisatie plaatsvindt naar mogelijkheden rond rechtmatige toegang tot versleuteld bewijs. Deze nota is afgestemd met DWJZ en NCTV.

Nr. C.034a

Bijlage

Besluitvormingsproces

In het beleids- en besluitvormingsproces is meermaals met u over bovenstaande materie gesproken en heeft u op diverse momenten besluiten genomen:

- 10/2019 Nota voor MJenV met problematiek OTT's en interceptie, mogelijke impact encryptie, standpunten belanghebbende, etc. Deze nota is tot stand gekomen in samenwerking met politie, OM, bureau PIDS, EZK, AIVD, MIVD, NCTV en DGPenV. Aan ambtelijk EZK is de suggestie gedaan om deze nota ter informatie en besluitvorming aan de stas EZK aan te bieden.
- 2/10/2019 presentatie en overleg over nota met MJenV, met NCTV en DRC, over problematiek en dilemma's keuzes en beleidsopties. Het besluit dat in de nota wordt voorgesteld was: inzetten op een Europese regeling die verplichtingen van OTT's regelt in lijn van de huidige verplichtingen die nu gelden voor telecommunicatiediensten voor het adresseren van de praktische problemen bij het aftappen, uitluisteren en opvragen van gegevens van elektronische communicatiediensten. Akkoord MJenV met regulering op EU niveau, maar ook parallel onderzoeken van de mogelijkheden van nationale regelgeving.
- 4/11/2019 Overleg MJenV over rechtmatige toegang tot versleuteld bewijs nav Nieuwsuur. Stafoverleg DGRR-MJenV: minister geeft opdracht tot opstellen van een gespreksnotitie met daarin inzet en proces rond decryptie OTT.
- 17/11/2019 Gespreksnotitie MJenV akkoord met o.a.:
 1. Op ambtelijk niveau in gesprek te gaan met relevante private partijen over een juridische verplichting voor OTT-diensten om gegevens ontsleuteld aan te kunnen leveren, waarbij de technische mogelijkheden hiervoor gezamenlijk worden verkend.
 2. De partners van het kabinetsstandpunt encryptie van januari 2016 (AIVD, MIVD, BZ, BZK, DEF, OM, Politie, PIDS) te informeren over het traject. Na de inventarisatie wordt het gesprek aangegaan of een mogelijke herijking / interpretatie van het standpunt en de belangenweging aangewezen is. In het bijzonder gaat het om interpretatie van 'beperkende wettelijke maatregelen ten aanzien van het gebruik van encryptie', 'verzwakking in algemene zin' en in hoeverre sleutelmanagement binnen de scope van het standpunt valt.
- Begin 2020, na overleg over de voorgenomen 5G wetgeving m.b.t de opsporing met de Nederlandse telecommunicatiediensten en -netwerken – die aandringen op een gelijk speelveld met de OTT diensten - stemt EZK in om ook aftapbaarheid OTT diensten in wetgevingstraject 5G te regelen.
- 19/05/2020 Besluit MCEV over Beleidsnota 5G en daarin opgenomen advies om OTT diensten een wettelijke plicht tot aftapbaarheid op te leggen, waarmee het interceptielandschap voor vergelijkbare diensten – tele- en overige elektronische communicatiediensten - genormaliseerd wordt.

Stukken

- Beleidsnota 5G en de opsporing die in MCEV 19/5/2020, MR van 22/5/2020, is geaccordeerd.
- Initiële beleidsnota waarmee in oktober 2019 bent geïnformeerd over de noodzaak en consequenties van interceptie van OTT diensten. Deze is in oktober 2019 door DRC en NCSC nader toegelicht.



Minister van Justitie en Veiligheid

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

10.2e

T 10.2e

Datum

12 november 2020

Ons kenmerk

3096364

nota

Procesopties aftapbaarheid OTT diensten

Doel en aanleiding

Conform uw verzoek tijdens de voorbespreking van de EU raadsverklaring encryptie en het wetsvoorstel aftapbaarheid OTT diensten van 11 november 15:00, wordt een vervolgspraak gepland om u in klein comité met DRC en NCTV hier nogmaals over te adviseren.

In onderstaande nota worden voor u, in afstemming met NCTV/NCSC en DWJZ, de denkbare handelingsopties geschetst, voorzien van een advies.

Uw keuze voor het vervolgproces zal (mogelijk) van invloed zijn op het traject van de EU raadsverklaring over encryptie, of vice versa. Hierover ontvangt u een aparte nota met mogelijke processtappen en een advies.

Context

Alvorens de procesopties te schetsen is het goed om kort de stand van zaken en feiten van het wetgevingstraject te benoemen:

- Het wetsvoorstel conform beleidsnota van de MCEV (mei 2020) beoogt drie doelen te realiseren:
 1. OTT diensten als WhatsApp, iMessage, Signal, etc. te verplichten hun diensten zo in te richten dat die aftapbaar zijn door opsporings- en veiligheidsdiensten, waarmee ze onder dezelfde plicht komen te vallen als de huidige telecomaandieners.
 2. Zorgen dat de technische wijzigingen die met de invoering van het 5G mobiele netwerk gepaard gaan niet leiden tot verlies van de huidige opsporingsbevoegdheden tot het aftappen van communicatie, locatiebepaling en identificatie van een gebruiker.
 3. Dat communicatie van een gebruiker van een buitenlandse communicatiedienst in Nederland (roaming) aftapbaar blijft.
- Er zit tijdsdruk op de realisatie van het wetsvoorstel, want de huidige gevolgen van het niet kunnen aftappen van OTT diensten – naar verachting verloopt nu al het merendeel van de interpersoonlijke communicatie via OTT diensten i.p.v. traditionele telecomdiensten - voor de opsporings- en veiligheidsdiensten zijn al groot en nemen met de dag toe. Het gebruik van OTT-diensten is populair en ook traditionele telecomdiensten gaan naar OTT-achtige dienstverlening overstappen. Ook de beperkingen voor de opsporing met de implementatie van nieuwe 5G technieken nemen in de komende jaren toe.

- 10.2.g & 11.1

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC-GC

Datum
12 november 2020

Ons kenmerk
3096364

- OTT diensten hebben aangegeven dat hun diensten onveilig worden als zij die aftapbaar moeten maken; een duiding die door het NCSC wordt gedeeld. Zij willen overleg over medewerking aan opsporing, maar geven aan dat realiseren van aftapbaarheid in geen enkel scenario een optie is. Bij enkele van hen (10.2.g) is via EZK het voornemen van het wetsvoorstel reeds bekend geworden en is een lobby gestart richting belangengroepen als Bits of Freedom en vermoedelijk ook Kamerleden. De lobbyist van Apple is een oud VVD Kamerlid, 10.2.e, en bij Facebook is het een oud-fractiemedewerker van D66.
- Indien Nederland toch wetgeving heeft die OTT diensten aftapbaar maakt, dan zal dit naar verwachting grotendeels een juridisch realiteit zijn. Handhaafbaarheid van de wet is lastig, omdat veel diensten hier niet gevestigd zijn en weren van belangrijke OTT diensten van de Nederlands markt geen optie is. OTT diensten zullen de verplichting juridisch aanvechten. België bevindt zich nu in deze situatie en heeft juridisch tot en met het Europese Hof gelijk gekregen - dat OTT diensten aftapbaar moeten zijn voor de opsporing in België - maar de facto voor zover bekend nog niet gehaald. Een Europees/internationaal juridisch kader om effectieve handhaving en compliance te realiseren zal altijd nodig zijn. Dat geldt ook voor het realiseren en bewaken van afdoende beveiliging van de communicatie.
- Meerdere EU lidstaten (10.2.a) en landen buiten de EU (10.2.a) hebben - of maken plannen daartoe - wetgeving ingevoerd die medewerking aan het afluisteren van communicatie via OTT diensten verplicht.

Procesopties

Gezien bovenstaand zijn de volgende handelingsopties voor het vervolgproces van het wetsvoorstel denkbaar:

1. Aftapbaarheid OTT diensten uit het wetsvoorstel halen.

a. Voordeel:

- i. 10.2.g & 11.1 wet kan in december in consultatie en mogelijk nog aan huidige Ministerraad ter stemming worden voorgelegd. De noodzakelijke wetgeving om de technische problemen met de introductie van 5G te ondervangen treedt tijdig in werking, mits het volgende kabinet niet anders beslist. Het volgende kabinet zal beslissen over het indien van het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer.

b. Nadeel:

- i. De noodzakelijke politieke discussie en keuze over het al dan niet nemen van het verlies van effectieve interceptie vanwege de ook noodzakelijk beveiliging van OTT diensten wordt op de lange baan geschoven. Daarmee worden de negatieve gevolgen voor de opsporing (onbewust) geaccepteerd, maar

wordt niet besproken wat dit betekent voor de effectiviteit en verwachtingen van de opsporingsdiensten.

- ii. Problemen voor bewijsvergaring en ingrijpen door opsporings- en veiligheidsdiensten blijven groot en nemen toe. Politieke, juridische en praktisch haalbare alternatieven om het verlies op dezelfde schaal te mitigeren zijn er niet.
- iii. Geen steun vanuit politie, OM en veiligheidsdiensten voor dit besluit.

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC-GC

Datum
12 november 2020

Ons kenmerk
3096364

2. A. Het wetsvoorstel compleet laten en afronden conform MCEV besluit en voor consultatie agenderen in de MCEV, of in de MR, in december of januari.

a. Voordeel:

- i. 10.2.g & 11.1 [redacted]
- ii. Ook als het huidige Kabinet in consultatie brengen nog niet opportuun acht, zal een volgend Kabinet met het wetsvoorstel en het OTT vraagstuk aan de slag moeten omdat in het voorstel naast de OTT regulering meerdere wijzigingen – roaming en 5G - zitten die uiterst noodzakelijk zijn voor de opsporing. Er wordt druk op het wetsvoorstel gehouden.
- iii. Steun voor deze lijn vanuit OM en opsporingsdiensten, evenals AIVD en MIVD.

b. Nadeel:

- i. Het wetsvoorstel gaat niet meer in consultatie binnen deze Kabinetsperiode en zal afhankelijk van de formatieperiode pas over een jaar verder behandeld worden. Het OM voorziet komende jaren echter nog geen onoverkomelijke problemen als de onderdelen aangaande 5G en roaming pas later gerealiseerd worden; het steunt behoud van het complete wetsvoorstel. De aftapbaarheid van OTT diensten is voor de opsporing veel belangrijker.
- ii. 10.2.g & 11.1 [redacted]

B. Wetsvoorstel afronden conform MECV besluit 10.2.g & 11.1 [redacted] daarin opnemen dat de inrichtingsverplichting voor OTT diensten vooralsnog niet in werking treedt. Dit kan dan later gebeuren per Koninklijk Besluit. In de Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel wordt aangegeven dat het Kabinet wil dat ook OTT diensten aftapbaar zijn, maar dat er nog uitwerking internationaal moet plaats vinden over hoe communicatie dan goed beschermd kan blijven en hoe deze regelgeving voor OTT dienstenaanbieders effectief geïmplementeerd en gehandhaafd kan worden.

a. Voordeel:

- i. Duidelijke normstelling en druk op bedrijven om mee te werken/denken aan oplossingen voor aftapbaarheid in het individuele geval terwijl er afdoende bescherming voor de rest blijft.
- ii. De inwerkingtreding van de wet kan mede afhankelijk gemaakt worden van de uitkomsten van de verkenning waar in de EU raadsverklaring encryptie toe wordt opgeroepen.

iii. 10.2.g & 11.1

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC-GC

Datum
12 november 2020

Ons kenmerk
3096364

iv. 10.2.g & 11.1

v. Later is er geen wetsvoorstel (lang proces) meer nodig indien met de inrichtingseis wordt ingestemd. Inwerkingtreding kan per KB.

vi. Steun van opsporings- en veiligheidsdiensten.

b. Nadeel:

i. 10.2.g & 11.1

ii. Indien wetsvoorstel in consultatie gaat in huidige Kabinetsperiode, zal de publieke discussie tegen het wetsvoorstel vanuit belangengroepen, OTT bedrijven en media ontstaan. Een goede voorlichtingsstrategie is noodzakelijk.

3. Het wetsvoorstel finaliseren conform MCEV besluit 10.2.g & 11.1 in december in consultatie brengen.

a. Voordeel:

i. Zowel het politieke als maatschappelijke debat en vervolgens keuze of interceptie nog een relevant middel voor de opsporing blijft wordt niet langer uitgesteld. Beide opties hebben hun merites en gevolgen die politiek en maatschappelijk brede acceptatie vergen.

ii. Ook een volgende Kabinet zal met het wetsvoorstel aan de slag moeten, omdat er meer dan alleen de OTT regulering in zit.

iii. Steun vanuit OM, politie en veiligheidsdiensten.

b. Nadeel:

i. Veel publieke reuring en weerstand uit privacy-belangengroepen en media.

ii. 10.2.g & 11.1

iii. Standpunten voor en tegen zullen verharder, terwijl juist een genuanceerd debat nodig is. Een goede uitleg richting Kamer en mediaframing is nodig om dit te mitigeren.

iv. De NCTV ziet dit als niet wenselijk, vanuit eerdere rol bij de ontwikkeling van het kabinetsstandpunt encryptie uit 2016, en de bezwaren die ook het NCSC ziet waar het gaat om de impact op digitale veiligheid van gekozen route.

Communicatie

Indien u voor optie 2 B of 3 kiest, zal het wetsvoorstel mogelijk nog door u ter consultatie aangeboden worden en daarmee openbaar worden. Voor een genuanceerd publiek debat daarover is een gedegen mediastrategie en voorlichtingscampagne onontbeerlijk. Daarin moet zowel aandacht worden besteed aan de noodzaak voor het aftappen van OTT diensten t.b.v. de opsporing en nationale veiligheid als aan de bescherming van communicatie via die diensten tegen kwaadwillende derden en de overheid zelf.

Van belang is dat de drager van de boodschappen "onverdacht" zijn en zonder eigenbelang kunnen spreken.

**Minister van Justitie en
Veiligheid**
DGRR_DRC-GC

Advies

Gezien uw terechte zorgen over het verlies van urgentie op het vraagstuk - indien u nu al meegaat in een besluit om de wetgeving voor OTT diensten uit het wetsvoorstel te schrappen - wordt u geadviseerd om optie 2 A. of B. te kiezen.

Datum
12 november 2020

Ons kenmerk
3096364

Ook wordt u geadviseerd om een communicatie- en voorlichtingsstrategie uit te laten werken indien u voor optie 2. B. of 3 kiest.



Digitale minuut: Interceptie in 5G mobiele netwerken - 2638005



Organisatieonderdeel
DRC

Behandelaar zaak
10.2.e - BD/DRC/FO

Werkstroomeigenaar
10.2.e - BD/DRC/FO

Datum en tijd aangeboden
23-12-2020 om 12:16

Nota advies vervolgproces wet interceptie 5G en OTT

Paminconnummers:
Instructie: -
Toelichting op documenten: -

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten
23-12-2020 12:16

Afsluiten - 10.2.e - BD/DRC/FO
23-12-2020 12:16



Afstemmen - DBO Advies behandeld door 10.2.e - BD/DBO/ADVIES
17-12-2020 17:26



Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door 10.2.e - BD/DBO/ADVIES
17-12-2020 12:45
graag doorgaan conform besproken in webex en overleg inplannen voor januari. Doorgezet door DBO 10.2.e



Paraferen - SG behandeld door 10.2.e - BD/AL
16-12-2020 19:22



Visie vooraf - DBO Advies behandeld door 10.2.e - BD/DBO/ADVIES
16-12-2020 13:56
Overleg ingepland om bijgaande te bespreken.



Ter info - 10.2.e - BD/DFBC/FBC
14-12-2020 11:29

Ter info - DGRR.
13-12-2020 13:36

Paraferen - Directeur DRC behandeld door 10.2.e - BD/DRC/GC
11-12-2020 16:41



Behandelen reactie door 10.2.e - BD/DRC/FO

11-12-2020 14:37

Toelichting opgenomen cf verzoek.

Instructie op taak: Ha 10.2.e we hebben eerder geadviseerd om ze vooral bij e kaar te houden om de druk op het totale proces, ook toen we al wisten dat het Europese traject ging lopen, wellicht deze koerswijziging nog even toelichten in het stuk.

Paraferen - Directeur DRC behandeld door 10.2.e - BD/DRC/GC

11-12-2020 10:19

Ha 10.2.e we hebben eerder geadviseerd om ze vooral bij elkaar te houden om de druk op het totale proces, ook toen we al wisten dat het Europese traject ging lopen, wellicht deze koerswijziging nog even toelichten in het stuk.



Paraferen - Hoofd Sector DWJZ-SSR behandeld door 10.2.e - BD/DWJZ/SSR

10-12-2020 10:10



Werkstap verwijderd door Directeur DRC

09-12-2020 17:41

Document 'Nota: afwijking EZK tav MCEV besluit interceptie OTT diensten' toegevoegd door 10.2.e

BD/DRC/FO

09-12-2020 15:16



Document 'Nota Procesopties wet aftapbaarheid OTT diensten' toegevoegd door 10.2.e - BD/DRC/FO

09-12-2020 15:16



Document 'Nota tech briefing en mcev OTT.docx' toegevoegd door 10.2.e - BD/DRC/FO

09-12-2020 15:16



Document 'Nota advies vervolproces wet 5G en OTT' toegevoegd door 10.2.e - BD/DRC/FO

09-12-2020 15:16





MJenV

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC-GC

Contactpersoon

10.2.e

10.2.e

10.2.e

T 10.2.e

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
sector Straf- en sanctierecht

Contactpersoon

10.2.e

10.2.e

M 10.2.e

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Datum
7 december 2020

Ons kenmerk
3132904

nota

Vervolgproces wetsvoorstel 'interceptie 5G en OTT-communicatiediensten'

Doel

Ter advisering over het vervolgproces van het wetsvoorstel tot wijziging van de Telecommunicatiewet en het Wetboek van Strafvordering in verband met het gebruik van de vijfde generatie mobiele openbare telecommunicatienetwerken (5G), elektronische communicatienetwerken en elektronische communicatiediensten (o.a. OTT-communicatiediensten).

Advies:

U wordt geadviseerd om:

- Meer tijd te nemen voor de uitwerking van een proportionele oplossing voor de aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten. Deze kan voortkomen uit de verkenning die naar verwachting door de EC op basis van de EU-raadsverklaring van 14 december wordt uitgevoerd, of eigen onderzoek.
- In te stemmen om bepalingen over de aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten voorlopig uit het conceptwetsvoorstel te halen, zodat het wetsvoorstel met de overige onderdelen – die betrekking hebben op interceptie in 5G en roamingsituaties – nog door u, in samenspraak de staatssecretaris van EZK, in consultatie kan worden gebracht.
- Deze keuze ter mededeling te agenderen voor de MCEV van 26 januari (en ACEV van 12 januari) omdat het wetsvoorstel een uitwerking betreft van een MCEV-besluit.
- In de dagen voorafgaande aan de MCEV van 26 januari de door u verzochte technische briefing te laten organiseren.
- Aan te geven of u een gesprek met de fractiewoordvoerders uit de coalitie over de thematiek nog zinvol acht en wilt laten organiseren.
- In te stemmen met het opstellen van een ambtelijk fiche t.b.v. de komende formatie, over het vinden van een oplossing voor het effectiviteitsverlies van opsporings- en veiligheidsdiensten doordat deze steeds minder bij de inhoud van elektronische communicatie kunnen komen.

Indien gewenst kan het bovenstaand advies worden geagendeerd voor bespreking in het eerstvolgende stafoverleg van DWJZ of DGRR, waarbij DGRR respectievelijk DWJZ zijn vertegenwoordigd.

Achtergrond

Afgelopen weken is meermaals met u besproken hoe het wetsvoorstel 'interceptie 5G en OTT-communicatiediensten' verder kan worden gebracht. Bijgesloten vindt u de daarop betrekking hebbende nota's.

Op basis van de laatste nota heeft u ingestemd met agendering van het wetsvoorstel voor de MCEV van 26 januari a.s. en een nader advies over het proces en de insteek voor die bespreking.

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC-GC

Datum
7 december 2020

Ons kenmerk
3132904

Toelichting

1. Wetsvoorstel in consultatie zonder regulering van OTT-communicatiediensten

U wordt geadviseerd om de uitkomsten van de verkenning van de EC op basis van de EU-raadsverklaring af te wachten voordat u besluit of u een wetsbepaling wilt voorstellen waarbij OTT-communicatiediensten een inrichtingseis wordt opgelegd om aftapbaar te zijn. Indien u daarmee instemt kunnen met dit uitstel de overige onderdelen van het wetsvoorstel, die borgen dat interceptie kan plaatshebben bij gebruik van 5G en in roamingsituaties, in samenspraak met de staatssecretaris van EZK door u binnen deze kabinetstermijn in consultatie worden gebracht.

Ondanks het uitstel van besluitvorming over de regulering van OTT-communicatiediensten kan het normatieve uitgangspunt dat door de MCEV is geaccordeerd worden vastgehouden: in beginsel horen gesprekken via OTT-diensten indien daartoe rechtmatig gevorderd aftapbaar te zijn. Maar dit moet wel proportioneel realiseerbaar zijn. De EU-verkenning draagt bij aan de proportionele realisatie. Dit komt te zijner tijd ook de argumentatie op de herrezen twijfels bij EZK ten goede.

De geadviseerde lijn wordt dan dat u eerst de uitkomsten van de verkenning van de EC nodig heeft om de proportionaliteit van o.a. een inrichtingseis tot aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten te kunnen toetsen. Door nu een pas op de plaats te maken met besluitvorming over de wetsbepaling over OTT-communicatiediensten wordt naar verwachting voorkomen dat er politiek fundamenteel posities worden ingenomen ten aanzien van de raadsverklaring en (uitkomsten van) de verkenning door de EC. Waarmee tegelijk ook een objectief, genuanceerd debat en politiek keuzeprocess over de aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten erg lastig zou worden.

De noodzaak voor een genuanceerd open debat over de proportionaliteit van een mogelijke technische oplossing is ook de reden dat dit advies afwijkt van het advies in november, om het wetsvoorstel niet te splitsen om zo politieke druk op de behandeling te houden. Gezien de opstelling van kritische partijen als D66 tijdens de behandeling van de EU-raadverklaring over encryptie en het AO cybersecurity, is een dwingend kader om over de aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten te besluiten bij nader inzien minder raadzaam en kan dit zelfs averechts werken bij het zoeken naar een compromis op basis van mogelijke technische oplossingen.

Het blijft wel mogelijk om een wettelijke regeling voor de aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten met een nota van wijziging later weer bij het wetsvoorstel te betrekken, indien tijdens de behandeling alsnog een proportionele oplossing wordt gevonden. Voorts wordt met het onder 4. voorgestelde ambtelijke fiche voor de formatie gepoogd om politieke urgentie van besluitvorming op het thema te borgen.

2. Agenderen MCEV ter mededeling en besluit

Indien u met bovenstaand advies instemt, wordt u geadviseerd om dit ter mededeling te agenderen in de MCEV van 26 januari aanstaande en de daaraan voorafgaande ACEV. Het wetsvoorstel is namelijk een uitwerking van het besluit van de MCEV van mei 2020, dus draagvlak van de partijen daar is van belang.

10.2.g & 11.1

3. Technisch briefing

De technische briefing die was georganiseerd voor woensdag 2 december wordt met u instemming verplaatst naar 19 januari, van 17:00 – 19:30, vlak voor de MCEV van 26 januari.

4. Fiche en gesprek fractiewoordvoerders

Gezien het voorgestelde uitstel van besluitvorming over de aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten, lijkt op dit moment een gesprek met de fractiewoordvoerders uit de coalitie vanuit ambtelijk en inhoudelijk perspectief van weinig meerwaarde. Indien u wel een gesprek overweegt, dan zou dit mogelijk gericht kunnen zijn op de kennisoverdracht over de inhoud en de urgentie van het vraagstuk, mede ten behoeve van de verkiezingen en formatie. We vernemen graag of u alsnog een gesprek wilt laten inplannen.

Wel wordt u geadviseerd om in te stemmen met het laten opstellen van een formatiefiche over deze thematiek en belang van het vinden van een proportionele oplossing voor de impact die steeds verdergaande versleuteling op de effectiviteit van interceptie door opsporings- en veiligheidsdiensten heeft.

Media

Op 7 december heeft de Volkskrant op basis van gesprekken met Kamerleden van VVD en D66 een artikel gepubliceerd met de conclusie dat uw voornemen van de baan is om aan OTT-communicatiediensten een inrichtingsverplichting op te leggen om aftapbaar te zijn. Namens u is in het artikel een reactie geplaatst dat er - i.t.t. de berichten van Kamerleden - nog geen besluitvorming is geweest om dit wel of niet te doen en dat het onderzoek door uw departement naar de mogelijkheden om een dergelijke wettelijke verplichting te realiseren nog gaande is.

Afstemming

Dit advies is opgesteld door DGRR en DWJZ en afgestemd de NCTV

**Minister van Justitie en
Veiligheid**
DGRR_DRC-GC

Datum
7 december 2020

Ons kenmerk
3132904



MJenV

nota

Advies vervolg wetsvoorstel 5G en OTT-communicatiediensten

1. Doel nota

Ter besluitvorming.

2. Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Ter uitvoering van de vijf functionele eisen uit de MCEV beleidsnota 5G en de opsporing wordt u gevraagd om:

- In te stemmen met de continuering van de ambtelijke voorbereidingen van het wetsvoorstel met betrekking tot de onderdelen uit de MCEV beleidsnota 5G en de opsporing die zien op het behoud van effectiviteit van de opsporingsbevoegdheden bij het in gebruik nemen van 5G; met uitzondering van de onderdelen voor OTT en roaming. Het operationele belang van de spoedige realisatie hiervan is urgent.
- Een besluit te nemen over het al dan niet aanhouden van besluitvorming - tot het aantreden van een missionair kabinet - over bij de ambtelijke voorbereidingen van het wetsvoorstel direct meenemen van het onderdeel tot aftapbaarheid van roamingverkeer. Bij dat onderdeel speelt ook het gebruik van encryptie een rol en kan in navolging van het OTT-dossier een vergelijkbaar maatschappelijke en politieke tegenspel ontstaan. Alvorens u hierover besluit, willen de Korpsleiding, DG-AIVD en het College van PG's graag een overleg met u over dit onderdeel en de urgentie van de realisatie daarvan. Vanuit operationeel oogpunt is het namelijk risicovol om te wachten op besluitvorming door een nieuw kabinet en wenselijk dat het onderdeel zo spoedig mogelijk in een wetsvoorstel wordt omgezet en ter consultatie wordt aangeboden. Deze bespreking zal, indien u daarmee instemt, in overleg met uw secretariaat en DBO worden ingepland.
- In te stemmen met het aanhouden van het onderdeel aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten, totdat politiek ruimte bestaat ook de ambtelijke voorbereidingen van deze onderdelen voort te zetten.

In mei 2020 heeft de MCEV ingestemd met de beleidsnota 5G en opsporing. De beleidsnota zag op vijf functionele eisen ten behoeve van interceptie en aanpalende onderzoeksbevoegdheden in verband met het gebruik van 5G en OTT-communicatiediensten. Afgelopen jaar hebt u ingestemd met de ambtelijke voorbereidingen van een gebundeld wetsvoorstel ter realisatie van de functionele eisen. Die voorbereidingen zijn gestagneerd omdat politieke en maatschappelijke weerstand bleek – onder meer via een petitie - tegen het onderdeel OTT-communicatiediensten, omdat dit van invloed zal zijn op de wijze waarop de

Minister van Justitie en Veiligheid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

DGRR-DRC-F&O

Contactpersoon

10.2.e

T 10.2.e

Directie Wetgeving en Juridische Zaken

sector Straf- en sanctierecht

Contactpersoon

10.2.e

10.2.e

M10.2.e

Datum

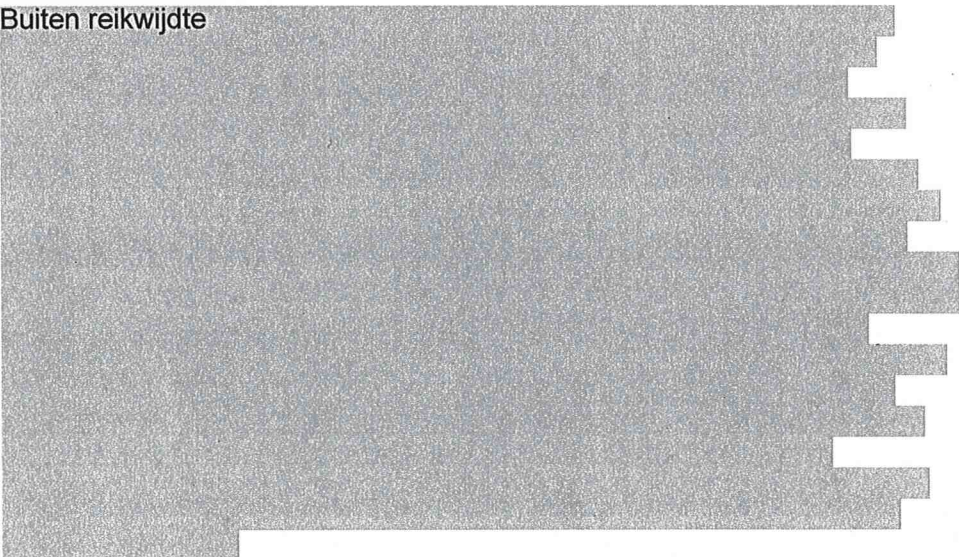
1 juni 2021

Ons kenmerk

3298251

communicatie wordt beveiligd door encryptie. Naar aanleiding daarvan besloot u een overleg in de MCEV over dat onderdeel niet door te zetten. De Kamer heeft het onderwerp - uw Kamerbrief over het gesprek dat u met de petitie aanbieders heeft gevoerd en eerder uw brief over de EU-raadsverklaring over encryptie - controversieel verklaard.

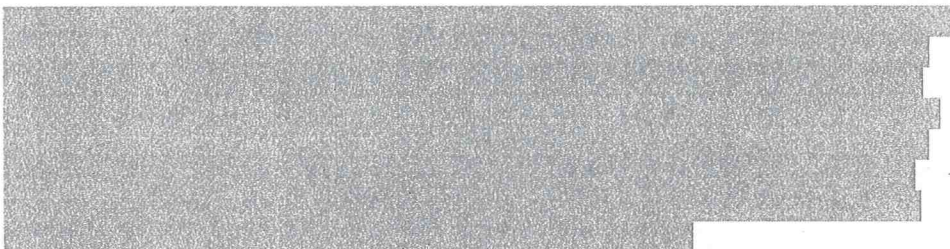
Buiten reikwijdte



**Minister van Justitie en
Veiligheid**
DGRR_DRC-GC

Datum
12 april 2021

Ons kenmerk
3298251

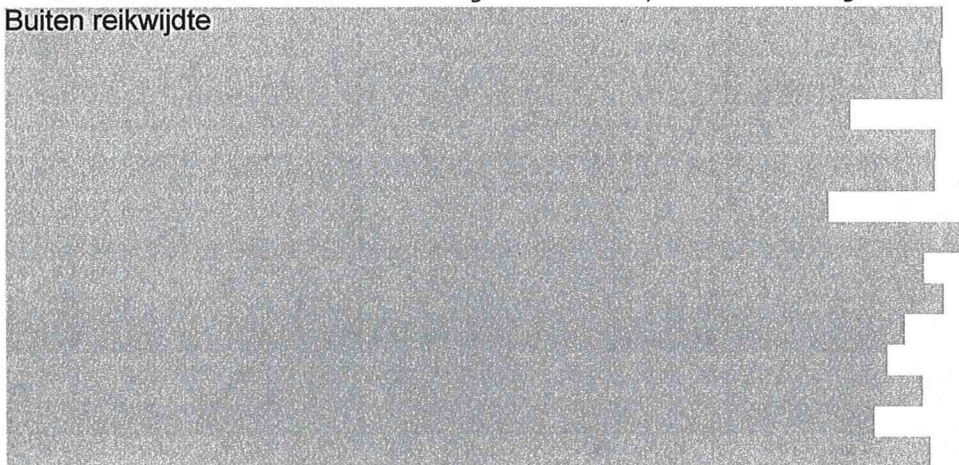


3. Toelichting op het advies

Hieronder volgt per onderdeel een nadere toelichting:

- a. *Onderdelen in verband met het gebruik van 5G, behalve roaming*

Buiten reikwijdte



Buiten reikwijdte

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC-GC

b. Onderdeel aftapbaarheid van roamingverkeer

Buiten reikwijdte

Datum
12 april 2021

Ons kenmerk
3298251

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC-GC

Datum
12 april 2021

Ons kenmerk
3298251

c. Onderdeel aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten

10.2.g & 11.1

Een wetsvoorstel daartoe wordt pas kansrijk geacht indien er eerst een technische mogelijkheid is uitgewerkt die zowel sterke beveiliging en encryptie als toegang in specifieke gevallen ten behoeve van doelen verband houdende met de opsporing en nationale veiligheid weet te waarborgen. Deze kan onder meer voortkomen uit de verkenning die op dit moment door de Europese Commissie naar rechtmatige toegang tot versleuteld bewijs wordt uitgevoerd. Het EU-traject kan mogelijk aangevuld worden met een nationale of multilaterale verkenning, indien daar politieke steun voor is bij het volgende kabinet. Voor dat laatste is een fiche opgesteld ten behoeve van de formatie. Het fiche is breed afgestemd, onder andere met de departementen van EZK, BZ, BZK, Def en alle opsporingsdiensten en inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Financiële gevolgen

Ten aanzien van de voortzetting van de ambtelijke voorbereidingen van het wetsvoorstel met betrekking tot de onderdelen in verband met het gebruik van 5G geldt dat aan dat wetsvoorstel financiële gevolgen zijn verbonden. Het openbaar ministerie, de politie en de BOD'en hebben gezamenlijk een voorlopige uitvoeringstoets opgesteld, waarin ook de implementatie van de wetgeving met betrekking tot de aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten en roamingverkeer is meegenomen. De genoemde behoeftezoekers hebben ambtelijk aangegeven dat voor de beperkte financiële gevolgen van de implementatie van de onderdelen in relatie tot 5G dekking binnen de eigen begroting gevonden kan worden. Daarnaast is denkbaar dat ook het Agentschap Telecom een financiële claim zal indienen omdat het beoogde wetsvoorstel mede ziet op enkele inrichtingseisen waarop het Agentschap Telecom met toezicht op de naleving is belast. Evenwel ligt het in de rede dat die eventuele financiële gevolgen ook beperkt zullen zijn en ten laste komen van de begroting van EZK, omdat EZK verantwoordelijk is voor het Agentschap Telecom.

Mochten er voor de implementatie van de onderdelen van het wetsvoorstel die zien op 5G onverhoopt wel kosten blijken die door JenV gedragen moeten worden, dan zal het wetsvoorstel geen voortgang kunnen vinden totdat dekking daarvoor is gevonden. **Vooralsnog is hier geen budget voor beschikbaar binnen de begroting van DGRR.**

4. Politiek-bestuurlijke context en media

Over de besluitvorming in de MCEV over de aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten is in maart jl. door verschillende media gepubliceerd, waaronder de Volkskrant. De toon van de publicaties was dat u ondanks eerdere gestrande pogingen toch uw plannen doorzette om encryptie te laten verzwakken

ten behoeve van de opsporing. In reactie daarop hebben verschillende wetenschappers, bedrijven en belangengroepen een petitie opgesteld die het volgende kabinet oproept om alle vormen van encryptie te stimuleren. U heeft recent met een afvaardiging van de ondertekenaars hierover gesproken, om mogelijke misverstanden over uw voornemens weg te nemen.

Door de Tweede Kamer is in december de motie Baudet aangenomen waarin het kabinet wordt opgeroepen geen wettelijk verbod op encryptie in te voeren. Voorts zijn naar aanleiding van de bovenstaande publicaties door D66 schriftelijke Kamervragen gesteld.

5. Communicatie

nvt

6. Afstemming

Deze nota is afgestemd met Politie, Openbaar Ministerie, MIVD en AIVD.

**Minister van Justitie en
Veiligheid**
DGRR_DRC-GC

Datum
12 april 2021

Ons kenmerk
3298251



Digitale minuut: Interceptie in 5G mobiele netwerken - 2638005



Organisatieonderdeel
DRC

Behandelaar zaak
10.2.e - BD/DRC/FO

Werkstroomeigenaar
10.2.e - BD/DRC/FO

Datum en tijd aangeboden
08-09-2021 om 08:46

202105 Nota MJenV Advies vervolg wetsvoorstel 5G en OTT

Paminconummers:

Instructie: Mogelijk bespreken in stafoverleg DGRR.

Toelichting op documenten: Advies over vervolg wetgeving 5G en OTT. Afgestemd op directeursniveau met OM, I&V-diensten en politie.

Werkstroomverloop

Werkstroom afgebroken door 10.2.e - BD/DRC/FO
08-09-2021 08:44



Behandelen reactie door 10.2.e - BD/DRC/FO
08-09-2021 08:44

Instructie op taak: Zie opmerking MJenV. Overleg met politie en OM staat reeds gepland, lijkt me goed het punt daarna ook opnieuw te agenderen voor staf DGRR om te bezien hoe nu verder. 10.2.e

Behandelen retour advies door 10.2.e - BD/DBO/ADVIES
25-06-2021 16:17

Zie opmerking MJenV. Overleg met politie en OM staat reeds gepland, lijkt me goed het punt daarna ook opnieuw te agenderen voor staf DGRR om te bezien hoe nu verder. 10.2.e



Instructie op taak: Eerst maar eens nader overleg.

Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL
25-06-2021 14:31

Eerst maar eens nader overleg.



Paraferen - SG behandeld door 10.2.e - BD
17-06-2021 17:40

In aanvulling op opmerking DGRR geldt dat er niet alleen bij DGRR geen dekking is maar ook niet bij J&V. Graag nota cc FEZ



Visie vooraf - DBO Advies behandeld door 10.2.e - BD/DBO/ADVIES
17-06-2021 09:47

Rode vlag gezien (gevoelige) inhoud. Heb gevraagd de nota te agenderen voor DGRR staf a.s. weekend ivm de geschetste dilemma's en voorgestelde besluiten



Ter info - 10.2.e DRC-FenO
15-06-2021 15:16

Ter info - Staf DGRR
13-06-2021 20:23

Paraferen - DGRR behandeld door 10.2.e - BD/DFBC/FBC

13-06-2021 20:22

DGRR is akkoord



Paraferen - Directeur DRC behandeld door 10.2.e - BD/DRC

13-06-2021 00:07



Behandelen reactie door 10.2.e - BD/DRC/FO

11-06-2021 17:58

Ambtelijke instemming EZK opgenomen en onderdeel roaming meer als beslippunt geformuleerd. Tevens duidelijker operationele urgentie van realisatie aangegeven. Aanpassingen zijn afgestemd met DWJZ.

Instructie op taak: Ezk ambtelijk akkoord om roaming wel verder te brengen.

Paraferen - Directeur DRC behandeld door 10.2.e - BD/DRC/GC

10-06-2021 09:02

Ezk ambtelijk akkoord om roaming wel verder te brengen.



Paraferen - Hoofd Sector DWJZ-SSR behandeld door 10.2.e - BD/DWJZ/SSR

03-06-2021 09:26



Ter info - 10.2.e DRC-CenV

02-06-2021 18:12

Paraferen - 10.2.e DRC-FenO behandeld door 10.2.e - BD/DRC/FO

01-06-2021 15:29



Document '202105 Nota MJenV Advies vervolg wetsvoorstel 5G en OTT' toegevoegd door 10.2.e - BD/DRC/FO

01-06-2021 12:22





MJenV
SG JenV
DGRR

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC-GC

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

10.2.e

T 10.2.e

Datum

14 mei 2021

Ons kenmerk

3338630

nota

Fiche Interceptie OTT-communicatiediensten

1. Doel

Ter besluitvorming.

2. Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

U wordt gevraagd om in te stemmen bijgesloten interdepartementaal en met het OM, de opsporingsdiensten en inlichtingen- en veiligheidsdiensten opgestelde formatiefiche over de aftapbaarheid van OTT-communicatiediensten.

Dit vraagstuk en de wens om aan een oplossing te werken zal door meerdere van de in het fiche genoemde partijen bij de formatie worden opgebracht. Indien de formerende partijen daarom vragen, dan kan het bijgesloten fiche mede namens het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en de daarin genoemde organisaties worden ingebracht.

3. Toelichting op het advies

Al enkele jaren wordt interdepartementaal en met de behoeftestellende diensten gewerkt aan mogelijkheden tot het verkrijgen van rechtmatige toegang tot communicatie van subjecten en verdachten via zogenaamde Over-The-Top-Communicatiediensten (OTT), zoals WhatsApp, Signal e.d. Communicatie daarover is op dit moment, vanwege de toegepaste encryptie (end-to-end-encryptie), niet onversleuteld aftapbaar. Dit heeft in toenemende mate gevolgen voor de effectiviteit van de opsporing en nationale veiligheid. Het realiseren van deze aftapbaarheid vergt echter aanpassing van de encryptiewijze, waardoor volgens sommige experts de beveiliging van de communicatie in algemene zin verzwakt zal worden. Dit heeft in potentie gevolgen voor de veiligheid van de communicatie, personen, de privacy en vrijheid van meningsuiting. Tot op heden heeft, voor zover bekend, echter geen technische uitwerking en test plaats gevonden van mogelijkheden om zowel toegang tot versleutelde communicatie van subjecten/verdachten via OTT-communicatiediensten als goede beveiliging te realiseren. Pas na dergelijk onderzoek kan weloverwogen een politiek-maatschappelijke discussie en keuze gemaakt worden of een technische oplossing proportioneel en noodzakelijk is om geïmplementeerd te worden. Het fiche beoogt politieke steun en middelen voor een dergelijk onderzoek naar proportionele technische mogelijkheden te verkrijgen.

Kostenraming

De in het fiche geraamde kosten zijn gebaseerd op een advies van het NFI. Omdat het een innovatief onderzoek met hoog R&D karakter betreft en het een (mogelijk kostbare) IT component kent is de claim enkel een grove schatting. De uitwerking van de raming is met DFEZ afgestemd en ter informatie toegevoegd.

*kan alth
echt niet
freelance*

*20h
miek in
pfs?*

4. Politiek-bestuurlijke context

Het vraagstuk is politiek en maatschappelijk sterk gepolitiseerd en zelfs het verkennen van technische mogelijkheden ligt gevoelig.

De MCEV heeft in mei 2020 nog besloten de OTT-communicatiediensten in hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet te verplichten om aftapbaar te zijn. Afgelopen najaar heeft het ministerie van EZK aangegeven dit besluit niet meer uit te willen voeren i.v.m. de risico's voor de beveiliging van de communicatie via deze diensten. In reactie op bespreking daarvan in de MCEV van maart jl. heeft een brede groep van belangenorganisaties, wetenschappers en bedrijven een petitie voor het volgende Kabinet opgesteld om encryptie in alle vormen te bevorderen. De minister is op 19 mei met een selectie van de ondertekenaars in gesprek gegaan. Ook verschillende politieke partijen hebben het voornemen van het Kabinet afgekeurd.

Dit onderstreept dat, conform het fiche, een zorgvuldige uitwerking nodig is, waarbij het betrekken van het maatschappelijk middenveld, bedrijven en wetenschap essentieel is voor het onderzoek en de acceptatie van de uitkomsten daarvan.

5. Communicatie

Nvt

6. Afstemming

Het fiche is afgestemd met DFEZ en op ambtelijk niveau opgesteld door en afgestemd met alle in het fiche genoemde partijen, te weten: Ministerie van Defensie, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Openbaar Ministerie, Politie, Agentschap Telecom, Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (waaronder NCSC), Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst, Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst en de Bijzondere Opsporingsdiensten (FIOD, ISZW-IOD, IL&T-IOD en NVWA-IOD).

Het is mogelijk dat vanuit de lijn van enkele van de genoemde partijen nog wensen voor aanpassingen volgen. De korpsleiding, het College van PG en de BOD'en hebben reeds akkoord op het fiche gegeven.

Minister van Justitie en
Veiligheid
DGRR_DRC-GC

Datum
14 mei 2021

Ons kenmerk
3338630

Behoud effectiviteit van interceptie en sterke encryptie

Ingediend door de ministeries van Justitie en Veiligheid en Economische Zaken en Klimaat

Probleemstelling

- Interceptie (aftappen) van communicatie van subjecten en verdachten is een onmisbaar instrument voor de opsporingsdiensten en inlichtingen- en veiligheidsdiensten (hierna: I&V-diensten): om zicht te krijgen op een (statelijke) dreiging en voor inzage in digitale sporen, vergaring van bewijs en identificatie van daders, mededaders en slachtoffers.
- Over The Top-communicatiediensten (hierna: OTT-communicatiediensten) zoals WhatsApp, Signal, e.d. zijn steeds meer het standaard communicatiemiddel geworden ten koste van de spraak- en SMS-diensten van aanbieders van (klassieke) telecommunicatiediensten, zoals KPN, T-mobile, e.d. Dat geldt ook voor criminelen – bijvoorbeeld fraudeurs, witwassers, pedofielen die kinderen *groomen* op die diensten, inbrekers, plegers van gewelds- en levensdelicten etc. - en personen die een dreiging voor de nationale veiligheid vormen.
- De meeste aanbieders van OTT-communicatiediensten zijn hun dienst sinds een jaar of zes gaan versleutelen met end-to-end-encryptie. Daartoe hebben zij verschillende redenen, zoals dat de veiligheid van digitale communicatie op deze wijze sterk en goed beschermd is en de privacy van gebruikers, namelijk burgers, bedrijfsleven en de overheid te waarborgen.

10.2.c

- Naast deze voor het brede publiek vrij toegankelijke OTT-communicatiediensten (Whatsapp, Facebook Messenger, Signal etc.), is uit recente strafrechtelijke onderzoeken gebleken dat er bij internationale en georganiseerde zware criminaliteit óók gebruik wordt gemaakt van betaalde versleutelde communicatiediensten, veelal in combinatie met specifiek geprepareerde telefoons, die niet bij het algemene publiek in gebruik zijn (voorbeelden hiervan zijn skyECC en Encrochat). Problematisch blijft naar verwachting dat de genoemde (online) minder breed beschikbare betaalde cryptodiensten zich niet zullen voegen naar wet- en regelgeving.

10.2.c

Aanbieders van telecommunicatiediensten en-netwerken zijn onder de huidige wetgeving verplicht om de communicatie bij een rechtmatige vordering van de door hen aangebrachte versleuteling te ontdoen.

10.2.c

- Het verkrijgen van rechtmatige toegang tot de inhoudelijke communicatie van verdachten en subjecten via interceptie vergt dat de wijze van beveiliging en implementatie van versleuteling door aanbieders van OTT-communicatiediensten daartoe in specifieke gevallen mogelijkheden biedt. Voor end-to-end versleuteling kan dit waarschijnlijk een verzwakking ten opzichte van de huidige implementatie betekenen. Hierdoor wordt het belang om gedegen onderzoek naar een haalbare oplossing te doen nogmaals benadrukt.
- Experts verschillen van mening over de vraag of een dergelijke aanpassing van de aard en implementatie van beveiliging - ten behoeve van rechtmatige toegang tot de communicatie van een subject of verdachte voor de opsporings- en I&V-diensten - op een veilige manier te realiseren is.
- Behoud van goede encryptie is van essentieel belang voor beveiliging van de communicatie en het waarborgen van fundamentele rechten, zoals privacy, bescherming van bedrijfs- en staatsgeheimen en vrijheid van meningsuiting (inclusief persvrijheid).
- Veel cybersecurityexperts geven aan dat indien OTT-communicatiediensten in rechtmatige toegang tot inhoudelijke communicatie voorzien, daarmee ook het risico op toegang door (kwaadwillende) derden – het bedrijf zelf, criminelen en statelijke actoren – te veel wordt vergroot; omdat dit zou leiden tot een afzwakking van encryptie. Wanneer het risico van

misbruik te groot wordt, zal dit volgens de tele- en OTT-communicatiediensten, cybersecuritywetenschappers en -experts en verschillende NGO's en belangenorganisaties negatieve gevolgen hebben voor goedwillende afnemers van deze diensten (bedrijven en consumenten) en het vertrouwen in de digitale dienstverlening en -economie.

- In aanvulling hierop speelt nog de vraag, omdat de OTT-communicatiediensten veelal internationaal hun diensten aanbieden, welke indirecte gevolgen een eventuele wettelijke regeling hier heeft voor de bescherming van fundamentele rechten en veiligheid van burgers in niet democratische derde landen. Risico's voor ongewenst gebruik en misbruik van mogelijkheden voor toegang tot communicatie die dankzij wetgeving hier voor ondemocratische regimes worden gecreëerd moeten gemitigeerd worden.
- Er is kortom sprake van een dilemma met grote belangen die gewaarborgd en in evenwicht gebracht moeten worden: veiligheid door encryptie en veiligheid door interceptie. Dit is ook in het Kabinetstandpunt van 2016 over encryptie verwoord.
- Verantwoorde, duurzame en proportionele toegang tot communicatie is voor opsporings- en I&V-diensten én de samenleving van groot belang. De vraag is: (hoe) kan dit bestendig technisch en/of functioneel, worden gerealiseerd zonder grote veiligheidsrisico's door onrechtmatige toegang van kwaadwillende derden te creëren?

Huidige stand van zaken

- De interceptiebevoegdheid is met rechtswaarborgen omkleed en opgenomen in het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en is zowel van toepassing op traditionele telecommunicatiediensten als op OTT-communicatiediensten.
- Vanwege het hierboven beschreven dilemma rondom encryptie zijn de in hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet opgenomen inrichtings- en medewerkingsvereisten – ten behoeve van de effectieve tenuitvoerlegging van de wettelijke tapbevoegdheid van de opsporings- en I&V-diensten – niet van toepassing op OTT-communicatiediensten. Ook het feit dat OTT-communicatiediensten gebruik maken van open internationale netwerken en dus zelf beveiliging moeten toepassen speelt daarbij een rol.
- Andere bestaande bevoegdheden zoals de inzet van de 'hackbevoegdheid' (CCIII en WIV) en verzamelen en analyseren van meta-data zijn niet afdoende om het toenemende verlies aan effectiviteit bij de interceptiebevoegdheid op te vangen:
 - o de inzet van de 'hackbevoegdheid' is een bijzonder opsporingsmiddel dat kan worden ingezet als lichtere bevoegdheden niet toereikend zijn. Echter, de strafvorderlijke en (politiek) gestelde voorwaarden voordat een inzet kan worden overwogen zijn hoog, het wettelijk kader kent strikte voorwaarden, vraagt hoogwaardige expertise, het is arbeidsintensief en daarmee niet goed schaalbaar. Het slagen van een inzet is afhankelijk van bestaande zwakheden in de beveiliging van de communicatiedienst of bij de gebruiker. Een duurzame oplossing voor het effectueren van de huidige interceptiebevoegdheden is gebaat bij samenwerking met de OTT-diensten. In het bijzonder waar het om mondiale diensten gaat. De effectiviteit van de wet CCIII wordt op dit moment geëvalueerd, een rapport wordt in 2022 verwacht.
 - o De beschikbaarheid en gebruik van metadata wordt sterk teruggedrongen met recente uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU), zie onder andere het *Tele2 Sverige* arrest uit 2015 en recente uitspraken als *La Quadrature du Net*. Ook de AVG en de aanstaande e-privacy-verordening nopen communicatiediensten om metadata zo min en kort als mogelijk te bewaren.
- De behoefte aan een oplossing ten behoeve van de opsporing en nationale veiligheid is groot. Zowel in EU verband (zie raadsverklaring van december 2020 over encryptie) als mondiaal is de dringende noodzaak geuit aan een oplossing waarin zowel veiligheid van communicatie door encryptie als rechtmatige toegang ten behoeve van de opsporing en nationale veiligheid wordt gerealiseerd. Ook heeft het vorige Kabinet in de MCEV van mei 2020 besloten dat OTT-communicatiediensten in beginsel net als telecommunicatiediensten aan de verplichtingen - waaronder aftapbaarheid - van hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet zouden moeten voldoen.

Beleidsoptie

Nader onderzoek is nodig om goed geïnformeerde besluitvorming over bovenstaand dilemma mogelijk te maken. Het gaat daarbij om de vraag of en, zo ja, welke proportionele oplossing - met voldoende waarborgen voor de beveiliging van de communicatie t.b.v. de bescherming van fundamentele rechten, alsook rechtmatige toegang in specifieke gevallen - mogelijk is. Politieke

steun voor dit onderzoek is nodig, omdat er op dit moment zowel politiek, maatschappelijk als ambtelijk grote tegenstellingen bestaan over de vraag of en, zo ja, op welke wijze oplossingen voor het vraagstuk gevonden moeten worden.

Als de politieke steun en richting, evenals de nodige financiële middelen, gegeven worden, dan zijn i.i.g. twee trajecten gewenst:

1. Het blijven steunen en politiek aanjagen van de verkenning van mogelijke technische oplossingen door de Europese Commissie, waartoe is opgeroepen in een raadsverklaring in december 2020. Temeer omdat dit een grensoverschrijdend vraagstuk is en een Europese oplossing effectief kan zijn waar het wereldwijd opererende (OTT) spelers betreft.
2. Opzetten van onderzoek op nationaal niveau om mogelijke (technische) oplossingen binnen de gestelde kaders: sterke encryptie en beveiliging ter bescherming van fundamentele rechten en rechtmatige toegang tot communicatie in specifieke gevallen. De toerusting en bevoegdheden van opsporings- en I&V-diensten zijn bij uitstek een nationaal domein. Voor de verkenning is onderzoeksbudget en inzet van de opsporings- en I&V-diensten evenals experts vanuit het bedrijfsleven en wetenschap nodig. Ook het maatschappelijk middenveld moet daarbij worden betrokken.

Op basis van de mogelijk gevonden (technische) oplossingen, waarbij de inzet is dat die op breed draagvlak kunnen rekenen vanuit hogergenoemde stakeholders, kan een voldragen juridische en politiek-bestuurlijke weging over de proportionaliteit en wenselijkheid daarvan plaats vinden - in het licht van de in de probleemstelling benoemde belangen en risico's - en eventueel tot wetgeving besloten worden. Zoals gebruikelijk worden bij de besluitvorming ook reeds beschikbare mogelijkheden voor toegang tot bewijs meegenomen of alternatieve (toekomstige) mogelijkheden.

Van onomkeerbare stappen is in dit voorstel dan ook geen sprake. Het onderzoek moet bijdragen aan geïnformeerde besluitvorming. Daarbij blijft de conclusie mogelijk - zoals in het Kabinetsstandpunt encryptie uit 2016 is geconcludeerd - dat op er nog steeds geen zicht is op mogelijkheden om in algemene zin, bijvoorbeeld via wettelijke functionele eisen en standaarden, rechtmatige toegang tot inhoud van communicatie van subjecten en verdachten via OTT-communicatiediensten te krijgen zonder daarmee de veiligheid van digitale systemen die van encryptie gebruik maken te compromitteren. Dan zal weloverwogen het verlies van effectiviteit van de bevoegdheid om communicatie van verdachten en subjecten af te luisteren en gevolgen daarvan voor de opsporing- en nationale veiligheid geaccepteerd moeten worden.

Alternatief

Een alternatief voor de ambtelijke gecoördineerde uitwerking is de instelling van een onafhankelijke adviescommissie - met wetenschappers en experts op het terrein van opsporing, openbare orde, slachtofferrechten, strafrecht, mensenrechten, persvrijheid, cybersecurity en communicatietechnologie - die gevraagd kan worden om de mogelijke praktische oplossingen en consequenties voor het vraagstuk uit te werken in concrete voorstellen en de regering daarover te adviseren.

Benodigde uitwerking wet- en regelgeving

Afhankelijk van de uitkomsten van de (technische) verkenning en politieke besluitvorming daarover.

Financiële consequenties

De genoemde bedragen betreffen enkel zeer grove inschatting van de benodigde middelen voor het voorgestelde technisch innovatietraject. De daadwerkelijke kosten kunnen dus lager of hoger uitvallen, omdat de gewenste onderzoeksofzet en scope - in verband met het nodige draagvlak en medewerking daarvoor van zowel publieke als private partijen - nog moet worden uitgewerkt en omdat de kosten voor technisch onderzoek relatief hoog en variabel kunnen zijn. Deze uitwerking en daarmee een nauwkeurigere raming van de kosten, kan pas plaats vinden als er politieke opdracht is om bovenstaand onderzoek uit te laten voeren.

Voor de verkenning van en het onderzoek naar technische mogelijkheden door opsporings- en I&V-diensten, bedrijven en wetenschap is een grof geraamd onderzoeksbudget van circa € 10.2.g (beperkte variant) à € 10.2.g (uitgebreide variant) eenmalig in gelijke delen verdeeld over 4 jaren nodig. Een zeer beperkte variant - voornamelijk bepaling requirements en literatuurstudie, maar zonder technische uitwerking en proof-of-concept - wordt geraamd op circa € 10.2.g eenmalig verdeeld over 2 jaren.

Consequenties voor de keten

Afhankelijk van de uitkomsten, nu nog niet bekend. Mocht beleids- en wetswijziging te zijner tijd op basis van de uitkomsten van bovenstaand onderzoek overwogen worden, dan geldt net zoals voor alle wetswijzigingen dat deze uitvoerbaar en handhaafbaar moet zijn.

Betrokken partners

Ministerie van Justitie en Veiligheid, Ministerie van Defensie, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Openbaar Ministerie, Politie, Agentschap Telecom, Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (waaronder NCSC), Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst, Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst, Bijzondere Opsporingsdiensten (FIOD, ISZW-IOD, IL&T-IOD en NVWA-IOD) en het Nederlands Forensische Instituut (NFI).

10.2.e - BD/DRC

Van: 10.2.e - BD/DFBC/FBC
Verzonden: maandag 11 januari 2021 11:57
Aan: BD/DGRR
CC: Secretariaat - Minister van Justitie en Veiligheid; 10.2.e -
BD/DBO/ADVIES; 10.2.e - BD/AL; 10.2.e -
BD/DCOM/WS&O
Onderwerp: Terugkoppeling stafoverleg DGRR-MJenV 11-01-2021

Aanwezig

Minister Grapperhaus, 10.2.e 10.2.e

Mededelingen/actualiteiten

Buiten reikwijdte

Overige aangelegenheden

Bespreking interceptie OTT-diensten in ACEV en MCEV (10.2.e);
mondeling

- Met EZK is gesproken over de impasse, zij zijn ten principale tegen omdat het ten koste zou gaan van de veiligheid
- Uitvoeren besluit MCEV afhankelijk van uitkomsten van Europees traject in deze (encryptie).
- Optie kan zijn om in Nederlandse wetgeving normatieve kader op te nemen, maar treedt dan nog niet in werking
- Eventueel tussen ACEV en MCEV nog een BWO

Buiten reikwijdte

Met vriendelijke groet,

10.2.e

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid
DG Rechtspleging en Rechtshandhaving
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | N20.313
Postbus 20301 | 2501 EH | Den Haag

.....
10.2.e

10.2.e @minjenv.nl
.....



**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Contactpersoon

10.2.e

T 10.2.e

Datum

24 oktober 2019

verslag

Werkgroep 5G en de opsporing

Vergaderdatum en -tijd

24 oktober 2019, 15:00 uur

Aanwezig

10.2.e (Politie), 10.2.e (DRC), 10.2.e
(EZK), 10.2.e (DWJZ),
10.2.e (DRC), 10.2.e (OM), 10.2.e
(AT), 10.2.e (DJOA)[laatste kwartier],
AIVD, MIVD.

1. Opening

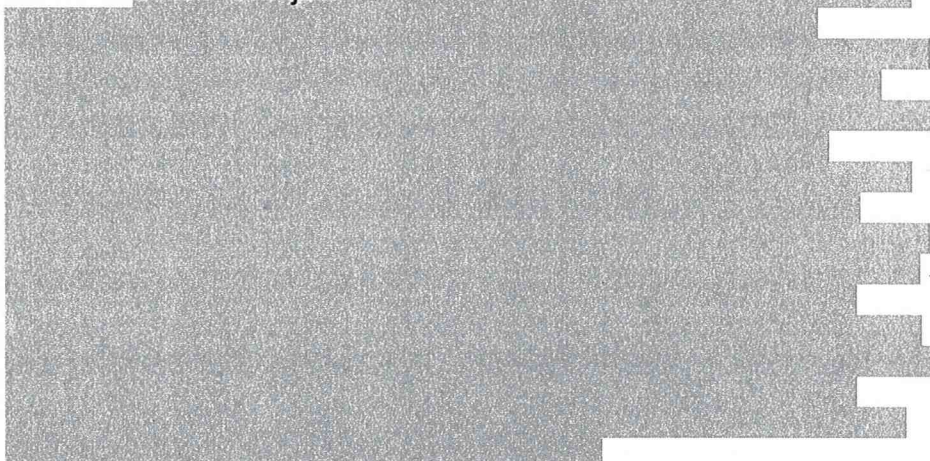
Geen opmerkingen.

2. Vaststelling verslag

Geen opmerkingen.

3. Beleidsnota

DRC, OM en PIDS hebben de noodzakelijke definities voor interceptie in de Telecommunicatiewet gezien en aangegeven welke definities aanpassing behoeven. **Buiten reikwijdte**



Inhoudelijk worden de functionele eisen 1 en 2 besproken en wordt vooruitgeblift op functionele eis 3. Er is discussie over wat verder meegenomen zou kunnen worden in deze werkgroep, zoals nummergebaseerde OTT's als SkypeOut, naast de opdracht van de ACEV. Daar wordt tegen in gebracht dat deze OTT's

waarschijnlijk al onder de aftapverplichting vallen en dat voor interceptie van OTT's een parallel traject is gestart. Er is besloten dat vanwege de snelheid waarmee dit traject doorlopen moet worden de werkgroep zich beperkt tot de opdracht van de ACEV, namelijk het werkbaar houden van de bestaande situatie omtrent interceptie onder 5G.

Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
24 oktober 2019

Functionele eis 1:

- Gediscussieerd wordt over de verschillende definities van openbare telecomaanhouders die worden gehanteerd in H13 van de Telecomwet, de EEC, de Wiv en Strafvordering. Twee vragen staan centraal, hoe verhoudt de term elektronische communicatiedienst zich tot de term openbare telecomaanhouders, en hoe verhouden deze definities zich tot Sv. EZK stelt dat op verzoek van Justitie toentertijd het begrip 'openbaar telecommunicatie dienst' is behouden daar het een breder begrip zou zijn. Bij een openbare telecommunicatiedienst wordt gesproken over het 'geheel of gedeeltelijk' overbrengen van signalen, terwijl bij elektronische communicatiedienst in de Telecommunicatiewet wordt gesproken over het 'geheel of hoofdzakelijk' overbrengen van signalen wordt gesproken. De politie meldt dat in de Telecomcode (de implementatiewetgeving van de European Electronic Communications Code) elektronische communicatiediensten de internettoegangsdiensten, interpersoonlijke communicatiediensten of diensten die geheel of hoofdzakelijk uit het overbrengen van signalen bestaat. De AIVD merkt op dat in de Wiv het onderscheid tussen openbaar en niet openbaar is los gelaten en dat gesproken wordt over een communicatiedienst. Het zou dienstig zijn wanneer deze definitie wordt vergeleken met de definitie in Strafvordering en te bezien of de reikwijdte van de term 'elektronische communicatiedienst' in de Telecomcode volstaat. Besloten wordt dat iedereen voor de volgende werkgroep uitzoekt welke impact het gebruik van de definitie van elektronische communicatie dienst in de Telecomcode (EECC) heeft op de verplichtingen genoemd in H13 Telecommunicatiewet en of deze definitie de problematiek rond besloten netwerken ondervangt. Er moet op korte termijn helderheid komen over het standpunt omtrent openbare en niet-openbare netwerken. Goed uitgezocht moet worden welke definitie het meest omvat (**actie voor allen**).
- Inzake het apart beschrijven en definiëren van een 'besloten communicatiedienst' wordt gesproken over het niet in werking getreden art. 13.7 van de Telecommunicatiewet. Wanneer ofwel het onderscheid tussen openbare of niet-openbare netwerken wordt opgeheven, ofwel artikel 13.7 Telecommunicatiewet in werking gaat treden, zullen meer ontheffingsverzoeken worden gedaan bij het AT. Het AT probeert over twee weken een inschatting te maken wat dit voor het agentschap betekent (**actie AT**). EZK, het AT, politie, MIVD en de AIVD plannen hierover een belafsprake (**actie**).
- Aangaande de mogelijk nieuwe type aanbidders die mogelijk de markt betreden onder 5G en die relevant zijn voor interceptie meldt het AT dat het nog bijzonder lastig is om hier een inschatting van te maken. Het AT schat in dat dit nog wel vijf jaar kan duren. Er kan het beste gewacht worden met mogelijke aanvullende definities rond de term 'aanbieder' wanneer hier meer duidelijk over bestaat. Besloten wordt dat de definitie van 'aanbieder' geen herziening behoeft.

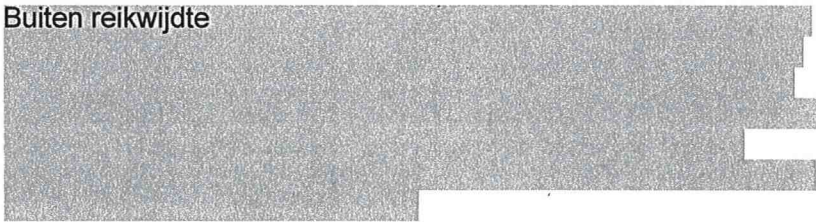
Functionele eis 2:

- Buiten reikwijdte
- 

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

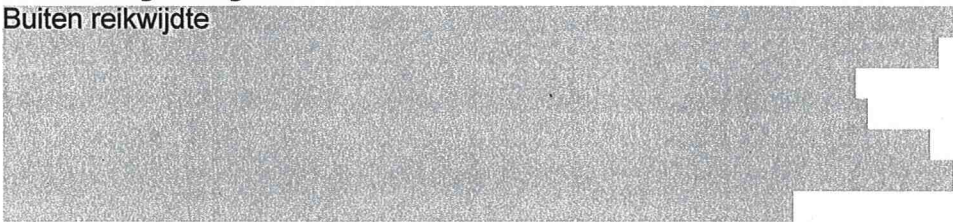
Datum
24 oktober 2019

Functionele eis 3:

- Buiten reikwijdte
- 

**4. Tekst voor toelichting van de veilingsregeling in de model-
vergunning.**

Buiten reikwijdte





**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Contactpersoon

10.2.e

Datum

21 november 2019

Ons kenmerk

verslag

Werkgroep 5G en de opsporing

Vergaderdatum en -tijd

21 november 2019, 15.15 uur

Vergaderplaats

Turfmarkt 147

Aanwezig

10.2.e (AZ), 10.2.e (EZK), 10.2.e
EZK, 10.2.e (AT), 10.2.e
(OM), 10.2.e (DJOA), 10.2.e
(DWJZ), 10.2.e (FIOD), 10.2.e
(PIDS), 10.2.e (DRC), 10.2.e
(Politie, inbellen), 10.2.e (DRC)

1. Opening en mededelingen

-

2. Vaststelling verslag

Bij de vaststelling van het verslag merkt het PIDS het voorbehoud van EZK op en vraagt zich af of dit daadwerkelijk zo duidelijk in de ACEV en MCEV naar voren is gebracht.

3. Functionele eis 1

- Door DRC is een voorstel geformuleerd, namelijk het overnemen van de term 'elektronische communicatiedienst' uit de EECC. Hierbij wordt voorgesteld om de 'nummergebaseerde interpersoonlijke communicatiedienst' en de 'dienst die geheel of hoofdzakelijk bestaat uit het overbrengen van signalen' direct over te nemen in het kader van 5G. De 'internettoegangsdienst' en de 'nummeronafhankelijke interpersoonlijke communicatiedienst' zouden dan onder voorbehoud meegenomen worden, aangezien de OTT-discussie niet wordt meegenomen in de 5G werkgroep. Deze zouden in werking kunnen treden wanneer er in lijn van de nota omtrent OTT's van EZK en DRC op Europees niveau afspraken zijn gemaakt.
- Het OM heeft bezwaar met het niet in werking laten treden van 'internettoegangsdienst' in het kader van de 5G discussie. Reden hiervoor is dat deze diensten nu al wordt meegenomen in de lagere regelgeving onder H13 van de Telecommunicatiewet. Besloten wordt om de 'internettoegangsdienst' ook mee te nemen in het kader van 5G en gelijk in werking te laten treden.

- Het AT merkt op dat ze minder consequenties zien bij het overnemen van de term 'elektronische communicatiedienst' dan bij het in werking laten treden van artikel 13.7 van de Telecommunicatiewet.
- EZK stelt ook meer te voelen voor deze optie dan het in werking laten treden van 13.7. Echter willen ze het voorstel zoals het er ligt nog wel intern voorleggen en juridisch laten onderzoeken, voordat er een definitieve beslissing wordt genomen over de definitie. Het is namelijk vrij ingrijpend als in H13 alle definities moeten worden aangepast naar 'elektronische communicatiedienst'. Enkele partijen merken op dat dit al een actiepoint sinds de derde werkgroep en dat het nemen van de beslissing nu al meermaals is uitgesteld. Het is wenselijk dat de beslissing zo spoedig mogelijk wordt genomen.
- DWJZ merkt hierbij op dat het niet definitief beslist is, dat dit is voorbehouden aan de wetgevers. Men is het er over eens dat dit klopt, maar dat men in de beleidsnota wel graag een duidelijke richting schetst. Het aanpassen van H13 is het aanpassen van een formele wet, waarbij een formeel wetgevingstraject start. Dit kan nogal lang duren wordt opgemerkt. De vraag wordt gesteld of er tussenoplossingen nodig zijn. DWJZ geeft aan dat het geen belemmering ziet om in het voorjaar te starten met een wetstraject. De duur van dit wetstraject hangt af van de vaart waarmee 5G ingevoerd wordt in Nederland, en daarmee de politieke druk. De politie vraagt zich hierbij af waarom niet zelf een bepaalde termijn gesteld kan worden voor de wetgeving. DWJZ stelt dat dit zich door het parlementaire proces niet laat dwingen tot een gestelde termijn.
- Daarnaast vraagt de politie zich af in hoeverre met aanbieders is besproken of zij het wenselijk vinden dat de huidige aanpassing van de definitie in de implementatiewet wordt meegenomen. EZK en DWJZ antwoorden hierop dat dit überhaupt niet mogelijk is, aangezien het een nationale kop betreft bovenop de richting. Een nationale kop mag echter niet bij een implementatiewet van de EU. Dit is dus geen optie.
- Het OM benadrukt tot slot dat het absoluut noodzakelijk is dat dit is geregeld voor de uitrol van 5G. Dit wordt door alle partijen onderschreven.
- **Conclusie:** met een positieve grondhouding gaat er een stilteprocedure in m.b.t. het huidige voorstel (waarbij 'internettoegangsdienst' wordt meegenomen in het 5G traject). **Deze stilteprocedure mag alleen worden doorbroken met een gegronde bezwaar, een goede onderbouwing en een mogelijk alternatief.**

4. Functionele eis 2

- **Buiten reikwijdte**

[Redacted text block]

- **Buiten reikwijdte**

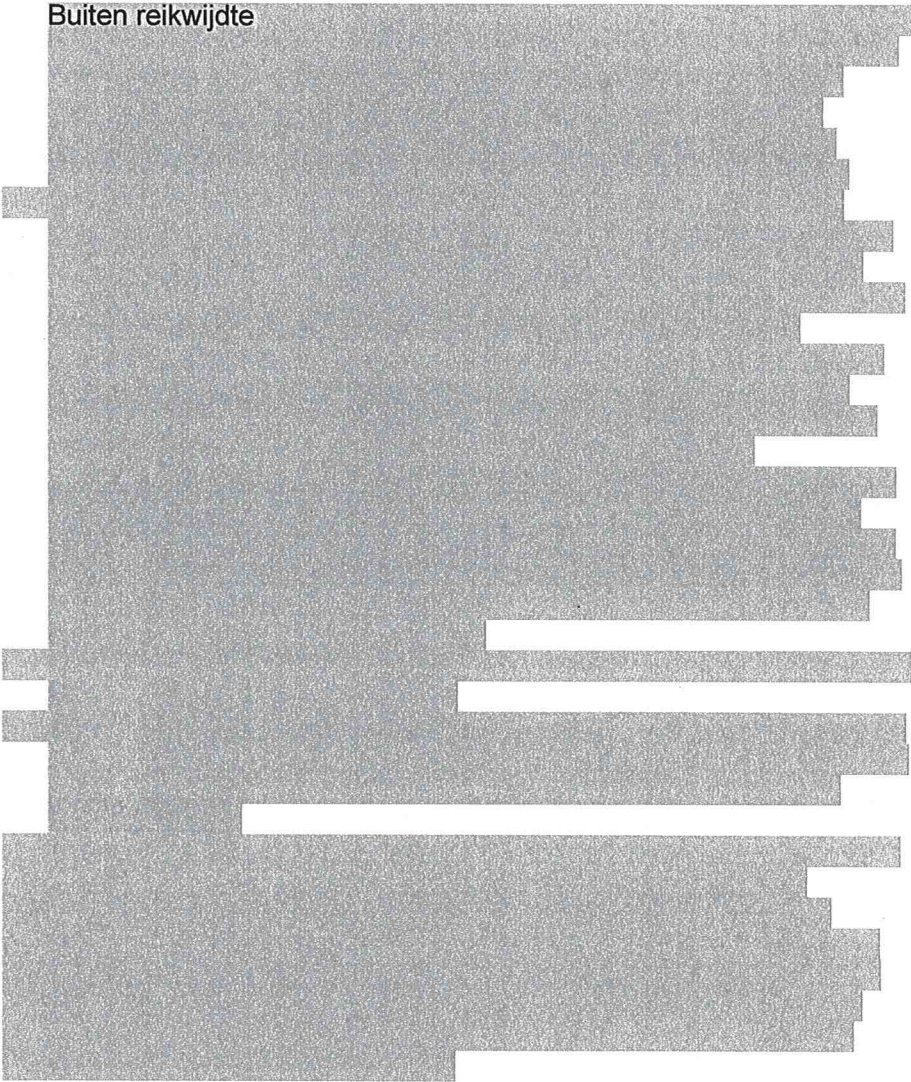
[Redacted text block]

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
21 november 2019

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte

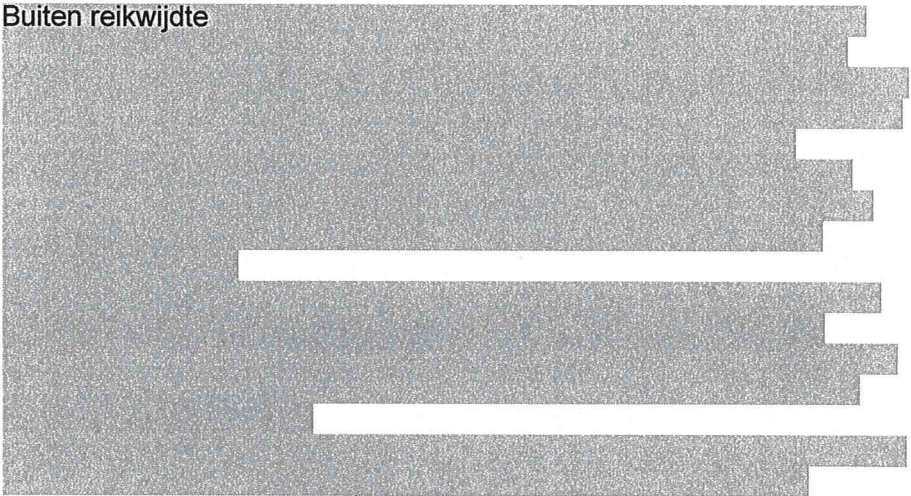


**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

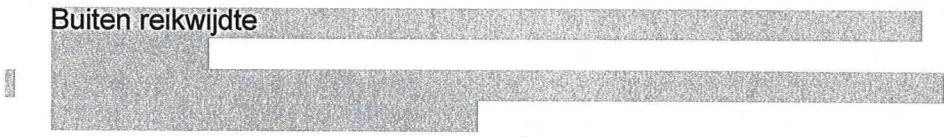
Datum
21 november 2019

Ons kenmerk

5. Functionele eis 3

- Buiten reikwijdte
- 

Buiten reikwijdte



**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
21 november 2019

Ons kenmerk



Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Contactpersoon

10.2.e

T 10.2.e

Datum

4 december 2019

Projectnaam

verslag

Werkgroep 5G en de opsporing

Ons kenmerk**Notulist**

Vergaderdatum en -tijd
Vergaderplaats

19 december 2019, 15.00 - 16.00 uur

Aanwezig

10.2.e (EZK), 10.2.e (EZK),
10.2.e (AT), 10.2.e (OM), 10.2.e
(OM), 10.2.e (PIDS), 10.2.e
(DWJZ), 10.2.e (Politie), 10.2.e
(Belastingdienst), 10.2.e (voorzitter, DRC), 10.2.e
(DRC), AIVD, MIVD.

a. Ter accordering

Functionele eis 3: Aanbieders dienen hun dienst of netwerk zodanig in te richten dat unieke identificatie van een device/gebruiker altijd mogelijk is.

Akkoord.

b. Ter bespreking**1. Opening****2. Vaststelling verslag**

10.2.e (DRC) heeft een aanvulling bij het verslag. Bij functionele eis 1 hebben 10.2.e en 10.2.e (EZK) besproken hoe de definitie van 'elektronische dienstverlener' wordt meegenomen in de modernisering van wet- en regelgeving. Op 4 december is aangegeven dat de gehele reikwijdte van de definitie wordt meegenomen in de actualisatie, maar dat het gedeelte dat ziet op 'interpersoonlijke communicatiediensten' per apart inwerkingtredingsbesluit inwerking zal treden. Het verslag wordt hierop aangepast. 10.2.e geeft hierop aan dat dit wel een vreemde vorm van regelen betreft. De AIVD merkt hierbij op dat dit niet ongebruikelijk is gegeven het huidige art. 13.7 Tw dat nooit inwerking is getreden.

10.2.e (DWJZ) vraagt waarom voor deze modus is gekozen. 10.2.e geeft aan dat hier vanuit pragmatisch oogpunt voor is gekozen. Het wijzigen van de definitie betreft wijziging van wetgeving hetgeen een lang traject kan zijn. 10.2.e vraagt of het toepassen van een tapverplichting voor deze diensten reeds is geregeld. Met deze werkwijze moet niet het maatschappelijk debat uit de weg worden gegaan. 10.2.e

benadrukt dat het uitdrukkelijk niet de bedoeling is om onder een debat uit te komen. Ten eerste kunnen gegeven de definitie van 'dienstverlener' in het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten deze diensten theoretisch reeds worden afgetapt, maar bestaat er geen medewerkingsverplichting in hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet. Ten tweede loopt een separaat traject dat de consequenties van de aftapbevoegdheid van OTT diensten verder uitwerkt. Dit is gestart na akkoord van de minister. Ten derde lopen we het risico dat we de discussie rond aftapbaarheid twee keer gaan voeren, indien we het niet al meenemen in de aankomende modernisering.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
4 december 2019

Ons kenmerk

3. Beleidsnota

a. Functionele eis 2: Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

b. Functionele eis 4: Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

c. Beleidsnota

Buiten reikwijdte

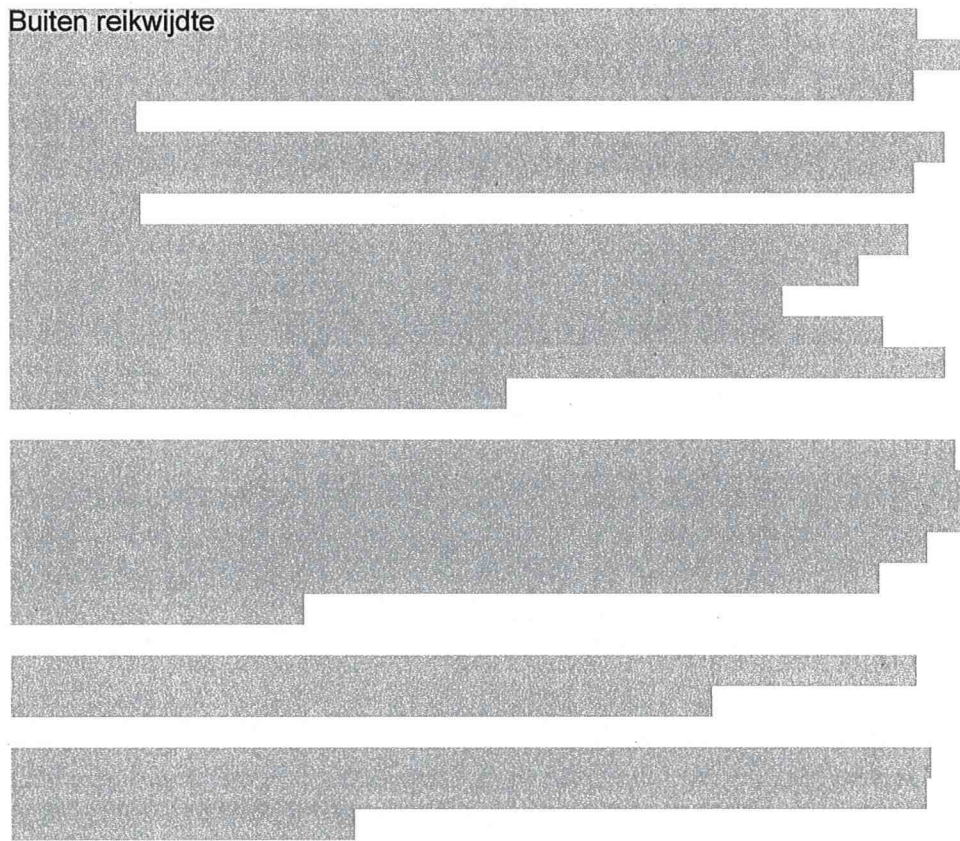
[Redacted text block]

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Buiten reikwijdte



**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
4 december 2019

Ons kenmerk

4. Actualiteiten

Begin 2020 wordt gesproken met de dienstverleners in een platform 13 overleg. Gegeven het verlot van 10.2.6 kan hij niet hetgeen hier is besproken nog aanpassen en de beleidsnota en rondsturen voor akkoord. Derhalve zal hij het besprokene zo goed mogelijk verwerken waarna ter vergadering in het platform 13 aanvullende punten kunnen worden gemaakt en later in de meer uitgebreide beleidsnota. In de nota voor het platform 13 overleg zullen bestaande discussiepunten of verschillen in beleidsmatige invalshoeken niet worden meegenomen.

5. Afsluiting

10.2.6 dankt iedereen voor het harde werk de afgelopen maanden. Ondanks de bestaande verschillen van inzicht lijken we een voorlopig laag-ambtelijk akkoord te hebben op de oplossingsrichtingen. Het is de verwachting dat we na platform 13 wederom bij elkaar moeten komen om de beleidsnota te finaliseren. De noodzaak zal tzt worden gecommuniceerd. Er wordt gericht op de ACEV in februari.



Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Contactpersoon

10.2.e

T 10.2.e

verslag

Werkgroep 5G en de opsporing

Datum

28 januari 2020

Projectnaam**Ons kenmerk**

Omschrijving
Vergaderdatum en -tijd
Aanwezig

Werkgroep 5G en de opsporing

28 januari 2020, 15.30 uur

10.2.e Politie), 10.2.e (OM), 10.2.e
OM), 10.2.e OM), 10.2.e
(EZK), 10.2.e (EZK), 10.2.e
, DRC), 10.2.e (Belastingdienst),
10.2.e (DRC),

1. Opening

- DRC geeft aan dat naar aanleiding van het Platform-13 overleg enkele wijzigingen zijn doorgevoerd in de beleidsnota. Het bestaande wettelijk kader komt stelliger naar voren en de respons van KPN is verwerkt in de beleidsnota. DRC stelt voor om gezamenlijk de beleidsnota door te lopen en de laatste opmerkingen van partijen te verwerken.

2. Functionele eis 1

- EZK heeft opmerkingen ingevoegd over de OTT-diensten op pagina 3. Naar aanleiding van deze opmerkingen ontstaat de discussie over of OTT-diensten wel moeten worden meegenomen in de wetswijzigingen n.a.v. het 5G-traject. Eerdere werkgroepen hebben geleid tot de conclusie dat de OTT-discussie separaat van het 5G-traject moeten plaatsvinden, maar dat in het 5G-traject wel een haakje kan worden geslagen voor toekomstige besluitvorming over OTT. Dit is in de vorm van een wetsartikel dat vervolgens later in werking zal treden.
- Het OM stelt dat het 5G-traject mogelijk vertraging kan oplopen door OTT's en daarmee ook encryptie te betrekken in deze wetswijziging. DRC stelt dat door deze werkwijze een geheel nieuw wetgevingstraject onnodig is na besluitvorming over OTT en dat dit toch een apart wetstraject is. EZK merkt hier bij op dat dit nogal gekunsteld aanvoelt en dat dit risicovol is om op deze wijze aan de Kamer te sturen. EZK stelt dat, ondanks dat de OTT-discussie buiten de 5G-werkgroep wordt gevoerd, de uitkomsten uit deze discussie wel al in dit wetstraject kunnen worden meegenomen. Dan is een latere inwerkingtreding van het artikel niet nodig. De overige partijen zijn het hiermee eens. Politie stelt daarbij dat het meenemen van

OTT's ook wordt ondersteund door de aanbieders. Dit wordt door DRC tekstueel aangepast met goedkeuring van aanwezigen.

- Men is het er wel over eens dat de formulering in de beleidsnota zo moet zijn dat, wanneer de OTT-discussie en het artikel tot grote vertraging leiden, de mogelijkheid moet bestaan om OTT's buiten dit traject te laten. DRC heeft ook deze tekstuele aanpassingen doorgevoerd.

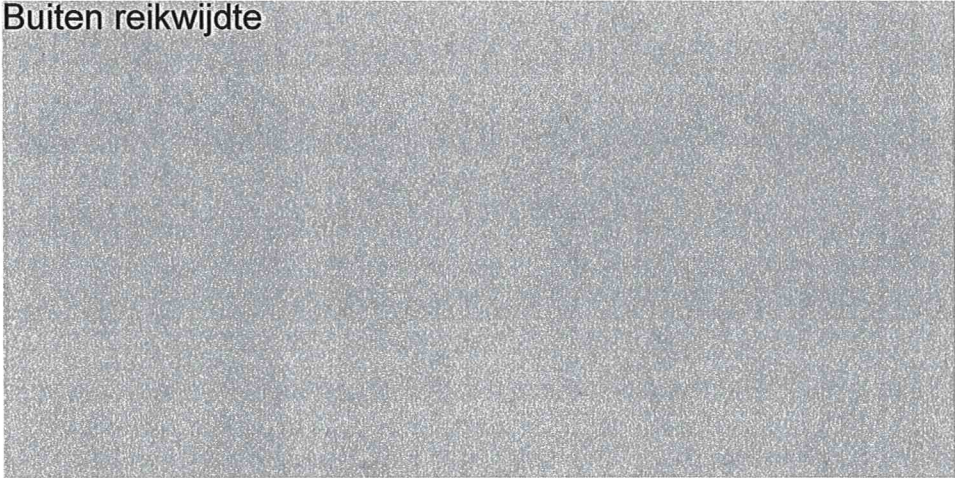
**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
28 januari 2020

Ons kenmerk

3. Functionele eis 2

Buiten reikwijdte



4. Functionele eis 3 en 4

Buiten reikwijdte



5. Consultatie KPN

- EZK geeft korte toelichting op de consultatie en de reactie van KPN. De 10.2.g

EZK geeft aan dat men naar aanleiding van de consultatie van KPN en Vodafone/Ziggo gaat kijken naar de tekst en waar deze mogelijk aangepast moet worden. Hierbij wordt toegezegd dat de andere aanwezigen zowel de reactie van Vodafone/Ziggo ontvangen als het tekstvoorstel van EZK.

6. Afsluiting

- DRC stelt dat de beleidsnota op zo'n punt is dat deze binnen de organisaties gedeeld kan worden binnen de lijn. Opmerkingen vanuit de organisatie kunnen dan onder voorbehoud over twee weken worden besproken.
- Daarbij geeft DRC ook aan dat het graag met zowel KPN als Vodafone/Ziggo de aangepaste beleidsnota bespreekt.

Agenda DO 5G wetgeving t.b.v. interceptie

Datum: 15 oktober 2020

Tijd: 14:00 – 15:00

Doel: Het overleg tussen EZK en JenV dient om enkele nog openstaande punten cq knelpunten te bespreken en richtinggevende beslissingen te nemen zodat half november aan de bewindspersonen een voldragen en compleet wetsvoorstel ter besluitvorming kan worden voorgelegd.

1. Tijdspad wetgeving

- Begin mei 2020 heeft de MCEV de beleidsnota 5G aangenomen (zie bijlage voor de volledige beleidsnota). Op basis daarvan wordt een wetsvoorstel voorbereid, dat begin december 2020 in consultatie moet om de wetgeving tijdig – voor de uitrol van de 5G standaarden door de aanbieders in juli 2022 - in werking te laten treden.
- Door de werkgroepleden (OM, Politie, EZK, IenV, BOD, JenV (DRC en DWJZ) en AT) is de in bijlage A toegevoegde planning daartoe in de deelnemende organisaties besproken en ambitieus maar haalbaar geacht.
- EZK steunt een voortvarende aanpak, maar plaatst enkele kanttekeningen m.b.t. het tijdspad gelet op de open discussiepunten. EZK dient (de inhoud van) het voorstel eerst aan Stas EZK voor te leggen ter goedkeuring, alvorens het mee kan werken aan het vervolg van het wetgevingstraject.
- Naast de wet zullen ook enkele AMVB's en regelingen aangepast moeten worden. Dit zal parallel aan de behandeling van het wetsvoorstel geschieden.

Gevraagd besluit: (herbevestigen van) steun en commitment voor deze planning.

2. Interceptie en versleuteling van roaming:

Buiten reikwijdte

